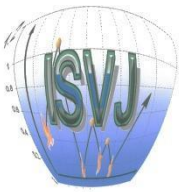

INSTITUTUL SOCIAL VALEA JIULUI

Dr.Septimiu KRAUSZ Dr.Irinel STEGAR

MIMETISMUL

DE LA OBICEIURI
LA CRIMA ORGANIZATĂ

EDITURA MATRIX ROM
BUCUREŞTI - 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KRAUSZ, SEPTIMIU
Mimetismul : de la obiceiuri la crima organizată /
Septimiu Krausz, Irinel Stegar. - Bucureşti : Matrix Rom, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-25-0140-2
I. Stegar, Irinel
316

Tiparul:

www.focusprint.ro

CUPRINS

INTRODUCERE **5**

PARTEA I-a DE LA CORUPȚIE LA PROPAGANDĂ

CAP.1 CULTURĂ ŞI CIVILIZAȚIE **8**

CAP.2 MIMETISMUL CA FENOMEN SOCIAL **21**

CAP.3 MIMETISMUL NEGATIV DE GRAVITATE MAI REDUSĂ **27**

CAP.4 CORUPȚIA GENERALIZATĂ FUNDAMENT AL CRIMEI ORGANIZATE **43**

CAP.5 MANIPULAREA, ÎNSOȚITOARE PERMANENTĂ A CORUPȚIEI **61**

CAP.6 MINCIUNA ŞI PUBLICITATEA, COMPONENTE ALE MANIPULĂRII **74**

CAP.7 DEZINFORMAREA ŞI PORPAGANDA **95**

PARTEA a II-a CRIMA ORGANIZATĂ

CAP.8 CRIMINALITATEA INDIVIDUALĂ ŞI COLECTIVĂ **121**

CAP.9 CONCEPTUL DE CRIMĂ ORGANIZATĂ **130**

CAP.10 MECANISMELE CRIMEI ORGANIZATE **136**

CAP.11 ORGANISME DE PREVENIRE ŞI COMBATERE A CRIMEI ORGANIZATE **145**

CAP.12 RAPOARTELE SUNT RAPOARTE, DAR REALITATEA ŞI MAI ALES, PERCEPȚIA ASUPRA EI ? **172**

BIBLIOGRAFIE **199**

Din partea autorilor

Scrierea acestei cărți a durat 7- 8 luni, timp în care s-au adunat sute de pagini de conspecte, fişe şi listări de pe internet. După ce şi-au împărțit sarcinile de documentare şi redactare, adesea s-a întâmplat ca fie unul, fie celălalt dintre autori să vină cu informații (bibliografice, dar mai ales de actualitate), care cereau completarea unor porțiuni de text deja redactate. Multe luni am procedat la aceste completări / modificări dar în ultimul timp am căzut de acord că procedând în această manieră, există riscul să nu mai terminăm, multă vreme, cartea.

Ne gândim, spre exemplu, la faptul că în ultima săptămână din februarie 2015, a avut loc vizita preşedintelui Iohannis în Germania, în care anumite declarații ale cancelarului Merkel s-ar fi cerut comentate, a avut loc bilanțul anual al DNA pe 2014, un nou sondaj INSCOP despre încrederea în instituții, un nou sondaj Avangarde şi o avalanşă de rețineri, arestări etc., ori textul era deja redactat. În cazul DNA, ne raportam în text, la 2013 iar în cazul sondajului INSCOP, la decembrie 2014.

Mai menționăm că am dat imediat în text sursele din care am citat ori am folosit date, pentru a face mult mai facilă depistarea lor, decât din lista generală de bibliografie din final.

INTRODUCERE

Într-o valoroasă şi documentată carte cu titlul incitant „Zece mii de culturi, o singură civilizație”, autorul (Malița, 1998, p.28) îşi începe capitolul II cu fraza: „Înainte de toate, precizează-ți termenii, recomanda un percept retoric”.

Şi într-adevăr, numai în domeniul la care se referă această lucrare, ar trebui precizați termenii de cultură, subcultură, contracultură, valori, norme, tradiții, obişnuințe, legi, tabu-uri, idei, idealuri, bine, rău, dezirabil, indezirabil, civilizație, toleranță, personalitate, moravuri, moralitate, limbă literară, graiuri, regionalisme, dialecte, evaziune, crimă organizată, devianță, delincvență, interacțiune, succes, sancțiune premială, pedeapsă, mituri, legende, credințe, concepții interiorizate, ideologie, cameleonism, mimetism, corupție, percepție, stereotipuri, autostereotipuri, seducție, persuasiune etc.

Întreprinderea delimitării unor asemenea – ca şi a multor altor – termeni, este dificilă. Limba română are zeci de mii de cuvinte. Unele au un singur sens, o singură explicație/accepție, în timp ce altele au până la câteva zeci. Unii termeni sunt aproape total ori măcar parțial sinonimi, în timp ce alții sunt de-a dreptul contradictorii (vezi disputa franco-germană pe termenii de civilizație şi cultură), iar unii termeni sunt doar uşor modificați ca urmare a orgoliilor unor autori de a deveni „originali”. Sau cum se exprimă Chombart de Lauwe (1982, p.3) „În acest demers, disputele de şcoală dintre intelectuali, care, în anumite cazuri au putut să suscite clarificări, au devenit prea adesea un joc facil. Mulți autori prezintă drept

descoperiri lucruri spuse într-o formă doar cu puțin diferită cu zece sau douăzeci de ani înainte, ori adesea chiar cu două sau trei secole mai înainte”.

Nu orice domeniu este privilegiat pentru zeci şi sute de interpretări şi controverse. Dar aşa cum remarcă Joule, Beauvois (1997, p.157) „Dacă există un demers fertil în stereotipuri şi propice discuțiilor interminabile, acesta este pedagogia. Asta pentru că fiecare îşi poate atribui în materie competența pe care o dau, aşa se spune, anii de experiență”.

Un economist celebru de talia lui Galbraith (1982, p.413) ironizând o faimoasă prezicere a lordului Keynes, potrivit căreia dacă economiştii nu-şi vor face cum trebuie profesia vor ajunge pe scara importanței sociale alături de dentistică, avertizează: „Pentru ca să fie aşa, ca ştiința economică să fie o ştiință importantă, depinde de economişti; ei pot, dacă vor, să fie lipsiți de însemnătate; ei pot, dacă preferă o viață confortabilă şi un program regulat, să continue să-şi asigure existența cu nenumărate şi interesante paleative disimulatorii”.

În mod oarecum normal, conceptele din ştiințele socio-umane sunt mult mai expuse unor multitudini de sensuri şi interpretări. Aceasta în raport cu ştiințele considerate exacte (matematica, fizica, chimia, cibernetica, biologia etc.). În primul rând este vorba de descoperirile/invențiile legate de numele autorului lor. Nu vom putea reboteza „legea lui Ohm” ca „legea lui Vasilescu”, „efectul Coandă” ca „efectul Popescu”, „efectul Heisenberg” ca „efectul Hristache” ori „teoria relativității a lui Einstein” ca „teoria relativității lui Grozavu”. Dar chiar şi termenii din ştiință şi tehnică ce implică unele controverse, se referă la cel mult două – trei accepțiuni ale lor.

Cu totul alta este situația în domeniul socio-uman, ceea ce a determinat o autoare să conchidă că „În consecință, este posibil ca două persoane care discută despre cultură, să se gândească la lucruri complet diferite” (Costin, 1996, p.30).

Uneori situația depăşeşte orice limită a absurdului. În dimineața de 8 iunie 2014, speakerița de la postul de radio Europa FM – unul dintre cele 5-6 posturi de radio şi TV care-şi autoproclamă audiența la superlativ – ne anunță că expertul, doamna psiholog …. ne va vorbi despre sărăcie. Şi domnia sa – experta – începe să turuie fraze de genul: „Sărăcia este o boală mentală. Trebuie să facem din răsputeri efortul de a nu accepta ideea că suntem săraci … ş.a.m.d.”. Într-o țară în care 40 % din populație trăieşte la limita sărăciei, în care zeci de mii de persoane răscolesc prin gunoaie în speranța că vor găsi ceva utilizabil pentru a obține câțiva lei pentru pâine, în care şomajul neoficial este între 25 – 30 %, în care mame singure cu 4 – 6 copii îi separă internându-i pe unii în instituții de sprijin, în care aproape zilnic se pune problema relelor tratamente, a foametei etc., a enunța ideea că „sărăcia este o boală mentală” o considerăm total deplasată şi absurdă. Ca şi cum dacă am dori cu tărie, am putea fi la fel de bogați ca Ioan Nicolae, Țiriac, Tender, Voiculescu, Adamescu sau Becali. O asemenea aserțiune ne aduce în minte o schiță a lui Caragiale în care un vizitator (Radu Beligan) încearcă să afle de la un valet (Marin Moraru) unde îi este stăpânul. După câteva răspunsuri anapoda, Radu Beligan se simte obligat să conchidă cu vocea-i inconfundabilă: „Amice, eşti idiot”! Şi noi suntem de formație de tip socio-uman şi ne considerăm jigniți când diverşi „specialişti” îşi lansează în eter asemenea elucubrații.

PARTEA I-a

DE LA CORUPȚIE LA PROPAGANDĂ

CAPITOLUL 1

CULTURĂ ŞI CIVILIZAȚIE

Cum se întâmplă deseori în ştințele socio-umane, orice autor de oarecare importanță, îşi defineşte conceptul de care se ocupă în mod propriu. Altfel spus, numărul denumirilor unui concept tinde să-l egaleze pe cel al celor care l-au studiat. Din acest punct de vedere – cel al numărului accepțiunilor sale – credem că vedeta incontestabilă este conceptul de **cultură**. Cazul este similar şi în psihologie cu conceptul de inteligență ori în psihologia socială, cu acela de personalitate. Modalitatea este aceea pe care deja am prezentat-o: elimini ori adaugi un termen sau revii la formulări cunoscute de decenii şi secole.

În cazul **culturii** avem chiar şi indicii cantitative: „cele 163 definiții (din aproape 300 înregistrate) trecute în revistă într-o analiză clasică…" (Rotariu, Iluț, 1996, p.355), ori „într-un studiu au fost 164 de definiții date culturii" (Malița, 1998, p.28). În fond, ambii autori citează aceeaşi sursă (Krocher şi Cluckholm, 1952) şi problema nu este aceea a diferenței (163 sau 164) de definiții ci aceea a numărului lor absolut.

În varietatea lor, există totuşi două – trei accepțiuni mai uzuale ale culturii. Ilie Bădescu (1998, p.150) distinge „ansamblul complex al

cunoştinţelor, credinţelor religioase, al artei, moralei, obiceiurilor şi al tuturor celorlalte capacităţi şi obişnuinţe pe care le dobândeşte omul ca membru al societăţii". Tot el menţionează şi ansamblul „modurilor de viaţă ale unui popor, relativ stabile, dobândite şi transmise de la o generaţie la alta".

Într-o altă abordare (Grosu, 1997, p.12) înţelegem prin cultură „totalitatea produselor nemateriale (idei, concepţii, credinţe) şi materiale (mijloacele de muncă şi bunuri de consum) – deci ansamblul modelelor de gândire, simţire şi acţiune, precum şi produsele rezultate din acestea, însuşite şi practicate de o anumită populaţie – constituind o realitate structurată social, total diferită de ceea ce există în natură, se defineşte de la sine drept **cultură** /…./ Rezultă că orice cultură este prin sine socială şi că orice societate este prin sine culturală".

Definiţiile amintite sunt cam prolixe şi suferă de ambiţia exhaustivităţii. Printre sutele de definiţii ale culturii există şi unele oarecum mai şocante, cum ar fi aceea „Cultura este ceea ce îţi rămâne după ce ai uitat totul", idee care îşi are şi ea o explicaţie pe care însă nu o mai iterăm, pentru a nu complica şi mai mult lucrurile.

Bineînţeles că în avalanşa acestor definiţii se simte nevoia de simplificare. Ea ar putea consta în fraze de genul: tot ceea ce nu este natural este social. Iar (aproape) tot ceea ce este social este şi cultural.

Multitudinea definiţiilor date culturii se continuă şi cu diversitatea în care se explică **structura, rolul, funcţiile** sau **formele culturii.** Se utilizează frecvent noţiuni ca trăsătură, caracteristică, element, componentă, categorie, numitor comun, constantă, tip,

formă, sferă ş.a.m.d., deseori 3 – 4 concepte referindu-se la acelaşi aspect.

În centrul noțiunii de cultură stă conceptul de **valoare**. Din aproape toate definițiile, nu lipseşte cuvântul valoare, fie că se referă la aspectele materiale ori la cele spirituale. Există o întreagă ramură a filozofiei referitoare la valori (axiologia) dar cu privire la valoare în cultură, vom cita doar câțiva autori: Rotariu, Iluț coord., 1996, Szcepanski, 1972, Valade, 1997, Goodmann, 1997, Mihăilescu, 2000, Malița, 1998, Grosu, 1997, Bădescu, 1993, Krausz, 2001, Dicționarul Larousse, 1996 etc.

O definiție simplificată ne oferă DEX-ul: „Cultura este totalitatea valorilor materiale şi spirituale create de oameni şi a instituțiilor create pentru comunicarea acestor valori" (1998, p.248). Spuneam că aproape tot ce este social este cultură, pentru că în centrul conceptului de cultură stă valoarea dar pe lângă aceasta, există şi pseudovalori şi nonvalori.

Când am afirmat anterior că (aproape) tot ce este social este şi cultural, am avut în vedere deosebirile dintre valoare, pseudovaloare şi nonvaloare.

Orice dicționar – spre exmplu DEX-ul la p.1145 – îți spune că valoarea „este însuşirea unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale şi idealurilor generate de acestea", deci că este vorba de o sumă de calități ca ceva să fie prețios, scump, de preț, merituos, important etc.

În imensa literatură privind valoarea, există şi alte idei de luat în seamă. Spre exemplu, părerea că „Între termenii cum ar fi „valori", „norme", „interese", „idealuri" sunt multe suprapuneri semantice iar în numeroase contexte lingvistice ei sunt echivalenți /…/, conceptul de

valoare a fost în largă măsură diluat în cei de **normă** şi **atitudine**". (Iluț, 2004, p.11). Acelaşi autor scrie la pagina 24, că există după părerea sa, o **structurare globală a nivelului axeologic, indicând şi nivelurile** acestei structurări de valori ca:

a) valori general umane,
b) valori ale unui sistem social politic,
c) valori ce țin de o anumită cultură şi etnicitate,
d) valori ale unor grupuri sociale mari şi medii (clase sociale, profesiuni etc.),
e) valori ale microgrupurilor (familii, organizații, grupuri restrânse etc),
f) valori individuale.

Valoarea se poate referi la obiecte, oameni ori idei. În privința **obiectelor,** valori le constituie completitudinea (imaginați-vă o maşină fără motor, o bicicletă fără roți, o râşniță fără elementul de pornire etc.), funcționalitatea, siguranța în funcționare, greutatea redusă, uşurința mentenanței, autenticitatea, aspectul estetic, simplitatea, eficiența, eficacitatea şi multe altele.

Pentru **oameni,** cu riscul de a ne repeta, amintim doar cinstea, curajul, corectitudinea, politețea, bunătatea, aprecierea frumosului, sacrificiul, devotamentul, simțul datoriei, punctualitatea, adevărul, comportarea adecvată situației, cavalerismul etc.

În privința **ideilor,** valorile importante sunt logica lor, lipsa contradicțiilor interne, plauzibilitatea, originalitatea, acceptabilitatea, coerența, eventuala filiație cu alte idei şi doctrine ce şi-au dovedit deja valoarea etc.

În concluzie, **valorile** sunt idei abstracte despre ceea ce se consideră **corect, de dorit şi bine de făcut** de către membrii

societății, fiecare societate avându-şi „setul de valori”, deci o ierarhie proprie de valori. Există totuşi o distincție între valorile **declarate** (după care oamenii afirmă că se orientează) şi valorile **efective,** cele caracteristice comportamentului real al oamenilor.

Dar pe lângă valori există şi **pseudovalori şi nonvalori** (chiar contravalori). Pseudovalorile sunt – cum sugerează şi particula pseudo – false valori, valori nereale în timp ce nonvalorile sunt de-a dreptul contrariul a ceea ce este esențial în cultură. Kitsch-ul, sub diversele-i forme reprezintă un exemplu major de pseudovaloare.

Să prezentăm câteva exemple. O vioară este de valoare – chiar excepțională în cazul unei viori Stradivarius ori Guarnieri – ca urmare a abilității extraordinare a lutierului care a creat-o, a calității de excepție a materialului din care a fost creată (rezonanță, condiționări de timp şi uscare, chiar şi a compoziției lacului folosit la vopsirea ei, în cazul viorilor Stradivarius, compoziția acestui lac rămânând încă secretă, după 3 secole). Şi nu este de mirare faptul că recent, o casă de licitație din Londra a anunțat că va pune în vânzare o violă Stradivarius la un preț de pornire de peste 40 milioane lire sterline. Deci valoarea extraordinară a obiectului se traduce şi într-un preț record. Bineînțeles că pe lângă asemenea exemple celebre, există mii de viori şi viole create de lutieri mai puțin celebri dar care au totuşi valoare, este drept că una comparativ mai mică. Dar ele, îşi joacă eficient rolul de obiecte de cultură, fiind utilizate de concert maeştri ori membrii unor filarmonici mai mult sau mai puțin cunoscute.

Dar un artizan de mâna a treia poate crea şi el o vioară, care este mai degrabă o scripcă şi înzestrată cu căluş şi patru corzi, va scoate nişte sunete scârțâite, dar nu va fi niciodată o valoare.

Toate contrafacerile, falsurile, sunt în cel mai bun caz pseudovalori. Recent, un control a demonstrat că 60 % din suvenirurile vândute la tarabele din jurul castelului Bran erau „made in China”. Dar erau prezentate ca obiecte tradiționale româneşti, create de meşteri populari români, deşi erau produse în China. Acestor false valori le lipseşte o caracteristică importantă – **autenticitatea** – de aici decurgând şi lipsa altora. Se afirmă – uneori oficial – că 80 % din cosmeticele unor firme prestigioase sunt contrafaceri, adică falsuri. Bineînțeles că un parfum fals marca Chanel, Nina Ricci, Hugo Boss, Yves Rocher, Giorgio Armani etc., miroase şi el dar este doar o imitație, comparativ cu cel original. Deci, nu respectă nici compoziția nici **persistența** acestuia. Dacă nu ar fi contrafăcut, dacă nu i-ar lipsi unele însuşiri (elemente din compoziție) nu ar renta să-l falsifici şi atunci ar avea şi valoarea – deci şi prețul cosmeticului autentic. Dar îl falsifici tocmai pentru ca unele componente lipsindu-i, nu are valoarea şi prețul celui autentic şi de aici diferența care provine din prețul la care îl vinzi ca fiind aparent original.

O pictură de Grigorescu, Van Gogh, Pallady, Michelangelo, Da Vinci etc. poate fi copiată (reprodusă mai mult ori mai puțin fidel) în funcție de talentul pictorului ce face reproducerea, dar Mona Lisa de la Luvru rămâne valoarea originală, iar reproducerile sunt pseudovalori. Bineînțeles că sutele de țigănci pictate de diverşi necunoscuți şi pe care unii le atârnă pe pereți, sunt pseudovalori. Ca şi carpetele ori cuverturile cu teme de genul „răpirilor din serai”, pe care unii şi le expun, sunt tot lipsite de valoare culturală.

Tot în mod oficial, se afirmă că aproximativ 60 % din piața medicamentelor reprezintă contrafaceri. Spre exemplu, la o conferință de presă ținută de Interpol la 29 mai 2014 la Washington, se

considera că 50 % din medicamentele vândute pe internet sunt contrafaceri. Dacă nu sunt de-a dreptul periculoase, nici nu au compoziția celor autentice, eficiența scontată, schimbări minore (lipsa a 1–2 componente esențiale) scăzându-le eficacitatea, deci valoarea. În acest domeniu există excepția „experimentului placebo". Pentru a demonstra rolul psihicului, al autosugestiei, se recurge uneori în medicină la un experiment placebo. Pacientul este anunțat că i se va administra un medicament nou, foarte eficient, dar i se injectează un non-medicament de genul serului fiziologic. Şi uneori se constată că pacientul declară că se simte mult mai bine cu noul medicament, toate aceste reacții pozitive provenind din încredere şi autosugestie.

Este o certitudine faptul că în ultimele două decenii, piața falsurilor (pseudovalorilor) a crescut enorm în domeniul artei, tehnicii, medicinei, produselor media, muzicii etc. şi aduce profituri uriaşe. Sunt zeci de mii de cântece şi melodii ce pot fi „coborâte" de pe internet şi, dacă sunt folosite în scop comercial, constituie furt intelectual.

Fenomenul există şi în domeniul ideilor, exemplul cel mai la îndemână reprezentându-l **plagiatul.** Când plagiezi un alt autor – indiferent de domeniu – chiar dacă ideea este genială, ea nu are valoare pentru că îi lipseşte caracteristica acesteia de **originalitate.** Ca să nu mai vorbim de aspectul etic şi de cel penal, deoarece plagiatul este şi el, furt intelectual. Se pot plagia şi muzica şi producțiile video, motiv pentru care tot mai multe țări îşi înăspresc legislația de protecție a producției intelectuale.

Nonvaloarea (contravaloarea) este opusul valorii, înseamnă a face ceva ce nu se cuvine, ceva rău, urât, periculos. Exemplele cele mai neacceptate de societate, împotriva interesului ei sunt crima,

tâlhăria, furtul, vagabondajul, violența, impolitețea, aroganța, impertinența, minciuna, imoralitatea, proasta creştere, grobianismul etc.

Uneori granița dintre pseudovaloare şi contravaloare este greu de delimitat. Marea majoritate a falsurilor ce constituie contravalori frizează contravenția şi/sau infracțiunea. Un medicament falsificat nu are efectul scontat şi modul în care a fost falsificat poate fi de-a dreptul nociv, uneori cancerigen. Acelaşi este cazul alimentelor falsificate. Aproape săptămânal, presa relatează faptul că în marile magazine controalele constată pe rafturi existența unor iaurturi în care nu există o picătură de lapte, ori faptul că sub denumirea de „pâine integrală" apare pâine din făină albă „colorată" cu cenuşă.

Distincția dintre **civilizație** şi **cultură** este mai uşor de înțeles. Am amintit deja marea controversă (Malița, 1998, p.23) franco – germană: „În limba franceză prin tradiție civilizația conține cultura. În Germania se înțelege exact contrariul. Culturii i se atribuie o sferă mai largă /…/ iar în cuprinsul culturii funcționează civilizația, orientată spre obiecte materiale, tehnico-economice".

Justificându-şi titlul cărții („Zece mii de culturi, o singură civilizație"), Mircea Malița chiar scrie la pagina 25 „Culturile apar întotdeauna la plural /…./ şi ceea ce intră mai convenabil sub genericul **civilizație,** întotdeauna la singular."

Valorile fiind idei abstracte, trebuie să se **concretizeze** în fapte, acțiuni, activități. Nu există altruism, bunătate, patriotism, cinste, politețe etc. „în general". Există modalități de a-ți dovedi prin fapte bunătatea, politețea, generozitatea, patriotismul etc. De exemplu, altruismul şi bunătatea se pot manifesta prin acte caritabile,

donații, servicii gratuite, sume modice date cerşetorilor, înființarea de instituții de sprijin cum ar fi cantine ale săracilor etc.

Deci valorile se exprimă concret prin **norme, obiceiuri, obişnuințe, tradiții, moravuri, legi etc.**

Normele (Krausz, 2001, p.50-53) structurează comportamentul indicând **regulile** şi conduitele prescrise comportamentului oamenilor (ex. „normele de politețe") în timp ce **obişnuințele** reprezintă „faptul de a fi obişnuit cu ceva, de a avea un anumit obicei, deprindere, datină" (DEX, p.707).

Obiceiurile se dobândesc ca deprinderi câştigate prin repetarea aceleiaşi acțiuni, ceva ce facem de obicei, de regulă, în genere. Deci obiceiul este o „deprindere consacrată, mod de a se purta, de a se îmbrăca" (DEX, pag.706).

Legile sunt „norme cu caracter obligatoriu stabilite şi apărate de puterea de stat" (DEX, p.565), deci norme a căror importanță este maximă pentru conviețuirea socială a oamenilor. Există şi „legi nescrise" (ce se transmit oral), care sunt invocate ca „obiceiul pământului" ori „legea obiceiului". Dar sistemul de legi promulgate într-o societate este de regulă rezultatul unui demers **conştient, formal şi deliberat.** „Pentru a fi eficiente, legile trebuie să fie – în principiu – **concordante** cu normele, tradițiile şi moravurile din societatea respectivă. În acelaşi timp, o lege este justificată dacă este constatabilă încălcarea normelor pe care vrea să le întărească" (Krausz, 2001, p.53; vezi şi Goodmann, 1997, p.48-65, Mihăilescu, 2000, p.55-87, Szcepanski, 1972, p.57-85).

De importanță apropiată sunt şi **tradițiile** ce reprezintă modalități comportamentale obişnuite, practicate de multă vreme de un grup, adică un „ansamblu de concepții şi obiceiuri, de datini şi de

credințe care se statornicesc istoriceşte în cadrul unor grupuri sociale sau naționale şi care se transmit (prin viu grai) din generație în generație, constituind pentru fiecare grup social, trăsătura lui specifică" (DEX, p.1101).

La fel şi **moravurile** sunt norme considerate importante şi semnificative în funcționarea vieții sociale. Ele sunt norme cu caracter **imperativ** şi a căror încălcare este drastic sancționată de societate pentru că aceasta consideră că respectarea lor este esențială pentru bunăstarea şi supraviețuirea ei. În concluzie, moravurile sunt „totalitatea obiceiurilor şi deprinderile unui popor, a unui grup social sau a unei persoane; conduită morală, moralitate. Bunele moravuri = decență în comportare" (DEX, p.652).

Să încercăm câteva exemplificări de obişnuințe, obiceiuri, tradiții etc. Unii îşi încep ziua cu obişnuința de a bea cafea în timp ce alții obişnuiesc să bea ceai. Unii obişnuiesc aceste lucruri la alte ore/ perioade ale zilei. Un alt obicei este salutul. Când persoane care se cunosc, ori când sunt prezentate persoane necunoscute, obiceiul este să fie salutate. Atât sub formă verbală cât şi ca gestică, saluturile sunt foarte diverse. Verbal se folosesc formule ca: bună (dimineața, ziua, seara), salut, servus, sănătate, ciao etc. iar minerii au ca formulă uzuală de salut verbal „noroc bun". Față de superiori şi personalități se foloseşte deseori formula verbală de salut „am onoarea". Ca gestică, salutul poate consta în înclinarea capului, întinderea şi strângerea mâinii, îmbrățişarea, îmbrățişarea dublată de sărut, frecarea nasurilor celor ce se salută etc. Refuzul de a da mâna este considerat reprobabil, o impolitețe şi jignire. La unele popoare asiatice (indieni, japonezi, indonezieni) gestul de salut îl reprezintă alăturarea palmelor ca pentru rugăciune şi înclinarea corpului.

Această varietate din care am dat doar câteva exemple, exprimă **diversitatea culturală** a diferitelor popoare, națiuni sau colectivități mai restrânse. Tot astfel, la unele popoare culoarea doliului este negrul, în timp ce la altele (asiatice, mai ales) este albul. La unele popoare, a-l privi în ochi pe interlocutor în timpul salutului şi al discuției este un semn de sinceritate şi politețe, în timp ce la altele (unele popoare arabe), a-l privi drept în ochi pe cel pe care îl saluți şi cu care discuți, este considerat un comportament indecent şi impertinent. Cetățenii SUA au obiceiul ca la intonarea imnului lor național, pe lângă faptul că se ridică în picioare (ceea ce este comun şi altor popoare), să-şi țină mâna dreaptă în dreptul inimii, ceea ce la alte națiuni este un gest sporadic. La majoritatea popoarelor există obiceiul coborârii în bernă a steagului în situația de doliu național.

Francezii cântă şansonete, italienii preferă cançonetele, românii romanțele şi doinele, americanii jazul şi muzica country, rommii manelele ş.a.m.d. Cultura are caracter național, existând cultura engleză, cultura franceză, cultura chineză, cea japoneză, cultura românească, italiană, rusă etc. care constituie fiecare, valori create de aceste națiuni plus cele pe care le acceptă de la altele.

Unele asemenea valori devin tradiții. „Căluşul" este un dans popular tradițional românesc, teatrul japonez este tradițional în această țară, este o tradiție ca fiecare musulman să facă măcar odată în viață un pelerinaj Mecca, este o tradiție marinărească ca ultimul care părăseşte un vas ce se scufundă să fie căpitanul lui etc. Tradiții sunt şi faptul că unele popoare îşi îngroapă morții iar altele îi incinerează în diferite moduri. Tot o tradiție este ca unor oameni importanți pentru popor să li se ridice statui şi să le apară efigia pe monede şi bancnote de hârtie etc. etc.

Civilizația se referă la modul şi mediul în care trăim. Elementele ei sunt locuința, uneltele, mijloacele de transport, comunicațiile, felul în care ne alimentăm, îmbrăcămintea, felul în care ne petrecem timpul liber, mijloacele de înregistrare a muzicii şi imaginilor, medicamentele pe care le folosim, armele cu care ne apărăm ş.a.m.d.

Telefonul, televizorul, autobuzul, naveta spațială, revolverul, încălțămintea, tipul locuinței, toaleta etc. sunt elemente ale civilizației. Un autobuz poate transporta elevi, o echipă sportivă sau orice fel de public. Autobuzele sunt folosite şi de italieni, americani, români, japonezi, indieni etc. şi întotdeauna, pentru transport de persoane şi bagaje, dar nici odată pentru a bate un cui într-un perete. Telefoanele – indiferent de epoca în care au apărut şi complexitatea de funcții pe care o au astăzi – sunt un mijloc de comunicare şi nu vor fi folosite uzual pentru a face din ele o plută care să plutească pe ape.

Măsura civilizației unei colectivități se exprimă în indicatori ca: procentul localităților electrificate, ponderea locuințelor cu apă curentă şi canalizare, numărul de televizoare, telefoane, automobile, maşini de spălat etc. ce revin la o mie ori la zece mii de locuitori, cât săpun şi pastă de dinți se consumă anual într-o familie, cât revine din diverse produse (carne, lapte, pâine, bere, detergenți, medicamente etc.) pe cap de locuitor, în comunitatea respectivă.

Cu anumite excepții legate de tradiție (musulmanii nu consumă carne de porc, unele colectivități nu consumă alcool, în unele țări se mănâncă şerpi şi câini, în țările bogate există un sector important de consum de lux constând în bijuterii, automobile, locuințe, avioane şi helicoptere personale), civilizația este comună. Pentru că toți oamenii se alimentează, se adăpostesc, comunică, se mişcă dintr-o parte în

alta cu diferite mijloace de transport, deci au cam aceleaşi nevoi de bază, dar şi le satisfac în grad diferit şi cu mijloace diferite. Este evident, spre exemplu, faptul că lipsa electricității duce la lipsă de lumină, de televizor, aspirator, de diverse alte electrocasnice, dar nevoile existând, mijloacele bazate pe electricitate vor fi înlocuite cu altele, pentru satisfacerea cerințelor respective.

CAPITOLUL 2

MIMETISMUL CA FENOMEN SOCIAL

Inițial, conceptul de **mimetism** a avut doar o accepție referitoare la regnul animal. El se referea la „Însuşirea unor animale de a avea ori a lua culoarea sau forma unor obiecte din mediul înconjurător, pentru a se proteja de duşmani; mimetismul cameleonului" (Pamfil, 2010, vol.6, p.299). Aceeaşi accepție o dă şi DEX-ul: „Însuşire dobândită de unele animale în cursul selecției naturale de a avea ori a lua culoarea ori forma unor obiecte din mediul înconjurător (pentru a se confunda cu acestea şi a nu fi recunoscute de duşmani)" (1998, p.634).

Cu timpul, conceptul a început să fie folosit şi pentru domeniul social, având ca sens figurativ tendința de a imita comportamentul altuia, de a însuşi deprinderi şi maniere străine; cum se exprimă şi autoarea citată „imitatorului nu-i mai rămâne decât desăvârşirea mimetismului". Mecanismul este **imitarea,** adică acela de a adopta întocmai felul de gândire, de comportare al altuia, a lua pe cineva de exemplu. Este vorba deci de a reproduce felul de a gândi, vorbi, de a cânta sau gesturile caracteristice ale cuiva. Imitarea este o reproducere cu fidelitate, o copiere (vezi şi DEX, p.476).

Scopul mimetismului în societate este acelaşi ca şi al celui din natură: obținerea şi asigurarea **protecției** prin schimbarea purtării şi a convingerilor proprii, în funcție de împrejurări. Termenului de protecție i se ataşează atât conotații pozitive cât şi conotații negative. Chiar şi DEX-ul o consideră „Faptul de a proteja, de a ocroti, de a apăra; ansamblu de măsuri care protejează; persoană, instituție etc. care

protejează, dispozitiv, sistem tehnic etc. ce serveşte la protejare /…/; **sprijin, ajutor dat cuiva de o persoană influentă pentru obținerea unui avantaj….**" (s.n., p.861).

Dicționarul Universal Ilustrat al Limbii Române reluând sensurile conceptului, le explică mai pe larg (în 6 accepțiuni) şi pe cele negative: „Sprijin **nemeritat** (s.n.) acordat cuiva de o persoană influentă pentru obținerea unui avantaj, favoare (p.ex. **unii înaintează prin protecție;** sprijin (politic, militar) acordat sau cerut de un stat" (Pamfil, 2011, vol.9, p.6).

La conotațiile pozitive putem aminti protecția teritoriului național, a resurselor naturale, protecția muncii, protecția socială, protecția civilă, protecția față de atacurile cibernetice, protecția monedei naționale etc. Spre exemplu, statutul Tratatului NATO prevede obligația tuturor membrilor de a proteja (deci ajuta, sprijini, asigura) orice membru în eventualitatea unei agresiuni. Situația incertă din Ucraina a determinat NATO să detaşeze deja în România forțe terestre şi aviatice (escadrile americane şi canadiene) care fac exerciții comune cu forțele armate române.

Pentru protecția **muncii** sunt prevăzute măsuri pentru ocrotirea vieții şi sănătății persoanelor implicate în anumite activități şi instituții create special pentru acest scop.

Protecția **socială** prevede complexul de măsuri pentru sprijinirea grupelor de populație aflate în dificultate şi vulnerabile (vârstnici, copii, cei cu dizabilități, şomeri etc.) iar protecția **civilă** reprezintă o parte componentă a sistemului național de apărare pentru a preveni şi elimina efectele dezastrelor naturale ori provocate de om.

Preluarea într-o cultură națională – cea românească, spre exemplu – a unor **valori universal recunoscute** nu constituie mimetism, bineînțeles dacă se respectă anumite reguli.

Nimeni nu se îndoieşte de faptul că „Bătrânul şi marea" ori „Adio arme" au fost scrise de Hemingway, că Walt Whitman a scris „Fire de iarbă", că „Potopul" ori „Prin foc şi sabie" aparțin lui Sienkiewicz, că „Arhipelagul Gulag" şi „Pavilionul canceroşilor" îl au ca autor pe Soljenițîn, sau că „Ogorul" şi „Casa de lut" sunt scrise de de Pearl S. Buck. Există colecții de literatură universală, un exemplu recent şi notabil fiind cel al „Bibliotecii pentru toți" care a reînceput să editeze opere ale laureaților pentru literatură ai premiilor Nobel, după 1901. Şi nu are importanță deosebită faptul că nu se reeditează exact cărțile pentru care s-a acordat premiul Nobel (care de regulă se acordă nu doar pentru o operă specificată), spre exemplu în cazul lui Soljenițîn s-a reeditat „Iubeşte revoluția" iar din opera lui Pearl S.Buck, „Înger luptător". Aceste opere literare acceptate ca având valoare universală – din care noi am dat doar câteva exemple – sunt completate de valorile culturale – în acest caz, literare – reprezentând opera lui Eminescu, Caragiale, Marin Preda, Stănescu, Alecsandri, Eliade, Ion Barbu etc.

Acelaşi este procedeul şi în muzică, pictură, sculptură, tehnică, tehnologie etc. Când citeşte un afiş de concert ori de operă, lumea ştie că Simfonia a 5-a - a „Destinului" - aparține lui Beethoven, că „Aida" şi „Tosca" îl au ca autor pe Verdi, că „Rapsodia albastră" a fost compusă de Gershwin etc.

În cultura muzicală națională aceste valori se adaugă creaților lui George Enescu, Ciprian Porumbescu, Mihail Jora, Marin Constantin, Gheorghe Dima etc.

Orice muzeu ce se respectă, are o galerie/expoziție de artă universală. Nimeni nu poate contesta că „Rondul de noapte” a fost pictat de Rembrandt, „Cina cea de taină” de Dali, „Mona Lisa” de Da Vinci, ori cupola Capelei Sixtine de către Michelangelo. La fel sculpturi ca „David” sau „Băiat ghemuit” îi aparțin tot lui Michelangelo, ca şi „Madona cu pruncul”, iar „Gânditorul” este o sculptură ce aparține lui Rodin. Ele se completează cu operele româneşti semnate de Grigorescu, Petraşcu, Aman, Iser, Tonitza, Pallady, Bălaşa, Brâncuşi, Jalea, Vida Geza etc.

Rezumându-ne doar la aceste câteva exemple din domeniul literaturii şi artei, reamintim că recuperarea lor în cultura unei națiuni nu este reprobabilă, o simplă imitație ori o expresie a mimetismului.

Dintre accepțiunile **negative** ale conceptului de protecție, cele mai uzuale sunt într-o enumerare simplă, menținerea şi promovarea nemeritată în posturi, nepotismul, traficul de influență, oferirea şi primirea de foloase necuvenite, obediența, comportamentul slugarnic, consumul de droguri, cumpărarea de voturi, acțiuni contrare convingerilor proprii, acceptarea falselor valori, mediocritatea generalizată şi, mai ales, corupția.

Pentru aspectele legate de civilizație – deci de tehnici şi tehnologii – vom reveni, pentru că în acest domeniu problema proprietății intelectuale se pune mai acut şi diferit. Dacă lumea nu se aşteaptă ca cineva să plagieze integral romanul „Război şi pace” a lui Tolstoi, în privința tehnicilor şi tehnologiilor funcționează activități reprobabile şi penalizabile de genul spionajului industrial, furtului de soluții, copierea ilicită a unor unelte şi soluții.

Însuşi progresul, răspândirea civilizației implică diseminarea a ceea ce este bun şi de dorit în satisfacerea nevoilor umane.

Răspândirea şi creşterea varietății mijloacelor de comunicație, a celor de transport, a noilor surse de energie, a celor mai diferite tehnici şi tehnologii, este o condiție a răspândirii civilizației. Cineva a inventat locomotiva cu aburi şi şinele iar azi există în lume milioane de kilometri de căi ferate. S-a ajuns la trenuri pe bază de pernă magnetică, la viteze uriaşe de peste 400 km/h, la trenuri rapide prin tuneluri de sub mări (ex. cel de sub Canalul Mânecii şi între unele insule japoneze), la trenuri pe distanțe uriaşe (ex. Transsiberianul). S-au construit şosele, apoi autostrăzi şi există şi o şosea pan-americană care străbate toată America de Sud până în Patagonia. Am dat doar două exemple dar ele pot fi multiplicate şi se folosesc chiar denumiri ca epoca ciberneticii, epoca automatizării, a computerelor, a telefoniei mobile etc., pentru realizări care pun în centrul lor o invenție sau o descoperire pe care omenirea o consideră un mare progres.

Dar aceasta nu înseamnă că aceste progrese sunt **generalizate,** că ele se diseminează pe tot globul şi mai ales, în acelaşi ritm. Există colectivități umane cum ar fi triburile din junglele Africii Ecuatoriale, Amazoniene, Indoneziene, ce se află ca dezvoltare la nivelul comunei primitive. Din cele 7 miliarde de locuitori ai planetei, putem presupune că marea majoritate nu au călătorit cu avionul, nu ştiu ce este un telefon mobil şi probabil şi mai puțini, ştiu ce este o tomografie ori un RMN.

De aici şi clasificarea în țări foarte dezvoltate (cele foste în G8, rămase în G7 în urma suspendării Rusiei legată de intervențiile în Ucraina), în țări dezvoltate, țări în curs de dezvoltare şi țări subdezvoltate.

Crearea condițiilor de a produce în propria țară (eventual sub licență) maşini unelte, automobile, autostrăzi, aparatură pe care țara nu le produce (tomografe, roboți industriali, roboți medicali, tehnici bazate pe laser etc.), nu reprezintă mimetism ci încercări – dependente de resursele financiare – de a se alinia la civilizația actuală.

Revenind la fenomenul mimetismului social, să concluzionăm că el este uneori pozitiv, dar **în majoritate de tip negativ** frizând fenomene antisociale grave, ce reprezintă contravenții şi infracțiuni în raport cu normele, moravurile şi legile prin care statul îşi apără conduitele reglementate, ce-i asigură fuincționarea.

Gravitatea fenomenelor de mimetism negativ este diferită. Unele vizează doar obişnuințe şi obiceiuri şi nu cad sub incidența normelor imperative şi a legilor. Altele prezintă pericole reale pentru existența şi funcționarea societății iar majoritatea lor au ca obiect şi mecanism acoperitor **corupția** socială.

CAPITOLUL 3

MIMETISMUL NEGATIV DE GRAVITATE MAI REDUSĂ

Aşa cum în cultura unei naţiuni sunt preluate valori recunoscute universal, pot fi preluate (imitate) şi anumite obiceiuri care să contribuie la mai buna funcţionare a societăţii respective. În condiţiile globalizării şi a integrării unor ţări în comunităţi mai mari, regionale ori chiar transcontinentale, cum ar fi Comunitatea Europeană, Tratatul Nord – Atlantic ori SEATO, chiar şi normele cele mai severe ce se cer respectate – **legile** – devin transnaţionale.

Spre exemplu, este de uz curent afirmaţia că aproximativ 70 % din legislaţia română a fost pusă de acord cu cea a Comunităţii Europene. Iar tendinţa este ca în problemele de principiu, cele privind drepturile, libertăţile şi obligaţiile cetăţenilor şi ale statului, ponderea normelor imperative comune să crească.

Dar sunt şi obiceiuri ce nu fac obiectul unor reglementări comune, dar am putea face din preluarea lor exemple de „mimetism pozitiv". Am mai amintit obiceiul american ca la intonarea imnului naţional, cetăţeanul să-şi manifeste adeziunea şi respectul şi prin ducerea mâinii drepte la piept, în dreptul inimii. Nu găsim nimic nociv în acest obicei şi, în măsura în care ar fi preluat şi de alte popoare, ar fi ceva nereprobabil. Tot americanii au obiceiul ca în faţa caselor să-şi instaleze drapelul naţional, unii chiar pe catarge special montate. Bineînţeles că nici la ei, obiceiul nu este general (pentru locuitorii din zgârie nori ori blocuri), dar este aproape unanim la casele individuale şi la diferite proprietăţi particulare, fiind obligatoriu şi la toate instituţiile statului. Şi în ţara noastră, au avut loc în ultimii 2 ani campanii de

presă – mai ales înaintea zilei drapelului național – de arborare în cât mai multe locuințe private a unui drapel național, bineînțeles de dimensiunile posibile şi fără instalații de genul catargelor. Şi în acest caz găsim că obiceiul este favorabil măririi sentimentului de mândrie națională, care nu este prea evident.

La mai multe popoare există obiceiul de a face jogging, adică acele alergări uşoare, zilnice sau de câteva ori pe săptămână, pentru menținerea sănătății. Este un obicei a cărui imitare nu are cum să strice – ca şi alte feluri de mişcare fizică – mai ales în condițiile în care alimentația de tip fast food face ca un tot mai mare procent de populație (inclusiv în SUA), să sufere de supraponderabilitate. Medicii avertizează, de câteva decenii, că obezitatea, chiar la copii şi adolescenți, devine o problemă socială majoră, generând, printre altele, creşterea cazurilor de boli cardiovasculare.

Mai sunt obiceiuri benefice de tipul consumului sporit de fructe şi legume, a vegetarianismului, a reducerii ponderii ce o au în alimentație grăsimile saturate, postul din diferite motive religioase, la diferite popoare (care dacă nu este de durată exagerată, contribuie la detoxifierea organismului), limitări ale consumului de alcool şi fumat, mai ales la grupurile de vârstă tinere etc. Bineînțeles că nu avem aici în vedere popoarele în care foamea este endemică, omorând anual milioane de oameni (mai ales în Africa şi Asia), fenomen descris încă acum aproape 50 de ani de brazilianul Jose De Castro în a sa celebră „Geografie a foamei”.

Ar putea fi preluate – de români, spre exemplu – obiceiuri de genul conştiinciozității în muncă şi al disciplinei de care dau dovadă germanii şi japonezii, obiceiul de a fi punctual, renunțarea la obiceiul „las’ că merge şi aşa” în cazul produselor de slabă calitate. Dece

muncitorul japonez îşi face **autocontrolul** de calitate al produsului, în timp ce la noi, ne interesează doar faptul ca produsul „să treacă de CTC ?”

Sunt şi alte obiceiuri – devenite chiar tradiții – cum ar fi în multe țări, împodobirea bradului cu ocazia sărbătorilor Crăciunului, ori obiceiul ca la intrarea într-un restaurant, un bărbat să o facă primul, dacă este însoțit şi de persoane de sex feminin, obiceiul credincioşilor creştini de a participa Dumunică la slujba religioasă, obiceiul credincioşilor musulmani de a se ruga cu fața spre Mecca ş.a.m.d.

Dar cultura unei națiuni nu este una **unică,** omogenă. Diferențele din cadrul culturii aceleiaşi societăți se exprimă prin **subculturi** şi **contraculturi.** Subcultura poate fi considerată (Goodmann, 1997, p.49) „orice grup de mărime medie, care are idei sociale, valori, norme şi stiluri de viață considerabil diferite de ale societății mai mari”. Termenul de „sub” nu sugerează valori, norme, tradiții etc. de calitate mai joasă, ci doar faptul că un segment al populației le are diferite de societatea respectivă privită global. Criteriul diferențierii subculturilor poate fi **etnic** (ex. subcultura chinezilor, polonezilor, rromilor etc., trăind în alte țări decât ale lor), **regional** (a ardelenilor, a oltenilor…), **profesional** (a oamenilor de ştiință, a muzicienilor, a literaților…), condiția **economică** (a bogaților, a clasei mijlocii, a şomerilor…) sau criteriul **vârstei** (a adolescenților, a tinerilor, a vârstei a treia…).

Este uşor de înțeles că adolescenții şi tinerii preferă, în raport cu oamenii maturi sau în vârstă, un anumit gen de muzică, anumite forme de petrecere a timpului liber, anumite localuri pe care le frecventează, anumite stațiuni turistice etc. Deseori televiziunile prezintă imagini din cluburile de noapte, în care, pe o muzică

asurzitoare, atât întrebarea reporterului cât şi răspunsurile trebuie răcnite, interviuri în care răspunsul la întrebarea „cum vă distrați?" este limitat la formulele „bestial", „superb", „cu cât mai multă băutură" ori „bem până se face ziuă". Şi găsim chiar indecente precizările televiziunilor că „şampania a curs în valuri", deşi o sticlă costă mai mult de 1500 lei. Considerăm indecente şi declarațiile din cluburi potrivit cărora „banii nu contează", într-o țară cu sărăcie generalizată.

Să dăm şi un exemplu de obicei regional, de subcultură ardelenească. În Transilvania există obiceiul ca în a doua zi de Paşti, tinerii să „meargă la stropit" fetele, mai ales pe cele nemăritate, udându-le părul cu diferite ape de toaletă sau parfumuri. Acesta este un obicei care nu se practică în alte zone ale țării, ca şi defilarea călare a „Junilor Braşovului" etc. În subcultura rromilor există obiceiul „judecății țigăneşti", cea făcută de stabor. Tot un obicei – de data aceasta reprobabil şi chiar ilegal – al acestei subculturi este căsătorirea adolescenților de 12–15 ani, care este şi ea responsabilă de sporirea numărului copiilor născuți de mame cu vârsta până la 15 ani. De remarcat că, de regulă, încălcarea unor obiceiuri şi moravuri atrage doar sancțiuni morale de genul bârfei, criticii, ridiculizării ori a marginalizării. Spre exemplu, un invitat care nu a fost punctual, îmbrăcat decent, s-a comportat necuviincios etc., nu va mai fi invitat cu altă ocazie.

Contraculturile apar când o subcultură (cultura unui grup) nu doar diferă de cultura dominantă ci chiar **se opune** acesteia. Contraculturile **contestă** valorile şi normele culturii dominante, exemple fiind mişcarea „hippie" în anii '60, Ku Klux Klan-ul, mişcarea neonazistă în Germania, „Brigăzile roşii" din Italia, ETA în Spania, „Bluzele negre", „Panterele negre" (SUA).

În fond – de foarte mare importanță astăzi – toate grupările teroriste reprezintă, prin valori şi acțiuni, contraculturi. Şi în combaterea unor asemenea contraculturi, sancțiunile nu sunt doar morale ci şi legale.

Este la nivelul gândirii şi acțiunii comune că este mai uşor să faci răul decât binele, că exemplele negative sunt mai contagioase decât cele pozitive. În această situație, există şi o componentă economică deloc neglijabilă. Minciuna, delațiunea, sperjurul, înşelăciunea, escrocheria, prostituția, vânzarea de droguri, traficul de arme etc., sunt aducătoare de venituri, în multe din aceste cazuri, venituri deosebit de mari.

De altfel antiteza bine – rău a făcut obiectul analizei unor minți strălucite, ale căror cugetări şi maxime au rămas celebre peste timp. Câteva exemple: „Dacă rabzi răul fără a protesta este ca şi cum l-ai răsplăti" (Tagore), „Dacă pentru rău vom plăti cu bine, atunci cu ce vom plăti pentru bine?" (Sienkiewicz), „Niciodată nu săvârşim cu atât avânt rău, ca atunci când îl înfăptuim întemeindu-ne pe conştiință" (Pascal) ori „Nu de teama pedepsei sau a oprobiului public nu trebuie să facem rău, ci din sentimentul datoriei şi din voința de a face binele" (Gellius – vezi şi „Reflexii şi maxime", 1969, p.40-42).

Comportamentele reprobabile sunt mai uşor de imitat şi de înfăptuit. Aproape zilnic televiziunile arată imagini privind conflicte între conducătorii auto pe şosele, în intersecții etc. „rezolvate" prin înjurături şi chiar violențe. Se pare că este mai uşor să înjuri şi să sari la bătaie, decât să te stăpâneşti, să încerci să înțelegi punctul de vedere al celuilalt – chiar dacă el a greşit – şi să dovedeşti toleranță, stăpânire de sine, politețe şi în fond, **educație.**

Poporul român s-a format în decurs de milenii, timp în care a suferit dominația romană, a unor popoare migratoare, dominația otomană, rusească, habsburgică, maghiară etc. Însăşi limba română are origini geto-dacice, latine, slave, orientale, germane, franceze, engleze etc.

După revoluția din 1989 a început o epocă de pronunțată **anglofilie,** adică de aprobare şi admirație a tot ce este englezesc sau vine de la englezi. Există chiar manifestă o **anglomanie** la persoanele ce au o admirație exagerată pentru englezi şi obiceiurile lor. În privința limbii române, se manifestă **anglicismul,** constând în expresii specifice limbii engleze **împrumutate fără necesitate de o altă limbă** (în cazul nostru cea română) şi **neintegrată în aceasta** (s.n. DEX, p.41). Explicațiile sunt valabile şi pentru **americanism** (DEX, p.33) constând în valorizarea superioară a tot ce este american şi felul de a imita comportamentul şi obiceiurile americanilor.

Lingviştii descoperă în etimologia cuvintelor limbii române diferitele influențe. Mai multe **graiuri** (unități lingvistice subordonate dialectelor, caracteristice pentru o regiune mai puțin întinsă) formează un **dialect** (ramificație teritorială a unui limbaj cuprinzând deseori mai multe graiuri), cărora li se adaugă **regionalismele** (fapte de limbă caracteristice pentru o anumită regiune) şi elemente de **argou.** Argoul este „un limbaj convențional folosit mai ales de vagabonzi, răufăcători etc., pentru a nu fi înțeleşi de restul societății" (DEX, p.57). Argoul ca „limbaj convențional al unui grup social pentru a nu fi înțeles de restul societății foloseşte cuvinte speciale (împrumutate din limbi străine şi din graiuri populare) sau cu sensuri deosebite " (Oprea, 2010, p.224). Ca şi **jargonul** care cuprinde cuvinte şi expresii specifice folosite de anumite grupuri sociale. Gândiți-vă doar la jargonul medical la care

cei de la Salvare ori SMURD nu renunță nici când vorbesc marelui public, cu referire la accidentele rutiere. Sperăm să beneficiem de suficient credit moral când spunem că noi ştim ce înseamnă „stabil hemodinamic”, ştim ce este o „excoriație”, o „contuzie”, „membrul inferior stâng”, „anevrism” ori „AVC ischemic”. Dar nu credem că **absolut toată lumea** ştie, ori scopul este ca înțelese fiind de către toți, pericolele la care se expun şi care au asemenea consecințe, vor fi diminuate.

Credem că argoul şi mai ales jargonul nu sunt caracteristice exclusiv celor certați cu legea şi care nu vor să fie înțeleşi de alții, existând şi un jargon al literaților, artiştilor, oamenilor de ştiință, al meseriaşilor, al medicilor ş.a.m.d. Spre exemplu, jargonul celor ce lucrează în IT, folosit în emisiuni de TV de tipul „Gadget show”, conține atât de mulți termeni specifici încât credem că peste 70 % din auditoriu nu pricepe nimic din ele.

În fine, din graiuri, dialecte, cu contribuția unor regionalisme şi elemente de jargon, se formează până la urmă, **limba literară** a unui popor, ca urmare a unei întregi evoluții istorice. Ea reprezintă „aspectul cel mai corect al limbii naționale, produs al unor continue prelucrări a limbii din partea scriitorilor, a publiciştilor, a oamenilor de ştiință şi constituind o sinteză a posibilităților de exprimare a limbii întregului popor la un moment dat” (DEX, p.577).

În diferite epoci, conjunctura istorică face ca în obiceiuri şi limbă, să prevaleze influența şi modelele câte unei țări, de obicei o mare putere, care îşi impune modelele culturale unor țări mai mici, ca România.

A existat în secolul XIX şi începutul secolului XX, o evidentă influență franceză, urmare a faptului că potentații vremii îşi făceau

studiile la Paris ori alții, primeau burse în Franța. „Oraşul luminilor” atrăgea ca un magnet oameni de cultură (Elvira Popesco, Brâncuşi, Eliade, Cioran, Eugen Ionesco etc.), mulți români naturalizându-se în Franța. Dar majoritatea celor ce-şi făceau studiile în Franța şi se întorceau în țară, aduceau cu ei experiențe de viață, obiceiuri şi uneori, valori „importate” de acolo. În limbă, acest lucru s-a manifestat prin „moda franțuzismelor” ridiculizată de unii scriitori cum a fost Caragiale şi alți literați ai vremii.

În mai mică măsură a existat o influență germană, promovată de românii care au studiat în universități germane, mai ales filozofi, psihologi şi de formație tehnică.

Acum suntem în plină modă a **anglomaniei** şi a **americanismului.** Cele mai uzuale cuvinte româneşti: mâncare, băutură, joc, spectacol, drum, prăvălie, bancă, club, asociat, vizitator, piață, frizer, cosmeticiană, autofotografie, avertizare etc. se cer scrise în engleză. Şi acest lucru nu doar în reclame şi pe etichete, unde ar putea exista justificarea înțelegerii lor şi de către străini.

O serie de sărbători şi obiceiuri ce erau tradiționale la români, se încearcă a fi înlocuite cu altele de import. Unele sunt ridiculizate ca fiind „comuniste” cum este de exemplu, ziua de 1 mai, zi de sărbătoare populară românească numită arminden(i). Dar chiar semnificația politică a zilei de 1 mai ca Zi Internațională a Muncii, nu are origini comuniste. Ea îşi are originea în Statele Unite, în 1886, când o grevă generală a 6.350.000 de muncitori în scopul obținerii revendicării zilei de muncă de 8 ore, a fost sângeros reprimată la Chicago. Ulterior a fost proclamată ca zi internațională a muncii şi deşi majoritatea românilor nu au habar de acest lucru, o consideră o sărbătoare comunistă în care se mănâncă mici şi se bea bere.

Există în ziua de 3 martie o sărbătoare populară numită **Dragobete** în care se crede că toate ființele îşi găsesc perechea, se logodesc, într-un cuvânt este o sărbătoare a dragostei. Dar anual, facem săptămâni întregi efortul să promovăm, la 14 februarie, „Valentine's Day". Cu două – trei săptămâni înaintea zilei respective, televiziunile ne bombardează, pe principiul „mai sunt x zile până la sf. Valentin", cu informații despre ce cadouri se fac femeilor în această zi, unde îşi petrec bogații această zi, se sugerează destinații exotice, cadouri cât mai scumpe etc. Iar o săptămână după trecerea zilei în cauză, vedem imagini despre excursii, cadouri, vedete ş.a.m.d.

La fel este încercarea de a insista pentru sărbătoarea americană Halloween. În tradiția românească, există sărbătoarea populară din 24 iunie – Sânzienele. Credința populară este că în această zi acționează şi zânele rele (Drăgaicele) care îi sluțesc pe oameni. Aceste sărbători populare – Dragobetele şi Drăgaicele – nu sunt, prin conținut, identice cu ziua Sfântului Valentin şi Halloween. Nu am avea nimic împotriva preluării unor asemenea obiceiuri, dar deranjează **insistența** promovării lor, mimetismul manifest. În fond, putem să respectăm şi ziua în care irlandezii îşi sărbătoresc cu bere Guinness, ziua Sfântului Patrick, dar nu vom vorbi trei săptămâni despre aceasta.

Revenind la anglicism şi americanism, nu mai spunem – repetăm, nu în reclame ori în instrucțiuni de folosire – mâncare ci food, băutură ci drink, drum ci way, spectacol ci show, prăvălie ci store, joc ci game, homosexuali ci gay, bancă ci bank, piață ci market, frizer ci hairstylist, machiaj ci make-up, autofotografie ci selfie. Dar în vârtejul amețitor al evoluției (doar „moda este lucrul ce se demodează cel mai repede"), nu mai este trendy să-ți autofotografiezi chipul ci

doar anumite părți ale corpului şi să plasezi pe rețelele de socializare felul în care îți sunt definiți bicepşii, muşchii abdominali, pectoralii ori să constate toți doritorii că nu ai celulită la picioare.

Şi repetăm din nou că asemenea termeni îi constatăm în vorbirea curentă din emisiuni TV, în care scopul pare a fi **ca un procent cât mai mare de populație să te înțeleagă.** Maximul de ridicol se atinge în mediul rural, în care se pun firme de genul „General Store" în loc să se scrie simplu „Magazin general", ori „Magazin mixt" ori „Magazin universal" în funcție de ceea ce vinde magazinul respectiv. Credem că o culme a ridicolului se atinge şi în emisiunile meteo de la mai multe televiziuni în care se folosesc expresii ca „avertizare de tip nowcasting" în loc să se spună româneşte că s-a emis o avertizare de pericol iminent, imediat, pe o anumită arie. Avem detalii (ziua, pesoana, ora emisiunii) în care şi Realitatea TV şi Antena 3 au folosit aceste formule. Ori este vorba de ceea ce interesează pe toată lumea, mai ales în mediul rural, că doar acolo se produc viiturile şi inundațiile şi nu în Bucureşti. Ca să nu mai vorbim de faptul că pronunția greşită a lui „now" (acum) ca „no" (nu) poate duce la concluzia opusă că nu există pericolul avertizat.

Acceptăm aserțiuni celebre de genul că „presa este a patra putere în stat" ori că „presa este câinele de pază al democrației". Şi ştim că primul care a descoperit puterea formidabilă a televiziunii într-o campanie electorală a fost J.F.Kenndy, în campania din 1960. La fel ştim că „afacerea Watergate" care a dus la demisia preşedintelui Nixon, a urmat şi ca efect al campaniei de presă a ziarului „Washington Post". Dar presa serioasă **informează** în primul rând şi doar în secundar, câțiva reprezentanți de marcă ai ei, se lansează în **interpretări, în aprecieri asupra informației.**

În treacăt fie spus, moda selfie pentru autofotografierea feței, are şi efectul pervers de a fi crescut considerabil – în străinătate şi în țară – numărul operațiilor de chirurgie plastică, pentru corectarea unor elemente ale feței detectate prin selfie şi care provoacă insatisfacții.

Dar la noi situația este alta. Profesionalismul este deseori confundat cu infatuarea, aroganța şi tupeul. Că un post de televiziune este un vector de imagine şi un agent de influență puternic, este de la sine înțeles. Aceasta este şi cauza crâncenei bătălii la fiecare schimbare de putere, pentru conducerea postului public de televiziune, care este aproape singurul vizionat, mai ales în mediul rural.

Deşi cei care sunt la putere încearcă să-şi disimuleze influența şi să dea aparența unei obiectivități a televiziunii publice (excepții notabile de partizanat politic manifest au fost, mai ales, când redacția de actualități a TVR a fost condusă de doamnele Pippidi şi Culcer), în privința televiziunilor private nu există nici o îndoială că ele exprimă interesele unor grupuri. Şi este la îndemâna tuturor să constate şi să argumenteze această idee. Una dintre ele este că la fiecare post mai important (Realitatea TV, Antena 3, România TV etc.) există o inflație de **vedete** ce-şi au emisiuni proprii.

Aproape fiecare emisiune de acest gen începe prin expunerea părerii autorului ei, părere explicată minute în şir şi abia apoi se prezintă invitații emisiunii. Maniera de lucru spune clar că nu invitații trebuie să-şi exprime opiniile din care autorul emisiunii să tragă eventual concluzii, ci lucrurile sunt clare de la început şi invitații trebuie doar să le confirme, să le exemplifice eventual, ori să le nuanțeze. Şi foarte rar, când se întâmplă ca părerea unui invitat să nu convină vedetei ce face emisiunea, este întrerupt, se schimbă

subiectul dezbaterii, „nu mai este timp”, „vom relua problema într-o altă emisiune” etc.

Vom da doar două exemple. La 29 iulie 2014, la rubrica de ştiri de la prânz a Antenei 3, şpicherița Maria Coman (având şi un coleg invitat pentru comentarii), anunță prima ştire: „S-a întrunit Comandamentul Național pentru Situații de Urgență”. Apoi, fără să-i lase colegului invitat timp să răspundă, adaugă: „Crezi că sunt necesare asemenea comandamente naționale? După opinia mea, ele sunt inutile”. Deci de la început face aprecieri, nu se limitează să aducă informațiile şi după câteva ore, încep să curgă ştirile că au sosit la Novaci şi Vaideeni 3 miniştri (de Interne, al Apărării, secretarul de stat Arafat), că apar două helicoptere ale M.A.I. pentru salvarea sinistraților, că sunt scoase din rezerva de stat 20.000 litri de apă, 5 tone de alimente neperisabile, că sunt mobilizați 1600 de lucrători M.A.I. etc.

Credea prompterista de la Antena 3 că primarul din Novaci ori un consilier de la Vaideeni au puterea de a aduce helicoptere, de a scoate din rezerva de stat combustibil, alimente, pături, saltele etc.? Că doar a enunțat în clar ideea că, după opinia dânsei, un Comitet Național compus dintr-un vicepremier şi câțiva miniştri este inutil. Iar după câteva zile, în județul Timiş, la Gătaia, vine ministrul Apărării care ordonă unor formațiuni militare din garnizoana Timişoara să vină în ajutorul sinistraților, ordonă aducerea unei pompe de mare capacitate, se decide crearea unei breşe în şosea pentru scurgerea apei ş.a.m.d. Aceste lucruri se întâmplă din lipsă de profesionalism şi din infatuarea că eşti una dintre „vedetele Antenei 3”.

Al doilea exemplu îl luăm de la Realitatea TV, din emisiunea din joi seara din aceeaşi săptămână, „Jocuri de putere” având-l ca

invitat pe „maestrul Ion Cristoiu” (în treacăt fie spus, există nu numai o inflație de vedete, ci şi una de „maeştri”).

Bineînțeles că şi acest post total aservit intereselor unui grup opus celor de la Antena 3, în anunțurile despre catastrofa de la Novaci menționează că „premierul a stat doar 10 minute”, grăbit să ajungă la Craiova unde întârziase deja o oră, la Consiliul Național lărgit ce urma să-i decidă candidatura la alegerile prezidențiale. Iar maestrul Cristoiu afirmă că cel mai simplu lucru ar fi fost un telefon dat organizatorilor ca cei 6000 de participanți să plece la casele lor. Nu accentuează faptul că adunarea trebuia să aprobe sau nu, prin vot, candidatura, aşa că îi sugerăm şi noi o soluție şi mai economică şi probabil, la fel de „inteligentă”. Aceea ca cineva dintre organizatori să se fi dus la microfon şi să anunțe ceva de genul „premierul este reținut la inundații, şi-a anunțat intenția de a candida şi ca să nu vă punem din nou pe drumuri, propun să votați în lipsa lui, aprobarea ori neaprobarea candidaturii”. Şi pentru a folosi unul din clişeele ce-i parazitează frecvent vorbirea („încă-odată”, „este foarte important ”, „aceasta este o ştire” etc.), îl anunțăm pe maestru că „este foarte important” faptul că premierul a revenit a doua zi dimineața la Novaci şi Vaideeni, stând nu „doar 10 minute” şi luând decizii legate de rezervele de stat, ajutoarele imediate, cele de durată mai îndelungată, refacerea unor elemente de infrastructură etc.

În destul de strânsă legătură cu mimetismul se află şi **stereotipurile,** la rândul lor legate **de prejudecăți** şi **discriminare.** Stereotipurile sunt un fel de mimetism „intern” dar în condițiile intensei circulații internaționale, pot fi şi de import.

Termenul a fost inventat de celebrul ziarist şi comentator american Walter Lippmann care spunea ….”noi nu vedem înainte de

a defini, ci definim înainte de a vedea" (apud Yzebert şi Schardon, 1997, p.99). Dicționarele definesc stereotipia la sensul figurativ ca idee „care se repetă în aceleaşi condiții, care este mereu la fel /…/ banalizat prin repetare" (DEX, p.1020) ori ca ceva „care se repetă în aceeaşi formulă /…/ opinie gata făcută sau banalizată prin folosire" (Pamfil, 2011, vol.10, p.271).

În fond, un stereotip reprezintă una din „dimensiunile subiective ale etnicității, adică reprezentările despre grupul propriu comparativ şi în contrast cu reprezentările formulate despre alte grupuri". Părerea devenită banală prin repetare continuă despre grupul propriu (profesional, social, până la urmă despre propriul popor) se numeşte **autostereotipie**.

Cam ce părere au românii despre ei înşişi ca popor, deci care sunt clişeele despre trăsăturile morale şi de caracter cu care ne autodescriem? Românii sunt inteligenți, ospitalieri, inventivi, curajoşi etc. Am auzit la televiziune şi ştirea splendid formulată potrivit căreia „Inventivitatea infractorilor români nu are limite!" Ştirea se referă la infracțiunile cibernetice, furturile din bancomate, fraudele pe internet etc. Ne mândrim cu faptul că hackerii români au „spart" serverele de la Pentagon şi de la Departamentul de Stat al SUA, altfel spus că românii sunt printre cei mai buni hackeri din lume. Dacă este să ne găsim şi vreo parte negativă, atunci cu anumită autoduioşie, declarăm că nu prea suntem înclinați spre muncă, disciplină şi ordine.

Şi bineînțeles că între autostereotipii nu-şi găsesc loc date ca cele ale EUROSTAT-ului potrivit cărora 40 % dintre români nu ştiu să citească cursiv un text (dar nici să-l înțeleagă), date despre analfabetismul funcțional (cel privind utilizarea unor mijloace de comunicare gen telefonul mobil), nici faptul că diverse emisiuni

umoristice îți arată că există oameni care nu cunosc numele țării în care trăim, al continentului pe care se află România, care declară că este normal să primească ceva dacă votează, care confundă țara cu un partid ş.a.m.d. Şi suntem convinşi că nu este vorba de 10–15 cazuri şi un eventual sondaj riguros ar da rezultate care ne-ar ului. Cu totul în treacăt amintim că la unul din puținele sondaje preelectorale ce le-am efectuat (în general refuzăm asemenea cercetări), operatorii noştri de interviu ne-au declarat uimiți că peste 40 % dintre intervievați, la întrebarea „ați merge la vot?" au răspuns înainte de orice cu contraîntrebarea „ce ne dați ca să votăm?" Astfel încât, între autostereotipiile înduioşătoare cu care ne autocaracterizăm şi realitate, există o diferență uneori „ca de la cer la pământ". Şi dacă tot vorbim de democrațiile evoluate şi luăm în acest sens mereu SUA ca exemplu, am putea să luăm – la o nouă lege electorală – în calcul şi eventualitatea unor **censuri,** adică anumite limitări ale dreptului de vot. Unui om care spune că țara noastră se numeşte PNL, iar după ce îi dai 3 variante de continente (Asia, America, Europa) în care ar fi situată România, alege Asia sau America, ce aşteptăm din partea lui la un moment de vot?

În multe state din federația americană există censul de **rezidență** (trebuie să fi locuit în acel stat cel puțin un an) iar în altele – mai puține, este drept – există censul de **cunoştințe juridice**, adică nevoia de a dovedi un minim de cunoştințe despre constituție, legile principale, legile controversate în statul respectiv etc. pentru a putea fi inclus pe listele de vot. De altfel acordarea cetățeniei americane pentru străini se face în funcție de asemenea cunoştințe şi nu doar de cele de limbă. Ori la noi, oameni care nu ştiu să se semneze citeț,

care nu ştiu să citească nici măcar silabisind, şofează maşini scumpe, sunt oameni de afaceri, cumpără şi plătesc voturi în alegeri etc.

Dar asemenea idei preconcepute avem şi despre alte grupuri, popoare, care se numesc **heterostereotipuri.** Declarăm în mod curent că scoțienii sunt zgârciți, francezii frivoli, germanii cam reci în relațiile interpersonale, japonezii foarte muncitori, spaniolii calzi şi entuziaşti etc. Când întrebi pe cineva dacă părerea că scoțienii sunt zgârciți sau că japonezii sunt muncitori este rezultatul unei experiențe directe, personale, răspunsul cvasiunanim este: „De ce, doar toată lumea ştie".

Important este faptul că stereotipurile „în general, **nu sunt neutre** ci exprimă evaluări, o anumită raportare: admirație, stimă, respingere, simpatie, antipatie etc. Ele sunt bazate pe „cunoştințe" anterioare încorporate şi configurează o **atitudine** (aşteptări, judecăți anterioare oricărei experiențe individuale, nemijlocite în legătură cu grupul vizat /…/ acest complex de aşteptări şi judecăți de valoare care marchează acțiunea este denumit **prejudecată**" (Rotariu, Iluț, 1996, p.424).

Şi când scriem despre aceste lucruri, ne vine în minte un pasaj din „Imperiul sălbăticiei. America – o națiune în comă" a lui Kaplan. El scrie: „Să te ridici şi să spui că eşti creştin este ca şi cum te-ai oferi singur ca țintă /…/ Încrederea în Dumnezeu laolaltă cu pretenția ca toți ceilalți să aibă această credință, părere foarte potrivită în această zonă (n.n. se referă la Nebraska) în care peisajul monoton încurajează credința că ceea ce se află mai departe de orizont nu poate fi diferit de ceea ce există în jur" (Kaplan, 1998, op.cit., p. 246-247).

CAPITOLUL 4

CORUPȚIA GENERALIZATĂ FUNDAMENT AL CRIMEI ORGANIZATE

Înainte de a explica ce este corupția şi a detalia câteva dintre fațetele ei, ne permitem unele observații mai generale.

La începutul anilor ’90, imediat după revoluție, concepția liberalistă şi mass media a vehiculat insistent opinia că „statul este cel mai prost administrator”. Concluzia logică era că tot ce este legat de stat trebuia privatizat, că proprietarul privat este cel mai direct interesat în eficacitate, eficiență, succes şi deci, în ceea ce aduce profit.

Este drept că muncitorii din unele mari întreprinderi pe care privatizarea considerată ca scop în sine, urma să-i lase primii pe drumuri (că doar vânzarea şi tăierea ca fier vechi a întreprinderilor nu îi viza pe procurori, judecători, avocați, medici, cadre didactice, cei din administrație etc.), au încercat o oarecare opoziție, sub lozinca „nu ne vindem țara”. Acest deziderat a fost ridiculizat în fel şi chip şi tratat cu infatuată superioritate de politicieni, teoreticieni şi analişti. Se lăsa să se înțeleagă că „prostimea nu poate înțelege progresul, modernizarea şi drumul spre economia de piață”. Astăzi când nu mai avem petrolul, gazele, băncile, siderurgia, industria constructoare de tractoare etc., se pare că toată lumea a uitat de această reacție (Stegar, 2014, p.38-39).

Fostul premier Radu Vasile spunea acum 10 ani că „în țara asta nu mai e de furat nimic, pentru că s-a furat totul”. Greşea. Dacă ar mai fi trăit, ar fi auzit că zilele trecute s-a anunțat că s-au defrişat

ilegal 360.000 ha de pădure, că au fost exportați sub formă de lemn neprelucrat, peste 80.000 mc a 70 euro/mc, deci o pierdere de peste 5 miliarde de euro. Şi tot recent s-a anunțat că dintre primii 100 de exportatori din țară, doar 3 (trei!) au capital autohton.

Am fi fost de acord cu lozinca „statul este cel mai prost administrator" cu un amendament important: „statul **corupt** este cel mai prost administrator". Şi partizanii insistentei propagande asupra acestui principiu ştiau acest lucru, dar îl treceau **interesați** sub tăcere.

Într-o emisiune la Antena 3 moderată de Mihai Gâdea şi în care era invitată un fost ministru al industriei uşoare din epoca Ceauşescu, dânsa a fost întrebată „ce ar fi făcut Ceauşescu în această situație" (presupunem că era vorba de fraude, delapidări etc. noi neurmărind întreaga emisiune), la care răspunsul fostului ministru a fost scurt şi fără echivoc: „L-ar fi împuşcat". Pentru că exista pedeapsa cu moartea pentru crime odioase ori criminalitatea economică peste o anumită limită. Şi chiar au fost executați Râmaru (pentru crime în serie) şi Ştefănescu, pentru falsificare vinurilor. Probabil că au mai fost şi alții de care noi nu ştim.

Dăm un exemplu şi din alt stat comunist: China. Primul secretar al Partidului Comunist Chinez din Shanghai, care era automat şi primarul unui oraş de peste 20 milioane locuitori (mai mult decât are România), a fost judecat pentru corupție şi executat prin împuşcare.

Dar noi suntem europeni, popoare civilizate care au abolit pedeapsa cu moartea. Urmarea este că în Norvegia, un xenofob extremist (Brevik) împuşcă câțiva polițişti şi apoi se duce pe o insulă de lângă Oslo unde era o tabără de tineret şi mai omoară peste 70 de

oameni. Şi după comiterea a aproape 80 de crime de omor, apare zâmbitor în fața completului de judecată care îl condamnă la pedeapsa maximă de 21 de ani închisoare. Că doar americanii care sunt modelul de democrație şi drepturile omului, au menținut în multe state (Texas-ul, spre exemplu) pedeapsa capitală şi chiar dacă amânări de 10-15 ani preced execuția, criminalii tot ajung să primească injecția letală.

Noi ne prefacem a nu şti că escrocii români din străinătate au grijă să-şi comită faptele în țări care nu au convenții de extrădare cu România, iar românii ce fac escrocherii în SUA, au grijă să-şi stabilească reşedința în acele state din federația americană în care a fost abolită pedeapsa capitală.

Iar în privința „justiției" noastre, ne rămâne să comentăm doar faptul că dacă conduci pe contrasens şi omori 3 oameni care circulau normal primeşti o pedeapsă de 3 ani **cu suspendare,** iar pentru presupuse infracțiuni de corupție, primeşti pedepse de 10, 8, 7, 6 ori 4 ani **cu executare.**

Nu trebuie să ne mirăm deci de creşterea violenței, a criminalității, a omuciderilor (accidentale ori voite) câtă vreme justiția este „distribuită" atât de discriminatoriu şi evidența (inclusiv condamnările la CEDO) arată că o mare parte a ei este aservită politic, mai ales la nivelul „de vârf" al mecanismelor justiției. Recent s-a anunțat că statul român are de plătit deocamdată, 45 milioane de euro pentru condamnări ale justiției considerate greşite de către CEDO.

Greşelile au fost succesive. În vremea primului mandat de preşedinție a d-lui. Ion Iliescu s-a consacrat **inamovibilitatea** judecătorilor. Nu avem pretenția de a se fi aşteptat una–două

generații de judecători formați în noile condiții, dar se ştia cert că aproape totalitatea judecătorilor ce au judecat sub Ceauşescu, au făcut-o sub comandă politică. Avem date concrete – inclusiv în familie – că şi înainte de 1989 şi după, s-au dat hotărâri judecătoreşti împotriva celor mai evidente fapte, fie din comandă politică, fie din corupție. Şi asta pentru persoane anonime ca noi, nu pentru personalități de genul parlamentarilor, miniştrilor ori oamenilor de afaceri. Probabil că ar fi fost necesară o analiză mai atentă şi individualizată pentru acordarea inamovibilității. Au urmat ca paşi, asimilarea procurorilor cu magistrații (deci **independenți),** crearea unor organisme ale justiției conduse de oameni manipulabili, practicarea telejustiției etc.

Vom nara pe scurt unul dintre cele mai recente şi mediatizate cazuri. La alegerile parlamentare din 2012, a fost ales ca senator şi actorul şi directorul de teatru Mircea Diaconu. Între timp, prin legea 144/2007, fusese înființată Agența Națională de Integritate (ANI) ca organism special mult cerut şi lăudat de străinătate.

Din prudență, senatorul Diaconu se adresează Comisiei Juridice a Senatului, întrebând dacă nu este incompatibilă cumularea funcției de director de teatru cu aceea de senator, similar modului în care poate fi cumulată funcția de parlamentar cu aceea de cadru didactic universitar. Comisia Juridică a Senatului îi confirmă **în scris** că nu se află în stare de incompatibilitate.

Dar ANI îl declară incompatibil, ca atare începe o serie de 9 procese, **în toate justiția dându-i dreptate justițiabilului Mircea Diaconu.** Dar acesta trebuie să demisioneze din funcția de Ministru al Culturii, apoi din Senat şi la urmă şi din Partidul Național Liberal. În ultimă instanță, se decide să candideze ca independent la alegerile

euro-parlamentare, strânge în 4-5 zile cu mult peste cele 200.000 de semnături necesare şi Biroul Electoral Central îi validează candidatura. În cele câteva zile până la alegeri, preşedintele ANI (un oarecare domn Horia Georgescu) avertizează public prin televiziuni că validarea de către BEC a candidaturii este ilegală, că cine îl va vota pe candidat poate suferi rigorile legii etc.

Rezultatul: la alegeri, candidatul independent Mircea Diaconu obține peste 6 % din voturi, depăşind cu puțin chiar şi două partide constituite, dintre care unul inițiat şi sprijinit în mod declarat de preşedintele țării. Preşedintele ANI încearcă să obțină de la Parlamentul European invalidarea alegerii şi nereuşind, îi deschide un nou proces în țară. La 10 octombrie 2014 se judecă un al 10-lea proces intentat de ANI iar Curtea de Apel îi dă din nou dreptate lui Mircea Diaconu, în sensul că respinge noua sesizare a ANI. Imediat Horia Georgescu anunță că se va adresa Înaltei Curți de Casație şi Justiție, deoarece „Curțile de Apel dau hotărâri contradictorii". După câte ştim, la Înalta Curte există două complete compuse din câte 5 membri care, prin compoziție, au dovedit că „ştiu cum trebuie să judece". Noi respingem cu tărie ideea că dl. Georgescu, preşedintele ANI ar fi lipsit de minte. Credem însă că pe lângă o gravă lacună de caracter – ideea că dânsul are întotdeauna dreptate – toată tevatura confirmă că cel puțin în acest caz, ANI şi-a dovedit calitatea de organ de represiune în fața căruia nu contează adevărul, ci doar punctul său de vedere comandat politic. Aflăm că în ultimele zile ale lui noiembrie 2014, Înalta Curte de Casație şi Justiție a menținut hotărârea Curții de Apel (1000 lei amendă fiscală), dar că urmează un nou proces ANI contra BEC.

Justiția mai are şi problema CSM-ului şi a Ministerului Justiției. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) considerat garant al administrării justiției, cel care numeşte judecătorii şi procurorii, a fost lipsit de aceste atribute odată cu ministeriatele doamnei Macovei. Nu ne mai referim la activitatea dânsei ca europarlamentar, la aberațiile („au fost fraudate între 1,5 şi două milioane voturi") răspândite în Europa. Ne referim doar la actualul ministru al justiției, dl. Robert Cazanciuc, fost purtător de cuvânt al procuraturii şi care reprezintă, pentru majoritatea populației, un unicat. Avem pretenția de a fi destul de informați, ştim că dl. Cazanciuc a fost purtător de cuvânt (deci ar trebui să ştie să vorbească), dar calitatea sa de ministru unicat provine din faptul că este total invizibil. Vrem să fim bine înțeleşi. Nu dorim deloc, dar absolut deloc, să-l vedem toată ziua „pe sticlă" pe dl. ministru Cazanciuc. Ar fi şi inutil şi plictisitor. Dar am dori să avem măcar o ştire despre activitatea sa în CSM, în care este membru de drept, ori despre o luare de poziție, un comunicat în privința unor situații, într-o perioadă în care actele justiției sunt atât de controversate.

Poate că dl. ministru este bolnav ori în concediu, dar nu credem că şi-a pierdut darul vorbirii sau abilitatea de a scrie. La întrebarea unui reporter despre „ce face ministrul justiției?", premierul Ponta a dat un răspuns cam sec şi inconsistent: „administrează justiția". Probabil că în fişa postului de ministru de justiție, există multe obligații dar credem – în lipsa oricăror alte informații – că cea în mod sigur îndeplinită este semnarea statelor cu uriaşele salarii ale magistraților şi a actelor de ieşire din sistem, cu pensii la fel de mari.

Menționăm că se conturează premize pentru o situație ce părea absolut imposibilă: aceea de a avea un guvern mai slab decât

cel condus de dl. Boc. În majoritatea populației se instalase ideea că un guvern mai incompetent decât cel condus de dl. Boc era pur şi simplu de neconceput, opinie confirmată şi de alegerile din 2012.

Şi iată că dl. premier Victor Ponta pare angajat într-o asemenea „misiune imposibilă". Ne permitem să spunem că predarea continuă timp de peste 37 de ani în învățământul superior a unui curs de „Psihosociologia conducerii" (ne referim doar la unul dintre autori – K.S.) ne-a ocazionat destule lecturi şi concluzii rezultate din cercetări proprii, care atestă o opinie de altfel cunoscută: „pentru a-ți da seama de valoarea unui conducător, nu este necesar să-l cunoşti direct ci să te orientezi indirect după **valoarea colaboratorilor şi consilierilor săi**". Raționamentul este că un conducător de valoare se înconjoară de oameni de valoare (nu de yes-men-i care doar să-l aprobe), specialişti care să-i spună **ce el nu ştie**; doar există dictonul, tot mai cert în condițiile exploziei informaționale, potrivit căruia „a te crede atotştiutor este cel mai evident semn de prostie" (vezi şi Krausz, 2004, p.16; 63-67).

Altfel spus, premierul Ponta **nu trebuie să ştie** cum se face un buget, ci doar să-i **înțeleagă** corelațiile interne, limitele şi condiționările. Bugetul **trebuie să-l facă** ministrul de finanțe şi ministrul bugetului; evident că la el vor lucra o armată de funcționari, dar cei doi trebuie să ştie ce să le ceară şi cum să-i îndrume. Iar opinia premierului că „va continua să promoveze tineri" este una de circumstanță, dacă nu are în vedere în primul rând valoarea lor şi abia apoi, tinerețea lor.

Un al doilea aspect de principiu pe care vrem să-l clarificăm, este cel referitor la caracterul **internațional** al corupției, la faptul că ea **nu este un fenomen specific românesc.** Există chiar clasamente

pe țări ale fenomenului corupției, clasamente în care se regăsesc şi țări dezvoltate, cu pretenții de a avea o stare socială stabilă, o justiție consolidată şi relații sociale în care escrocheriile financiare, şpaga, comisioanele, ciubucul ori alte denumiri ale aceluiaşi fenomen, există.

Dar există o mare diferență între corupția ca **excepție** şi aceea ca **regulă,** ca stare uzuală de funcționare a relațiilor sociale. Pot fi semnalate cazuri celebre ca cel al unui om de afaceri şi bancher american căruia i-au fost dovedite escrocherii în jurul valorii de 50 miliarde dolari şi a primit o pedeapsă de peste 150 de ani de închisoare. Ori cazurile foştilor preşedinți francezi Chirac şi Sarcozy privind finanțările ilegale ale campaniilor electorale, ca şi cazul fostului premier italian Berlusconi, condamnat şi el pentru fapte de corupție (evaziune fiscală) arestat la domiciliu, care şi-a pierdut calitatea de senator pe viață şi face săptămânal muncă în folosul comunității, într-un stabiliment pentru persoanele în vârstă. Şi am dat doar câteva exemple de celebrități politice, dar corupția, mai ales sub forma evaziunii fiscale, a atins şi celebrități sportive (ex. Messi) şi artistice (ex. Snipes).

Ca să nu mai amintim de organizațiile criminale din țările dezvoltate (Iakuza în Japonia, Cosa Nostra în SUA, Mafia în Italia, ori de Cartelul Medelin în Columbia, Triadele în China etc.) care practică crima organizată în toate formele ei, de la contrabandă, extorcare de fonduri, comerțul cu droguri şi până la asasinate.

Dar în principiu, în țările civilizate există o **cultură a anticorupției**. În țările nordice ale Europei (Danemarca, Suedia, Finlanda, Norvegia, chiar şi în Anglia etc.) nici nu se concepe că ar trebui să dai (bacşiş) comision pentru a obține un act de la un organism de stat. Americanului mijlociu îi este mai groază de fisc

decât de FBI. El ştie că dacă declară o cifră de afaceri ori un profit mai mic decât cel real, când îi va fi descoperită frauda, amenda i-a crescut exponențial, depăşind de multe ori „câştigul” rezultat din fraudă. Această cultură a anticorupției cuprinde reguli şi cutume. Spre exemplu, bacşişul pe care îl laşi – din voință, neobligat – pentru satisfacția de a fi fost servit excelent într-un restaurant, se ştie că este cel mult 10 % din costul consumației. Magnații, cei cu averi mari, au căutat şi au găsit aşa numitele „paradisuri fiscale”, țări în care impozitele sunt deosebit de mici şi mutându-şi reşedințele (afacerile, depunerile la bănci etc.) obțin profituri prin neplata taxelor care sunt mai mari în țările lor de origine. Celebre „paradisuri fiscale” sunt insulele Cayman, insulele Bahamas, într-o vreme şi Ciprul, iar mai recent statul Monaco. Nu este o întâmplare că diverse celebrități – politice, artistice ori sportive – îşi cumpără reşedințe în Monaco. Chiar şi Elveția care a fost celebră timp de secole în privința siguranței secretului bancar, (motiv pentru care şi-au depus bani în băncile elvețiene diverşi magnați de la demnitarii regimului hitlerist la arabi, evazionişti din America de Sud şi Europa), începe să adopte, încă timid, o legislație care nu mai garantează secretul bancar absolut.

România se plasează însă între țările în care corupția este generalizată şi constatabilă la toate nivelurile. Asemenea țări există în Asia (Pakistan, India, Indonezia, Bangladesh etc. cu excepția notabilă a Japoniei şi Chinei), în Orientul Mijlociu (Iran, Irak, Siria, Emirate, Arabia Saudită), în America Latină (Guatemala, Argentina, Brazilia, Ecuador, Bolivia etc.) şi în aproape toate țările din Africa.

Există diferite clasamente ale corupției pe zone geografice şi țări iar România ocupă locuri fruntaşe între țările europene cu

corupție ridicată. Şi acest lucru este rezultatul câtorva cauze. Una este de ordin istoric, țara noastră fiind secole întregi sub dominația altor puteri, în special cea otomană (însăşi cuvintele „bacşiş" şi „ciubuc" fiind de origine turcă), sub dominația rusească, habsburgică etc. Mai ales sub dominația otomană, devenise uzuală practica de a-ți cumpăra scaunul de domnitor. Cantacuzinii i-au vândut pe Brâncoveni şi după martiriul acestora, s-au instalat la domnie. După doi ani au fost decapitați şi Cantacuzinii şi a urmat epoca fanariotă, în care domnia se licita ca la tarabă. O altă caracteristică pe care ne pare rău că trebuie să o recunoaştem ca aparținând genei poporului român, este permanenta rivalitate între români şi denigrare în fața străinătății a propriului popor. Să ne amintim că în perioada comunismului, diaspora a fost mereu divizată de rivalități şi conflicte, iar azi europarlamentari români declară în străinătate cu insistență, că suntem o țară maxim coruptă. Nu mai vorbim de faptul că în luptele politice interne, cele mai înalte personalități (instituții) de stat declară unii despre alții că sunt „cel mai corupt preşedinte", „cel mai corupt guvern", ori „parlamentul cel mai corupt" şi asta fără dovezi evidente.

Asemenea obiceiuri de a te autodenigra, de a-ți autodenigra propriile instituții şi propriul popor, sunt o excepție în lumea civilizată, care rămâne uimită şi consternată de asemenea atitudini. Am putea lua exemplu de la Ungaria în cazul căreia, independent de luptele politice interne, față de străinătate este exclusă etalarea unor asemenea acuzații.

Starea de corupție este aceea în care funcționarul public nu este în slujba cetățeanului, ci un mic Dumnezeu arbitrar, care dacă vrea, îți pune ori nu o ştampilă pe un act, care se aşteaptă ca actul pe care trebuie să-l semneze să fie însoțit de bancnote sau „atenții", în

care birocrația (care este intercondiționată cu corupția) cere aprobări de la câteva zeci de organisme, care toate trebuie „unse”, în care unii medici îşi condiționează operația de achitarea prealabilă a unei sume, în care profesorii percep bani ori alte foloase pentru promovarea unui examen ş.a.m.d. Şi am vorbit deocamdată doar de „corupția mică”, cea de zi de zi. Când se fac diferite cercetări sociologice în care este inclusă şi întrebarea „Ați dat bani ori alte bunuri cu ocazia unei vizite la medic?” se obțin răspunsuri afirmative de 70–80 %!

Dar există şi „marea corupție” manifestată la licitații, achiziția unor active ori acțiuni ale statului şi în care se percep comisioane ilegale de 5-10 % din valoarea contractului. Din când în când, organisme internaționale anchetează comisioanele ce s-au dat în România pentru încheierea de contracte cu societăți multinaționale. Există şi fenomenul refuzului unor societăți străine de a veni în România pe motivul declarat al corupției la fiecare pas, al birocrației dublate de corupție etc.

În privința organelor de control româneşti, de regulă, pe principiul telejustiției, se fac din când în când acțiuni – şoc, ce seamănă mai mult a circ mediatic. Într-o bună dimineață, două helicoptere de mare capacitate, aduc la Bucureşti pe toți vameşii ce nu sunt în tură la granița cu Serbia (vreo 200), aici o armată de procurori îi anchetează una – două zile şi apoi vameşii se întorc la vechiul lor loc de muncă, justiția a acționat, iar alte organe ale statului constată că volumul contrabandei cu țigări se ridică la suma X, cel al contrabandei cu fructe la suma Y ş.a.m.d. Şi toată lumea ştie: ministrul, secretarii de stat, ANAF-ul, organele politice locale, prefectul, şefii vămilor etc. că la vamă sunt lăsate să treacă TIR-uri necontrolate, cu mărfuri nevămuite, că existe ture la vamă cu

„oamenii noştri” etc. Şi lucrurile merg la fel la vama cu Bulgaria, cu Ucraina, cu Moldova ori cu Ungaria.

De aceea am numit corupția ca fiind **generalizată,** ea cuprinzând, de sus până jos, toate nivelurile. Un alt aspect al acestei generalizări se referă la faptul că **aproape toată lumea** ia şpagă. Într-o recentă declarație a procurorului şef al DNA, dna. Köveşi, se vorbeşte de faptul că „nu putem aresta deodată **toți** medicii ori **toți** profesorii” (s.n.), dovadă implicită a corupției generalizate. De altfel din acest motiv se aleg unul – două licee la care se afirmă că s-a fraudat bacalaureatul şi unul – două spitale de stat sau private, la care s-au comis fraude. Avem convingerea, după 50 de ani de învățământ, că în **majoritatea** liceelor se strâng bani pentru bacalaureat şi alte examene şi în **majoritatea** unităților sanitare se dau bani ori alte atenții.

Fenomenul corupției este generalizat şi **de masă,** lucru dovedit indirect şi de unele promo-uri ale posturilor de televiziune. La Antena 3, un promo pentru o emisiune magazin, compus din colaje sonore ale unor fraze rostite de diverşi invitați conțin şi frântura de frază: „În România există o localitate în care nu s-a furat vreodată ceva!” Păi asta ar fi starea normală şi nu o excepție rarisimă de citat ca ceva cu totul ieşit din comun. În Franța, Austria, Germania, Elveția etc. există refugii montane fără personal, în care turiştii găsesc lemne de foc, butelii de gaz, conserve, apă, cafea, ceai etc. şi se folosesc de ele, lăsând banii pentru ce au folosit şi/sau lăsând produse care le prisosesc. Iar noi facem caz că există totuşi în România un sat în care nu s-a furat nimic vreodată!

La postul Realitatea TV, în promo-ul emisiunii „Jocuri de putere”, se poate auzi fraza „Partidele politice sunt structurile mafiote

cele mai bine organizate din România”! Nici că se putea o mai bună exemplificare **a culturii corupției** la cele mai înalte niveluri. Dacă partidele politice sunt structuri mafiote, consecința logică este că şi parlamentul este o structură mafiotă şi guvernul este unul de mafioți şi, în cele din urmă, rezultă că tot regimul politic presupus democratic este unul mafiot.

Cum libertatea cuvântului este garantată, se poate spune orice prostie, aberație sau absurditate, inclusiv în emisiuni de televiziune şi ele se şi spun. Dar ca din miile de fraze care se spun la un post de televiziune, să selectezi pentru promo-ul unei emisiuni care se vrea importantă, printre cele câteva şi una despre partidele mafiote (rostite de un om politic liberal cu pretenții) este o dovadă indubitabilă a orientării politice a televiziunii în cauză.

Este uzuală situația ca finanțatorul unei televiziuni să-şi impună în politica editorială, opțiunile politice personale ori cele ale grupului de interese pe care îl reprezintă. Nu obiectăm asupra acestui fapt. Dar poate că el ar trebui însoțit şi de o anumită reținere în afirmarea agresivă a neutralității şi caracterului independent al postului. Dar să prezinți de câteva ori, zilnic şi în mai multe dintre zilele săptămânii un promo ca cel pe care l-am discutat, face ca sugestia realizatorului emisiunii „Jocuri de putere” la sfârşitul ei (ex. în seara zilei de 29 august 2014) „Rămâneți pe Realitatea TV, **singura televiziune echidistantă din România**” (s.n.) să stârnească, ca singura reacție de bun simț, un sănătos hohot de râs. La 9 septembrie 2014, doamna Monica Macovei este auzită la radio declarând că a trebuit să părăsească funcția de ministru al justiției din cauză că înființarea DNA „a deranjat structurile de crimă organizată din cadrul partidelor politice şi că aceste structuri de crimă organizată

există şi astăzi în partide". Păi ai fost ministru de justiție, consilierul unui guvern străin pe probleme de anticorupție, europarlamentar şi acum vrei să fii Preşedintele țării cu asemenea „succese" şi constatări?

Poate că s-a observat faptul că spre deosebire de alte concepte (cultură, civilizație, valoare, mimetism etc.), în cazul cărora am debutat cu însăşi explicarea conținutului conceptului, de această dată, în privința corupției nu am procedat la fel. Motivul este dublu. În primul rând pentru că fenomenul este pentru toată lumea cunoscut, din experiența de zi cu zi şi în al doilea rând, pentru că vom proceda în continuare la explicarea mecanismelor şi manifestărilor corupției.

Totuşi, vom relata sumar explicațiile teoretice ce se dau acestui fenomen. DEX-ul defineşte corupția ca „abatere de la moralitate, de la cinste, de la datorie. Desfrânare, depravare" (p.230). Omul corupt este etichetat ca cel ce se abate de la morală, desfrânat, depravat, stricat. În Dicționarul Universal Ilustrat al Limbii Române corupția este definită aproape la fel: „a strica, a perverti, a deforma" (Oprea, vol.3, p.127). Într-un site al Poliției române (www.integritate.resurse-pentru democrație.org) „corupția reprezintă abuzul puterii politice pentru obținerea de beneficii private. Definiția astfel formulată de **Transparency International** a fost preluată la nivelul global de Convenția ONU asupra Corupției, iar la nivel Comunitar de Comunicarea (2003) 317 finală a Comisiei Europene către Consiliul Uniunii Europene".

Sunt multe posibilități de a cita despre corupție, cum ar fi ideea „Jăcmănirea unor țări întregi de resurse se numeşte <promovarea comerțului liber>, jăcmănirea unor familii şi comunități întregi de mijloace de trai, se numeşte <disponibilizare>" (Bauman, f.a.).

Ori afirmația că „Omul politic ar avea şansa de a fi el însuşi, autentic. Dar, preferă să se deghizeze, adică să simuleze sau să disimuleze, fabricând un personaj care captează atenția şi frapează imaginația, interpretând un rol care este câteodată unul de compoziție. De asemenea din vocabularul spectacolului politicii împrumută termeni ca <vedetele politice>. Mereu aflate în spectacol, ocupând <scena politică> şi captivând publicul cu <jocul> lor". (Schwartzenberg, 1995, p.12).

Dealtfel, subiectul corupției este foarte suculent şi intens folosit în lupta electorală. Cine pierde puterea (partide, alianțe, personalități) începe imediat să acuze de corupție pe cei nou veniți la putere, de regulă fără dovezi, foarte rar cu exemple, cu afirmații venite din trecutul îndepărtat sau mai recent. Fără nicio reticență şi dovadă, se folosesc expresii ca „cel mai corupt preşedinte", „cel mai corupt prim-ministru", „cel mai corupt parlament" etc.

Când revin la putere, partidele care au acuzat corupția uită subit de tema lor preferată – anticorupția – şi rolul de luptători ai anticorupției îl preiau cei din noua opoziție.

Concluzia este de genul „corupții voştri sunt mai corupți decât corupții noştri", formulă care dovedeşte şi ea caracterul general al corupției. Şi bineînțeles, avantajul este de partea celor ce controlează instituții de tip DNA şi ANI.

Până la urmă, toată problematica fenomenului corupției confirmă evident teza că „Forțele destructive se alimentează din ele însele" (Bryant, Mehrtens, 1997, p.3).

Sursa de internet pe care am citat-o (www.integritate.resurse-pentru democrație.org) trece în revistă pe larg formele de corupție, menționând articolele codului penal şi legile referitoare la ele. Le vom

menționa şi noi pe scurt, pentru a avea o imagine teoretică mai clară şi a putea înțelege mai bine lucruri ce vor urma.

1. **Abuzul în serviciu** reglementat de art.131 din Legea nr. 78/2000, enumeră ca infracțiuni abuzul în serviciu contra **intereselor publice,** cel împotriva **intereselor persoanelor** şi cel prin **îngrădirea unor drepturi,** dacă funcționarul public a obținut pentru sine ori pentru altul un avantaj patrimonial sau nepatrimonial. Pentru ca abuzul în serviciu să poată fi asimilat faptelor de corupție, este nevoie a fi săvârşit cu intenție şi prin modalitățile prevăzute de Legea 78/2000, altfel poate fi apreciat cel mult ca un concurs la fapte de corupție.
2. **Luarea de mită** (art.254 Cod Penal) ca faptă a funcționarului public de a primi direct ori indirect, bani sau alte foloase, de a nu respinge şi a accepta, de a nu îndeplini ori a întârzia un act privitor la îndatoririle de serviciu. Dacă în momentul săvârşirii făptuitorul nu avea ca îndatorire de serviciu îndeplinirea acelui act, dar lasă să se creadă acest lucru, nu este vorba de corupție ci de înşelăciune (art.251 CP).
3. **Darea de mită** (art.255 CP) constă în promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase unui funcționar public, direct sau indirect, în scopul determinării acestuia să nu îndeplinească un act privitor la îndatoririle de serviciu, în scopul contrar acestor îndatoriri.

   Nu va exista această infracțiune, când funcționarul public căruia i s-a oferit suma de bani, nu avea

competența de a efectua actul în vederea căruia mituitorul a comis fapta.

4. **Primirea de foloase necuvenite** (art.256 CP) constă în primirea de către funcționar, direct sau indirect, de bani ori alte foloase (aşa numitele „atenții”: cadouri, sacoşe cu diverse produse, plicuri cu bani strecurate printre foi etc.), după ce a îndeplinit un act în virtutea funcției sale şi la care era obligat prin intermediul acesteia.
5. **Traficul de influență** (art. 257 CP) constă în primirea ori pretinderea de bani sau alte foloase, ori acceptarea de promisiuni de daruri, direct sau indirect, pentru sine ori pentru altul, săvârşită de o persoană, care are influența sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar, pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuțile sale de serviciu.
6. **Infracțiuni asimilate faptelor de corupție.** Legea 78/2000 a introdus sancționarea unor fapte din sfera economică, fapte care anterior nu erau incriminate ca reprezentând corupție. Acestea, dacă sunt săvârşite în scopul comiterii pentru sine sau pentru altul de beneficii, sunt:
   - Stabilirea cu intenție a unor valori diminuate la privatizare;
   - Acordarea de credite şi subvenții cu încălcarea legii;
   - Utilizarea de credite şi subvenții în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate;

- Influențarea operațiunilor economice ale unui agent economic de către cel ce are sarcina de a-l supraveghea, controla ori lichida;
- Efectuarea de operațiuni financiare cu acte de comerț incompatibile cu funcția, atribuția ori însărcinarea celui ce o face;
- Folosirea directă sau indirectă de informații nedestinate publicității, ori accesul la acestea;
- Fapta unei persoane cu funcții într-un partid, sindicat, patronat, de a obține pentru sine ori pentru altul sume de bani sau alte foloase necuvenite;
- **Şantajul** (art.194 CP).

7. **Conflictul de interese** (art.70 din Legea 162/2003), adică situația în care persoana, executând o demnitate publică (ori funcție publică) are un interes personal ce-i poate influența obiectivitatea în executarea atribuțiilor oficiale. Conflictul de interese are multe variante ca cele privind aleşii locali, cu membrii familiei ori funcționarii publici.
8. **Incompatibilitățile** şi ele cu mai multe variante.

Am expus definițiile acestor fapte de corupție pentru a putea fi mai edificați când vom vorbi despre organismele pentru prevenirea şi combaterea fenomenelor de crimă organizată, corupția fiind întotdeauna genul proxim al acestora.

CAPITOLUL 5

MANIPULAREA, ÎNSOȚITOARE PERMANENTĂ A CORUPȚIEI

Orice ilegalitate, de la o măruntă găinărie şi până la marile escrocherii, are nevoie de ingredientul **manipulării.** Uneori pentru realizarea escrocheriei ajunge doar manipularea dar cu cât ea este mai mare, mai complexă, trebuie asociată şi cu probe materiale „obiective" cum ar fi documentele falsificate, hărți măsluite, incorecte, planuri de afaceri mai mult sau mai puțin fanteziste, prezentarea de cecuri ori ordine de plată false, chitanțe de contabilitate dublă, folosirea unor firme „fantomă", trecerea sumelor prin diverse conturi pe schema „suveicii" etc.

Să vedem însă ce înseamnă verbul a manipula şi acțiunea de **manipulare.** DEX-ul o explică prin doar două cuvinte: „a mânui, a manevra" (p.597). Dicționarul Universal al Limbii Române este ceva mai explicit: „a manipula înseamnă a influența stimularea comportamentului unei persoane sau al unei colectivități prin diverse tehnici (reprobabile) pentru a-şi atinge scopurile, a înşela, a manevra" (Pamfil, 2010, vol.6, p.195).

Mult mai explicit este sociologul Alin Teodorescu care a elaborat articolul „Manipulare" din Dicționarul de Sociologie (1993). El o consideră o „acțiune de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească şi să acționeze în mod compatibil cu interesele inițiatorului iar nu în interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune care **distorsionează intenționat adevărul** (s.n.), lăsând impresia libertății de gândire şi acțiune".

Într-o operație de manipulare, esențial este faptul că „nu se urmăreşte înțelegerea mai corectă, mai profundă a situației, ci **încălcarea unei înțelegeri convenabile** (s.n.) recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât şi apelul la palierele emoționale non-raționale, intențiile reale ale celui ce transmite mesajul rămân insesizabile primitorului acestuia”.

Într-o carte consacrată exclusiv manipulării („Tratat de manipulare, 1997”) Joule şi Beauvois pleacă de la ideea că „De fapt nu există decât două moduri eficiente de a obține de la cineva comportamentul dorit de noi: exercitarea puterii (sau a raporturilor de forță) şi manipularea”(p.7). Deci deşi nu prea recunoaştem, aşteptăm de la ceilalți un comportament mai avantajos pentru noi, asupra acestor ceilalți neavând nici un mijloc de presiune. Concluzia: „Manipularea rămâne, în fond, ultima salvare de care dispun cei lipsiți de putere sau de mijloace de presiune” (p.8).

Autorii mai încearcă o definiție spunând că „Limbajul curent permite să se vorbească de manipulare ca despre un comportament de influență (să încerci să convingi pe cineva să facă un lucru pe care nu l-ar fi făcut în mod spontan) pe care manipulatorul îl realizează uneori cu credința că poate să existe o comunitate de interese între el şi persoana pe care vrea s-o câştige de partea lui” (p.34).

Toată cărțulia se bazează pe dialoguri ipotetice şi vrea să convingă că în locul persuasiunii trebuie folosită o **tehnologie a comportamentului** de genul „piciorul – în uşă”, „uşa în nas”, „manipularea cotidiană (amici şi negustori, şefi şi pedagogi)” etc.

Manipularea există în diferite domenii „dar din punct de vedere politic manipularea reprezintă o formă de impunere a interesului unei clase, grup, colectivități nu prin mijloacele credinței, puterii, ci prin

ideologie şi inducere în eroare" (citatele provin din Teodorescu, p.336, 337).

Am dat aceste explicații – şi vor urma şi altele – pentru a fixa de la început înțelesul manipulării, având ca scop a **înşela, a distorsiona adevărul, a impune interesele** manipulatorului, **a manipula** acțiunile celui ce face obiectul manipulării, a folosi **persuasiunea** şi alte tehnici **reprobabile.**

Te poți considera manipulat când îți sună la uşă un individ în uniformă de polițist, care nu este aşa ceva în realitate, dar îți cere anumite informații, când îți sună la uşă un presupus controlor al contorului electric ori a celui de gaze şi, dacă i-o ceri, îți şi arată o legitimație falsă, când citeşti în ziare ori auzi la televizor reclame ale unor produse cu caracteristici fabuloase, dar dacă le comanzi on-line, fie nu le mai primeşti, fie că sunt de o calitate mult inferioară, când te înscri la o excursie în străinătate şi în momentul plecării constați că firma de turism nu mai există ori a dat faliment, ori odată ajuns la destinație constați că excelentele condiții oferite sunt execrabile iar biletul de avion pentru întoarcere nu-ți mai este asigurat ş.a.m.d.

Am stabilit de la început că cea mai mică găinărie are nevoie de o „fațadă", de o acoperire în care să crezi. Cel care îți sună la uşă ca să vadă că nu eşti acasă poate fi un spărgător de apartamente, cu o uniformă având imprimat numele unei întreprinderi, cel care te găseşte acasă îți cere un act (contractul cu ENEL, spre exemplu) şi până îl cauți ți-a furat ce a găsit la îndemână, cel care îți spune ție – care după 10 ani de procese, nu ai reuşit să obții retrocedarea proprietății tale – că el dispune de relațiile necesare şi-ți cumpără „drepturile litigioase" la un preț modic (să zicem 100000 euro), iar el cu membrii unei rețele specializate vinde proprietatea obținută la un

preț de 100-250 de ori mai mare. Fosta moşie a Brătienilor din Ştefăneşti-Argeş (care nu mai putea fi retrocedată în natură) a fost cumpărată de 4 samsari cu suma de 1 milion de euro iar după un an şi jumătate, Agenția Națională a Retrocedărilor le acordă 10 milioane (deci de 10 ori mai mult) celor 4 samsari, pentru cele 90 ha a căror localizare exactă nu este nici astăzi clară.

La fel te manipulează cel care îți prezintă un proiect de afaceri, spre exemplu de construire a unui cartier rezidențial de locuințe, însoțit de schițe, planşe colorate, utilități, condiții avantajoase de vânzare etc., iar după ce obține finanțare de la bănci private sau de stat şi avansul din partea ta, îşi declară insolvența sau falimentul. Şi de cele mai multe ori aceşti „investitori" sunt străini, fie ei arabi, ori din Orientul Mijlociu, ori din Italia etc. Iar escrocheria e plătită tot de români prin taxe, amenzi, compensații ş.a.m.d.

Cu excepția unor contracte şi tratate secrete, de regulă acțiunile manipulate devin mai mult sau mai puțin publice. Este cazul unor vânzări, cumpărări, exporturi, importuri, contracte de cartiere rezidențiale, proiecte de realizare a unor obiective de infrastructură (autostrăzi, şosele, căi ferate, spitale, şcoli etc.), toate acestea trebuind să fie prezentate într-o manieră cât mai favorabilă şi credibilă de către manipulator, altfel spus manipularea implică şi **comunicarea.**

Dicționarele limbii române se limitează la a considera comunicarea ca fiind o acțiune de înştiințare, de a da de ştire, de a da de veste, o transmitere de informații, a spune, a vorbi cu cineva etc. (DEX, 1998, p.205) a comunica ceva ce ține de ştiință, ori a comunica ceva unor mari mulțimi (Oprea, 2010, DUILR, vol.3, p.55).

Mai clar ne explică Mihaela Vlăsceanu în Dicționarul de Sociologie (1993, p.124-127) că prin comunicare se înțelege „emiterea unui mesaj şi transmiterea acestuia într-o manieră codificată cu ajutorul unui canal către un destinatar în vederea receptării /…/ Condițiile minime fundamentale de realizare a comunicării sunt **compatibilitatea** codurilor şi existența mesajului".

Rezumând lucrurile, în comunicare avem un **emițător** (cel care transmite mesajul), un **canal** (rețea) de comunicare, un **mod codificat** de transmitere şi un **receptor** (cel căruia i se adresează mesajul).

Din multele criterii de clasificare pe care le putem folosi în raport cu **numărul** receptorilor, deci al celor cărora li se adresează mesajul, putem produce o clasificare grosieră în comunicarea **interpersonală** şi cea **de masă.**

În comunicarea interpersonală lucrurile se petrec cam în felul următor. Două cadre didactice se întâlnesc şi stau de vorbă (le vom simboliza cu **A** şi **B**). **A** – ca emițător – spune: „am fost promovat în funcția de conferențiar" (acesta fiind mesajul). **B** îi răspunde, devenind el însuşi emițător: „au fost mulți concurenți pe acest post?" (întrebarea conține mesajul). **A** răspunde din nou, în rolul de emițător, cu mesajul „au fost 3 dar eu posedam, pe lângă titlul de doctor şi cele mai multe lucrări cotate ISI şi comunicări la congrese". **B** devine din nou emițător cu mesajul „te felicit şi mă bucur pentru tine". **A** revine în postura de emițător cu întrebarea (mesaj) „dar tu eşti tot decan?". Din receptorul întrebării, **B** răspunde, deci devine emițător „da, dar mă pensionez anul viitor" (acesta fiind mesajul).

Din această convorbire ipotetică ce poate părea prea jucăuşă, vrem să conchidem că în comunicarea interpersonală rolurile

(emițător – receptor) şi mesajele, pot să alterneze pe o durată foarte mare. În comparație cu comunicarea de masă în care un vorbitor la un miting politic este emițător, cu mesajul ce vrea să-l transmită şi doar ocazional devine receptor dacă auditorul se transformă în emițător cu mesaje de genul „Huo!" , „Bravo!" sau „Hoții!".

În anumite forme de comunicare în masă, nici nu este posibilă alternanța emițător – receptor, ca în cazul unei emisiuni de televiziune, de radio, al unui comunicat de presă etc. În altele, în cazul unei comunicări ştiințifice, spre exemplu – discuțiile şi controversele permit alternanța, dar aici este cazul mai ales, al comunicării interpersonale, când un specialist pune o întrebare care este explicată, ori face o apreciere, iar autorul răspunde, chiar dacă această conversație are loc în public.

Compatibilitatea codurilor se referă la faptul că modalitatea în care emițătorul dă mesajul trebuie să poată fi înțeleasă de receptor. Imaginați-vă situația în care o navă mare pe cursul căreia se deplasează una mai mică, îi semnalează acesteia prin mijloace optice indicația: „virați imediat la dreapta pentru a evita coliziunea". Dacă a doua navă nu are aparat optic de semnalizare, nici radio (ori ele sunt defecte), nu are nici un efect să răcneşti la 2 km distanță răspunsul „nu pot vira deoarece am cârma defectă". Pur şi simplu mesajul emițătorului nu primeşte răspuns de la receptor.

Codurile pot fi de mai multe feluri:

- ✓ **limbajul natural** (verbal) deci prin cuvinte, pe principiul întrebare – răspuns;
- ✓ **limbajul nonverbal** prin gesturi, mimică, grimase etc. Spre exemplu, limbajul surdo-muților este unul nonverbal bazat pe gesturi. Şi trupele de comando folosesc în acțiune gesturi care

sugerează comenzi ca „opriți”, „înaintați”, „ocoliți spre dreapta, stânga”, „eliminați-l” etc.

- ✓ **limbajul prin lumini:** semnalizările navale, luminile „de avarie”, faza mare ori faza de întâlnire la automobile, luminile farurilor construite în anumite puncte geografice pentru navigația navelor (există chiar cataloage care îți permit să recunoşti farul după culoarea, ritmicitatea luminii etc.);
- ✓ **limbajul sonor** de la claxonul automobilului, alarma sonoră a unui obiectiv sau automobil, sirenele vapoarelor care sună pe timp de ceață densă pentru a semnala proximitatea altor nave etc.
- ✓ **limbajul prin unele obiecte** cum ar fi steagurile (pavilioanele) prin care constați apartenența unui vapor, avion etc. ori le foloseşti pentru comunicare, sau semnalezi o anumită situație cum ar fi drapelul în bernă etc.
- ✓ **limbaje abstracte** folosite în cibernetică ori matematică.

Prin compatibilitatea codurilor nu susținem că ele trebuie să fie **exact aceleaşi** şi la emițător şi la receptor, ci faptul că ele se pot combina dar cu condiția ca receptorul să **înțeleagă** exact mesajul. Cel mai simplu se poate combina limbajul verbal cu cel nonverbal. Banalei întrebări „eşti mulțumit?” îi poți răspunde prin limbaj verbal „da” ori prin cel nonverbal, înclinând capul în sens afirmativ. Sirena de ceață a vaporului poate fi completată prin imaginea de pe radar, unei întrebări puse la telefon îi poți răspunde verbal, prin s.m.s. ori prin e-mail ş.a.m.d.

Vom face câteva comentarii privind limbajul natural şi mai ales, în domeniul politic, unde este prioritar şi referirile le vom face mai ales la **mesaj.** Mihaela Vlăsceanu ne atenționează că „orice

comunicare este centrată pe un mesaj, adică pe un ansamblu de informații prezentate într-o formă simbolică". Dar cu cât este mai multă informație, creşte redundanța iar „pentru a creşte eficiența comunicării sociale trebuie redusă cât mai mult redundanța". Redundanța înseamnă repetarea de mai multe ori a aceleiaşi informații. Dacă nu eşti debil mintal, nu vei urmări aceeaşi conferință de presă la câteva televiziuni diferite, care le repetă mereu, nici acelaşi comunicat. L-ai auzit odată, l-ai înțeles şi asta îți ajunge. La fel cu repetarea imaginilor, a aceleiaşi imagini (fiind singura) până ce prompterista îşi termină de citit textul. Imaginea cu preşedintele Băsescu ieşind din spatele decorului şi fiind primit la Cardiff între cei doi oficiali NATO cu care dă mâna, a fost repetată de 5-6 ori pe parcursul ştirii despre summitul NATO.

Până la urmă, comunicarea se reduce la celebra formulă a lui Harold Lasswell (1945) citată în orice text referitor la acest subiect: **cine?, ce?, cui?, prin ce?** şi **în ce scop?** (cu ce rezultat) comunică informația. Această formulă conține şi elemente de analiză directă (ce?) şi de analiză indirectă (cine?, cui?, prin ce? şi cu ce efect?) (Krausz, Stegar, 2007, p. 96).

Bineînțeles că vorbim de scăderea eficienței prin redundanță a unei informații serioase şi nu de zicala „Calomniați, calomniați, că tot va rămâne ceva".

Nu toți autorii sunt de părere că mesajul (deci **ce** se comunică) este cel mai important lucru în comunicare. Spre exemplu, Marshall McLuhan, autorul celebrei cărți „Galaxia Guttenberg", este de părere că mai important decât mesajul este **mijlocul de comunicare,** idee ce s-a tradus prin formula „mesajul este masaj".

Deci „vehicolul comunicării ar prima asupra conținutului acestuia, de unde unii au dedus în pripă că acesta din urmă este inutil şi poate dispărea, că forma înlesneşte economia de fond, că cele mai bune campanii electorale (sau publicitare) sunt cele în care nu se spune nimic” (Thoveron, p.4).

De altfel, însăşi McLuhan îşi încheie „Galaxia Guttenberg” cu ideea: „Care va fi noua configurație a mecanismelor şi a culturii literare în momentul în care vechile forme de percepere şi judecată vor fi pătrunse de noua epocă a electricității ? Noua galaxie electrică a evenimentelor a pătruns adânc în galaxia Guttenberg. Chiar şi fără ciocnire, o asemenea coexistență a unor tehnologii şi cunoştințe crează traume şi tensiuni tuturor oamenilor” (McLuhan, 1975, p.444).

Ediția princeps a cărții lui McLuhan a apărut la Toronto în 1962, de aceea foloseşte el formule ca „presa tipografică” şi „epoca electricității”. În ultimii 50 de ani, au apărut mijloace media ca internetul, telefoanele inteligente, tabletele, facebook-ul etc., care au schimbat complet situația pe care noi am citat-o după traducerea din 1975.

Dar McLuhan anunțase în finalul cărții „Galaxia Guttenberg” că va urma volumul Understanding Media (Înțelegerea mediilor) pe care chiar l-a scris în 1964. Cu subtitlul The extensions of Man, cartea apărută acum 40 de ani, conține o opinie mai integralistă față de ideea că mijlocul de comunicare are prioritate în fața mesajului. Astfel, în partea I-a, capitolul 1 se intitulează The Medium is Message (1964, p.7), deci ideea că mesajul este condiționat de întregul mediu: cui, prin ce mijloace, în ce scop, în ce condiții sociale etc. are loc comunicarea. Este drept că în deceniul dintre cele două cărți – deci în perioada de acum 50 şi 40 de ani – marile schimbări revoluționare

despre care am amintit, nu se produseseră încă. Cartea este disponibilă pe internet în limba engleză.

Modalitățile prin care se anunță informațiile sunt: cele oficiale care se numesc legi, hotărâri ale guvernului – HG, ordonanțe guvernamentale – OG, ordonanțe de urgență ale guvernului – OUG, decrete, rezoluții, regulamente, comunicate etc., iar cele neoficiale sunt declarațiile, interviurile, conferințele de presă, postări pe internet ori facebook etc.

Vorbind despre comunicarea politică, este vital ca ea să fie cât mai concisă, precisă (observați că nu spunem exactă, între precizie şi exactitate existând o mare diferență), deci condensată. Cea mai condensată formă a comunicării politice este **lozinca.** Pe vremuri, Lenin a scris un articol „Despre lozinci" în care enumera ca cerințe: să fie cât mai scurtă, să surprindă obiectivul, scopul esențial, să fie chiar scandabilă şi să fie adaptabilă momentului luptei. Lozinca este un element de **tactică** nu de strategie. Lenin chiar dădea de exemplu faptul că după revoluția din februarie 1917, în scurta perioadă de dualitate a puterii cu guvernul Kerenski, lozinca a fost mai defensivă sub forma „Nici un sprijin Guvernului Provizoriu". Dar după reprimarea manifestației de la Petrograd, lozinca (deci şi obiectivul) a devenit imediat ofensivă „Jos Guvernul Provizoriu. Toată puterea în mâna Sovietelor".

Ceea ce acum un secol se numea lozincă, azi se numeşte de obicei **slogan.** „El este simplificarea supremă – fraza care spune, dacă nu totul, măcar esențialul în câteva cuvinte simple. Anevoie se inventează un slogan – este o adevărată artă – fără îndoială, mult mai greu decât se redactează un program sau un manifest. Sloganul trebuie să fie **scurt**, **original, credibil, complet, în pas cu timpul, să**

corespundă aşteptărilor publicului şi în sfârşit, **îndeajuns de durabil** pentru a rezista pe parcursul întregii campanii." (Thoveron, f.a., s.n., p.129-132).

Un slogan trebuie să aibă, în mod ideal, 6-8 silabe, să fie sonor (să ți-l aminteşti uşor), să nu fie banal şi să fie complet, deci suficient sieşi.

Comunicarea şi propaganda sunt subiecte atât de vaste încât nu este de mirare că în privința lor abundă o serie de poziții. Una pe care putem s-o remarcăm este cea referitoare la mesaj, numită „Regula celor trei **S** – **simplitate,** mesajul trebuie să fie direct, adevărat, clar, **spectacol –** omul are întotdeauna nevoie de visare, de frumusețe, de tot ce îi oferă spectacolul, dar şi **substanță**" (Thoveron, p.5, apud Seguela).

Pe de altă parte Jean-Marie Domenach indică drept reguli:

- legea **orchestrației** potrivit căreia temele propagandei trebuie **repetate** sub forme **variate;**
- legea **simplificării,** trebuie să te adresezi majorității publicului. Simplificarea mesajului este şi o vulgarizare a lui, simplificarea fiind indispensabilă dar periculoasă;
- legea **unanimității** şi a contagiunii;
- legea **transfuziei** care pretinde politicianului să se bazeze pe un substrat preexistent, să adere la complexul de mituri, prejudecăți, credințe cele mai adânc înfipte în subconştientul individului vizat pentru a fi sedus.

Aceste legi sau reguli nu sunt la îndemâna oricui, ele cer cunoaştere şi finețe (vezi Thoveron, p.43-45).

Cam aceloraşi imperative li se supun şi sloganele luptelor politice interne. Există lozinci în care scopul este esențializat într-un

singur cuvânt: „Demisia”, „Hoții”, „Huo” sau „Victorie”. Dar pentru că, nu-i aşa, „românul s-a născut poet”, credem că s-a observat că peste 90 % dintre lozincile şi sloganurile politice sunt în versuri, au rimă. Dăm doar câteva exemple: „Cu televizorul ați mințit poporul”; „Nu putem noi crea cât puteți voi fura”; „Monarhia salvează România”; „IMGB face ordine”; „Ieşi afară javră ordinară”; „V-am votat iar voi ne-ați furat”, „Minciuna, hoția şi prostia, îngroapă România”, „Vrem o țară ca afară”, „Nu stați în balcoane că murim de foame”, „Jos Antena 3. Ponta e cu ei”, „Ne pasă. Ne pasă. Nu vom sta acasă”, „Ponta nu uita, România nu-i a ta”, „Nu puteți voi fura cât putem noi vota” etc.

Ponderea reclamelor comerciale cu rimă este mai mică decât a sloganelor politice, dar ele există totuşi ca cele de mai jos: ”Plăteşti mai puțin şi pleci cu căruciorul plin”, „Transibloc, nu mai transpiri de loc”, „Antinevralgic, combate cu cap durerea de cap”, „Din zori până’n seară, dezvoltăm o țară”, „Fasconal pune capac durerii de cap”, „Ai răcit, eşti gripat, Parasinus ți-e aliat”, „Varice, umflături, durere, cu Liston gel uiți de ele”, „Fonduri suficiente pentru nevoi urgente” (reclama unei bănci) etc.

Terminând subiectul comunicării, mai amintim şi de conceptul **rețelei** de comunicare care poate fi flexibilă sau rigidă, formalizată ori informalizată şi centralizată ori lateralizată. Şi „în principiu, eficiența distribuirii informației este maximă în condiții de accentuare a centralității rețelei de comunicare” (Vlăsceanu, 1993, p.125). Mai menționăm în problema comunicării că în cazul ei, **conştientizarea** intențiilor transmiterii diminuează efectul iar mesajele complexe produc doar efecte de suprafață. Altfel spus, cu cât receptorul comunicării (omul, grupul) îşi dă seama de scopul urmărit, cu atât efectul mesajului este mai redus.

În supraabundența atâtor declarații politice, ne-a surprins în emisiunea de prânz a „Ştirilor” postului de radio Europa FM din 9 septembrie 2014, o declarație atribuită doamnei Monica Macovei, potrivit căreia a trebuit să părăsească în 2007 postul de ministru al justiției, ca urmare a faptului că prin înființarea DNA a deranjat „structurile de crimă organizată ce există în partidele politice”. Dânsa ar fi precizat că aceste „structuri de crimă organizată din partide există şi astăzi”.

Între timp, dânsa a fost europarlamentar, expert pentru lupta anticorupție a unui guvern străin, a pozat aproape un deceniu în postura de Ioana d’Arc a anticorupției iar acum şi-a declarat candidatura la Preşedinția României. Oare nu sunt legitime întrebările, ca în cazul (total improbabil) că dânsa ar deveni Preşedintele României, ce atitudine ar adopta față de aceste **structuri de crimă organizată** din partide: le-ar ignora?, le-ar accepta?, ar încerca să le destructureze şi cum ar face acest lucru?

CAPITOLUL 6

MINCIUNA, DEZINFORMAREA, PROPAGANDA ŞI RECLAMA, COMPONENTE ALE MANIPULĂRII

Orice manipulare implică 4 componente: **minciuna, dezinformarea, propaganda şi reclama.** Înainte de a le explica teoretic, vom da câteva exemple care le conțin pe primele trei, deci minciuna, dezinformarea şi propaganda.

În 5 septembrie 2014, la postul de televiziune Realitatea TV, doamna Lavinia Şandru îi ia un interviu doamnei Elena Udrea. După toate discuțiile privind şansele la Preşedinție ale doamnei Udrea şi folosind abil arsenalul de formule echivoce de genul „s-ar părea", „multă lume crede", „telespectatorii ne scriu pe facebook", „un telespectator ne scrie" etc., spre sfârşitul interviului, doamna Şandru pune întrebarea: „Ai auzit că cei fără bacalaureat sunt primiți în facultate şi pot trece în anul II dacă-şi iau bacalaureatul? Ce părere ai despre asta?" Iar doamna Udrea îi răspunde: „Ponta are nevoie de voturi şi pentru asta îi bagă în facultate şi pe repetenți". Deşi Ministerul Învățământului anunțase de 3 zile, de câteva ori, că nu e vorba de **facultăți** (deci de învățământ superior) ci de simple **cursuri postliceale,** câțiva rectori de la universități private neautorizate şi neacreditate au prins ideea din zbor, declarând că înscriu în facultăți absolvenți de liceu fără bacalaureat iar dacă aceştia îl dobândesc în timpul anului, vor fi trecuți direct în anul II de facultate „dând câteva diferențe".

Vina inițială este a Ministerului Învățământului. Văzând dezastrul ultimilor 2-3 ani de la examenul de bacalaureat, nevoia de a plăti timp de 6 luni ajutorul de şomaj pentru atâția tineri, probabil cineva s-a gândit „să le dăm o meserie" şi ca de obicei, hotărârea a fost luată fără o analiză de impact. Ca să fim bine înțeleşi, un asemenea curs **postliceal** poate fi pentru meserii ca cea de barman sau coafeză. Cum ai putea trece în anul II de facultate „cu unele diferențe" când curricula poate cere diferențe de nivel **universitar** la chimie, fizică, biologie, informatică etc. Chiar dacă aceste cursuri postliceale se organizează, din punct de vedere administrativ, în colegii universitare, ele nu reprezintă învățământ superior.

Revenind la interviu, una din două: ori doamnele în cauză nu ştiu şi nu pricep aceste lucruri, ceea ce nu credem, gândindu-ne că e posibil să fi terminat şi dânsele o facultate şi măcar diferența dintre termenii de învățământ **preuniversitar** şi învățământ **universitar** ar fi trebuit să le fie suficientă. Mai degrabă credem că au **mințit în mod deliberat** în interesul de a avea încă o ocazie de propagandă anti Ponta şi anti PSD.

Aceasta nu înseamnă că guvernul Ponta (**ca şi cele anterioare**) nu este criticabil în domeniul educației. După 1989, au fost aproximativ 20 de miniştri ai învățământului, fiecare vrând să-şi facă reforma **lui,** să rămână în istoria învățământului prin acțiuni, de multe ori, de-a dreptul stranii. Printre ultimele „celebrități" care au ocupat fotoliul pe care au stat pe vremuri un Spiru Haret ori Nicolae Iorga, se numără şi domnii Hărdău, Adomniței şi Funeriu, la fel de criticabili dar, oficial, nu prea criticați.

Învățământul este cronic **subfinanțat**, probabil că nu suficient **corelat cu cerințele pieții muncii,** probabil că se predau încă multe

cunoştinţe **depăşite**, probabil că este în suferinţă **caracterul său aplicativ,** în mod cert nu se apelează la aspectul **creativ** al învăţământului care rămâne prea mult cantonat pe memorare etc. Toate acestea sunt motive reale criticabile, dar nu aparţin doar unui guvern aflat la jumătatea mandatului, astfel că inventăm subiecte ca cel descris mai sus.

Dar înainte de toate discuţiile despre **ce** şi **cum** se învaţă, există întrebarea fundamentală: **dacă** în şcoli, licee şi facultăţi **se învaţă ?** Ori rezultatele din ultimii doi ani la examenul de bacalaureat (cam 50 % promovaţi iar dintre restanţieri s-au înscris doar jumătate şi au promovat 20 %) ca şi la definitivarea în învăţământ (30 % cu note de trecere), fac ca **dezastrul** învăţământului românesc, ascuns şi negat cam de 15 ani, să nu mai poată fi contestat.

Ne dăm în ceasul morţii că elevii claselor întâia şi a doua nu şi-au găsit abecedarele pe bănci (greşeală evidentă a Ministerului) dar credem că în 3-4 săptămâni învăţătorii (dacă nu sunt ei înşişi prea slab pregătiţi), vor reuşi să-i înveţe să facă beţişoare, cerculeţe, îi vor învăţa şi literele, ca în mod apoteotic procesul să se încheie cu istorica propoziţie „Ana are mere”.

Situaţia poate fi depăşită fie prin programarea licitaţiilor în martie – aprilie, fie prin interzicerea contestaţilor succesive, pe diferite alte aspecte ale licitaţiei, care la rândul lor presupun alte termene etc. Asemenea soluţii trebuie legiferate într-o ţară în care oricine pierde o licitaţie, fie având ca obiect o autostradă, o deszăpezire ori elaborarea unor manuale şcolare, **se simte obligat să conteste licitaţia.** Dacă s-ar lua din timp asemenea măsuri, suntem siguri că la 15 septembrie 2014, elevii claselor întâia şi a doua ar fi avut manualele pe bănci.

Mai dăm câteva exemple, precizând că ne referim doar la **fapte,** nu la interpretări speculative. Şi ne vom limita doar la două-trei exemple din intenția ca acest text să aibă o dimensiune rezonabilă, pentru că dacă ne-am referi la toate abuzurile şi aberațiile opoziției, puterii şi mai ales ale Preşedintelui României, ne-ar fi necesare câteva volume.

În anul 2012, preşedintele Băsescu a fost suspendat a doua oară prin votul Parlamentului. În perioada suspendării, poziția sa inițială a fost: „Îi rog pe români **să participe la vot,** indiferent de opțiunea lor politică". Este acest un fapt? Răspunsul este **da.** După o scurtă perioadă s-a adresat poporului cu rugămintea: „Îi rog pe români **să nu participe** la acest referendum!" Este de asemenea un fapt verificabil, văzut în repetate rânduri la televizor. Probabil că domnului Băsescu nu-i pasă de loc că într-o zi afirmă un lucru şi în alte zile afirmă exact contrariul. Poate că i s-a părut esențial faptul că la îndemnul participării la vot era îmbrăcat în tricou iar la îndemnul neparticipării, purta costum. Oricum, politicienii au asemănări majore cu fotbaliştii şi prin zicala lor favorită „niciodată să nu spui niciodată". Nu mai are sens să amintim cine n-a participat la referendum (ex. etnicii maghiari), de ce recensământul din 2011 ale cărui date au fost publicate doar în 2014, spune că în România sunt 16.600.000 adulți (deci în jur de 16 milioane alegători) dar alegerile prezidențiale din 2014 cuprind pe liste 18 milioane votanți etc.

Un alt caz pe care îl supunem atenției este cel al alegerii din septembrie 2014 a Comisarului European din partea României. Premierul Ponta a explicat de câteva ori că în **discuțiile** (nu negocierile) cu domnul Jean-Claude Junker, Preşedintele Comisiei Europene, acesta i-a spus că este practic imposibil ca un fost comisar

să-şi mențină acelaşi portofoliu. Astfel că dl. Ponta l-a propus ca primă opțiune pe domnul Cioloş – fostul Comisar European pentru agricultură, care a avut realizări notabile – dar a menționat ca a doua propunere pe doamna europarlamentar Corina Crețu, pentru ipoteza nemențînerii domnului Cioloş.

Odată aflată această a doua propunere, opoziția şi şeful ei – preşedintele Băsescu – au „luat foc", opunându-se candidaturii doamnei Crețu. Şefii Alianței Creştin Liberale – domnii Iohannis şi Blaga – i-au adresat o scrisoare oficială domnului Junker, de contestare a candidaturii doamnei Corina Crețu. Întrebare: a mai existat vreun caz în celelalte 28 de țări europene în care partidele **să considere ilegală** propunerea primului ministru, de altfel singurul îndreptățit să o facă? Răspunsul este: **nu.** Ca de obicei, suntem singura țară care ne punem în cele mai penibile situații. Este şi asta o demonstrație a diferenței esențiale dintre politica dâmbovițeană şi cea europeană.

Motivul pretinsei ilegalități a propunerii era că dânsa nu a fost înainte discutată în comisiile Parlamentului. Noi suntem de părere că premierul Ponta avea dreptate când afirma că dacă ar fi propus – să zicem – 5 candidați şi i-ar fi audiat anticipat, dintre care doar unul ar fi fost ales (sau un altul care ar fi trebuit nominalizat) toți cei audiați şi nealeşi ar fi fost într-o situație hilară şi penibilă. De altfel nimeni nu a amintit măcar faptul că doamna Corina Crețu fusese 5 ani la Parlamentul European vicepreşedintă a comisiei pentru regiuni.

Între timp, preşedintele Băsescu şi-a declarat public sprijinul pentru dl. Dacian Cioloş, iar la televiziunile prietene ale opoziției – Realitatea TV şi B1 – au început dezbateri în defavoarea doamnei Crețu. La o emisiune „Jocuri de putere", nişte domni aferați se

întrebau: „în fond ce o recomandă pe Corina Crețu?”, „în ce domeniu este specialistă Corina Crețu?”, „ea este în fond un simplu europarlamentar”, „de ce nu propunem pentru funcții de comisari europeni un tehnocrat, un actual sau fost ministru, spre exemplu pe doamna Rovana Plumb ori pe domnul Şova?” etc.

S-a lansat – ca venită de la Bruxelles, dar preparată în țară – şi ideea că doamna Crețu nu va primi un portofoliu important ca cel al Dezvoltării regionale, despre care premierul afirmase că discutase cu Preşedintele Comisiei Europene. Şi i s-au vărsat doamnei Crețu în cap câteva găleți de lături, precedate ca de obicei de sintagme ca: „se pare”, „există opinia”, „mulți cred”, „telespectatorii ne scriu” , „gurile rele spun”, „un martor care doreşte să-şi păstreze anonimatul ne-a declarat”, deci o parte din arsenalul celei mai abjecte manipulări prin care televiziunile speră că le-ar exonera de răspunderea unor afirmații certe.

Între timp, preşedintele Băsescu dând interviuri la B1 (ultimul în 9 septembrie 2014), dădea răspunsuri la întrebările prefabricate ale domnului Turcescu, cam aşa: „Ar trebui să-l întrebați pe Victor Viorel Ponta cu cine a negociat…” lăsând să planeze dubiul că nu ar fi discutat cu Preşedintele Junker ci cu vreo femeie de serviciu de la Comisia Europeană. Dar când rezultatul nominalizării era aproape sigur (agenția Reuters îl anunțase în seara de 9 septembrie) domnul Băsescu a afirmat că a avut un rol important în alegerea doamnei Corina Crețu în funcția de Comisar pentru Dezvoltare regională.

De altfel la Antena 3, în prima seară când premierul a confirmat că a doua candidatură se referă la o femeie, domnul Chireac anunța cu cunoscutul său aer de atoateştiutor că „noi la DC News ştim că doamna nu este Corina Crețu ci Rovana Plumb”.

Ar fi interesant să ştim ce au gândit „analiştii” ce propuneau tehnocraţi, când au auzit declaraţia din 10 septembrie a Preşedintelui Comisiei Europene, că interviurile cu candidaţii la posturile de Comisari europeni au depăşit timpul prevăzut, din dorinţa sa de a se convinge că aceşti candidaţi **au calităţi de adevăraţi oameni politici.**

Minciuna este definită în dicţionare ca o antiteză a adevărului, ca ceva neadevărat, fals, o ficţiune, o născocire, o plăsmuire. Sau cum o formulează DEX-ul la pagina 695, ea reprezintă „o denaturare intenţionată a adevărului, având de obicei ca scop înşelarea cuiva”. Deci minciuna este opusul adevărului, o încercare „de a duce cu vorba”, o falsificare, denaturare, o amăgire, înşelare, deci ceva homeric şi neîntemeiat. Am enumerat câteva sinonime explicative ale minciunii, care se referă implicit şi la cel ce se pretează la a minţi, deci la **mincinos.** Uneori, mincinosului i se mai spune şi **mitoman.** Dar dicţionarele accentuează asupra faptului că **mitomania** este „o boală psihică caracterizată prin tendinţa de a denatura adevărul, de a inventa fapte ce nu s-au petrecut în realitate, nevoia de a minţi” (DEX, p.641).

Credem că prin calificarea de „boală mintală a unor persoane de a denatura adevărul, de a inventa fapte, lucruri, întâmplări imaginare /…/ nevoia de a minţi” (Pamfil, 2011, p.299), dăm mitomaniei un sens prea unilateral. Cam aşa se întâmplă şi cu **cleptomania,** considerată tot o boală psihică exprimată prin furtul din magazine, chiar de către persoane cu mijloace financiare, care fură chiar şi lucruri de care nu au nevoie etc.

Dacă pe un fals cerşetor care etalează o infirmitate trucată (lipsa unui membru, spre exemplu) şi care minte la fiecare frază prin

care cerşeşte, îl considerăm ca bolnav psihic, dacă pe hoțul de buzunare care fură două – trei portofele într-un autobuz şi face acelaşi lucru trecând în altul, îl considerăm tot un inocent bolnav mintal, atunci ce mai este înşelătoria şi hoția?

Sunt profesii în care se minte continuu, se falsifică în mod conştient adevărul: spioni, agenți secreți, agenți sub acoperire etc., care din punct de vedere psihic şi mintal sunt mai mult decât normali şi chiar superior dotați pentru a face față unor situații neaşteptate şi dificile. Se citează cazul unui „cerşetor" care a făcut această „meserie" timp de 18 ani în Liban şi când au intrat tancurile israeliene în oraş, şi-a aruncat zdrențele în care cerşea şi şi-a îmbrăcat uniforma de colonel, fiind ofițer izraelian sub acoperirea unei ocupații neplăcute dar practicată aproape 20 de ani.

Distincția mincinos – mitoman este delicată şi în cazul politicienilor. Ei sunt obişnuiți să mintă, denaturând adevărul, minținд în campaniile electorale prin promisiuni care se ştie că nu vor fi onorate, denaturând adevărul în diferite declarații considerate uneori „din rațiuni de stat", dar mint deseori din motive de securitate personală, când adevărul îi dezavantajează.

Sunt asemenea politicieni doar mincinoşi sau de-a dreptul mitomani, deci bolnavi psihic? Noi credem că prin repetarea de multe ori a aceloraşi minciuni, unii chiar încep să creadă în ele. Deci în această situație, ar friza mitomania. Bineînțeles că unii politicieni suferă de afecțiuni psihice autentice, cum ar fi paranoia, megalomania, obsesiile de diferite feluri, altfel nu s-ar scrie cărți despre „nebunii care au condus lumea" (Nero, Hitler, Stalin, Kim Ir Sen etc.) ori cărți despre „Minciuni oficiale" din care vom cita următorul pasaj: „În țările teocratice, manipularea îmbracă forme

simple. În schimb, în cazul democrațiilor, problema este mult mai complexă: spălarea creierului necesită metode mult mai sofisticate. Cel mai important lucru a fost ca oamenii să fie convinşi că dispun de suficiente informații pentru a putea emite o judecată. Cei care guvernează ştiu însă foarte bine că omul obişnuit nu doreşte să analizeze o informație pentru a emite o judecată, ci preferă să-şi spună părerea, adică să facă diferite comentarii legate de viața politică sau socială. Fără să-şi dea seama, el este influențat prin diverse mijloace, dar asta nu-l deranjează câtuşi de puțin, pentru că îşi va apăra teza ca şi când ar fi a lui" (Campos, 2008, p.8).

Nu odată, politicienii cărora li se reproşează că nu au îndeplinit o anumită promisiune, răspund cu cinism „Bine, asta am spus-o în campania electorală". Ca şi cum a promite într-o campanie electorală este de la sine înțeles că implică o bună doză de minciună, faptul fiind în acelaşi timp notoriu şi „scuzabil". Superlativul unui asemenea tip de explicație aparține preşedintelui Băsescu, care la întrebarea unui reporter despre măriri de salarii ce nu s-au realizat, a răspuns: „când am spus-o eram probabil sub influența alcoolului, hă, hă, hă".

Selton Delmen care lucra în timpul celui de al doilea război mondial la un post de radio britanic, pretins de a fi de orientare nazistă (dar în realitate un post de dezinformare), avertizează că: „Nu trebuie să minți niciodată decât deliberat, niciodată din întâmplare sau neglijență" (Volkoff, f.a., p.66). Iar ideologul şef al nazismului – Goebels – spunea: „O minciună repetată de o mie de ori rămâne o minciună, o minciună repetată de un milion de ori devine adevăr" (Volkoff, p.64). Pentru a face deosebirea minciună – propagandă, Volkoff scrie: „Chiar şi atunci când mint, ceea ce se întâmplă adesea, principala deosebire între ele (minciuni, n.n.) şi dezinformare este

aceea că propagandele se prezintă cu fața descoperită /…/ Chiar şi când foloseşte ca mijloace neadevărurile, o face în slujba unui scop asupra căruia nu are nimic de ascuns" (p.19).

Există mai multe **feluri** de minciună.

Prima este **minciuna propriu zisă** constând în declararea unei păreri, fapt, eveniment etc., **contrar adevărului.** O asemenea minciună poate fi evidentă, spre exemplu când ai fost văzut de mai mulți oameni într-un loc, dar declari că nu ai fost acolo. Ori când ai fost auzit de multă lume spunând ceva, dar declari că nu ai spus aşa ceva niciodată. Putem imagina mii de asemenea cazuri ipotetice de minciună propriuzisă, dar putem exemplifica cu multiple realități şi chiar credem că deja asemenea exemple există în prezentul text.

Asemenea minciuni efective au practicat cei care au negat legăturile cu fosta securitate, dar CNSAS-ul a dovedit cu acte, cu documente, calitatea de informator, pe care ulterior unii politicieni au şi recunoscut-o. Minciuni evidente au comis şi cei care, neparticipând la revoluție, şi-au revendicat totuşi calitatea de luptător remarcat prin fapte deosebite în revoluția din 1989. Asemenea minciuni reprezintă şi actele false folosite în revendicarea /retrocedarea proprietăților, falsele certificate de deces pe baza cărora s-au retrocedat păduri, terenuri şi imobile.

Dintre cele aproximativ 10.000 de procese aflate pe rolul justiției, având ca obiect mai ales proprietatea, este rezonabil să presupunem că în mare parte au la bază acte false, despăgubiri făcute cu decenii în urmă dar cerute din nou, moştenitori inventați pe baza declarațiilor unor martori minciunoşi ş.a.m.d.

Minciună este şi faptul că te declari membru al partidului X şi în fond eşti membrul altui partid, minciună este şi în cazul unei greve

inițiate de sindicat, dar declarată oficial ca fiind „protest spontan” din motivul exonerării de răspundere, minciună este şi calomnia prezentată cu formule de genul „se pare”, „unii spun”, „există părerea”, „presa a relatat”, minciună evidentă a fost în procesul Ceauşeştilor acuzația că există 60000 de victime.

Practica acestor declarații false – deci minciuni – este veche. Nu vorbim aici de raportările false ale diverselor produse, raportări deseori absurde, ci de un fenomen ca recensământul animalelor. Cei care au participat pe vremea lui Ceauşescu la un asemenea recensământ, îşi amintesc că ajunşi la o stână sau la un conac (regionalismul „conac” nu are nici o legătură cu noțiunea de „conac boieresc”, ci se referă la locul în care, în timpul verii, 2-3 membri ai unei familii de munteni trăiesc deseori în condiții mizere), înregistrau numărul de ovine, bovine şi cabaline declarat de posesorul stânei ori conacului. Între timp, văile şi munții vuiau de sunetele talăngilor şi clopoțeilor unor turme mutate dintr-un loc în altul. Ajunşi la alt conac, recenzorii înregistrau declarațiile următoare, fără şeptelul deja mutat în altă parte (deseori revenit la vechea locație) şi toate acestea pentru ca în statistică să nu apară un număr de oi sau vaci, ale căror miei şi viței, puteau fi vânduți ulterior pe piața neoficială.

Tot rezultatul unor minciuni evidente, bazate pe acte false, este şi faptul că suprafața revendicată pentru retrocedări depăşeşte cu 1,2 milioane hectare suprafața totală a țării(!), ori faptul că OLAF-ul (Oficiul European de Luptă Antifraudă) a constatat că suprafața pentru care se cer ajutoare europene pentru agricultură depăşeşte suprafața agricolă a țării şi ca atare, a suspendat plata ajutoarelor.

Al doilea tip de minciună **este cea prin omisiune.** Un fapt, o opinie, un act, un comportament etc. care ar putea întregi, completa

adevărul este trecut sub tăcere, nemenționat, ascuns intenționat în scopul ca adevărul să poată fi pus sub semnul întrebării, să nu fie posibil a fi demonstrat, toate aceste minciuni – ca şi, bineînțeles, cele din prima grupă – având drept scop dezinformarea şi propaganda.

Dăm un exemplu real, actual şi foarte comentat de presa ostilă puterii. Există o normă europeană potrivit căreia, dacă două trimestre consecutiv creşterea economică (exprimată prin PIB) este în scădere, țara în cauză este considerată în **recesiune.** În primele două trimestre ale lui 2014, în România PIB-ul a scăzut cu 0,1 – 0,2 %. Deci tehnic corect, țara a intrat în recesiune. Dar nimeni dintre cei interesați nu menționează măcar, că aceste mici scăderi survin pe fondul unor creşteri absolute ale PIB-ului de 2-3 %. Dacă Germania are o creştere de 0,2 %, este foarte bine, dar dacă România scade de la 3 % la 2,8 % este o întreagă tevatură. În ce constă minciuna prin omisiune: ar trebui spus că deşi tehnic avem „recesiune”, o avem pe fondul încă al unei creşteri economice generale, care deşi nu este grozavă, există totuşi.

Minciuni prin omisiune sunt şi declarațiile incomplete ale averilor, declararea unui număr mai redus de terenuri, case ori automobile posedate, nedeclararea unor conturi bancare din străinătate, nedeclararea apartenenței la o formațiune politică etc.

A treia formă de minciună este **statistica.** Unora, această formulă le poate părea o glumă, dar din păcate este o tristă realitate. Am mai scris despre acest lucru (Stegar, 2014, p.8-10, 25-28), plecând de la afirmația fostului prim ministru englez Gladstone: „Statistica este arta de a minți cu precizie”.

În lucrarea citată, am dat câteva exemple de inadverdențe statistice. Una se referă la populația Văii Jiului pe care site-ul

www.snh.ro o aprecia la 200.000 de locuitori, Direcția Județeană de Statistică o declara ca fiind de 146.464 locuitori iar din însumarea populației celor 6 oraşe ale Văii Jiului, conform informațiilor postate pe internet, rezultă 137.711 locuitori. Şi aşa ceva cam în aceeaşi perioadă. Pentru numărul personalului disponibilizat în 1997, am găsit în 5 surse diferite, 5 cifre diferite şi toate din surse oficiale ca Oficiile Forței de Muncă şi Compania Națională a Huilei.

În privința şomerilor, statistica oficială oferă întotdeauna cifre mai mici decât numărul lor real, deoarece îi include în această categorie doar pe cei aflați pe statele de plată ale ajutorului de şomaj. Ce să mai spunem de înregistrarea care ar trebui să fie cea mai **completă, exactă, pregătită** din timp şi cea mai **costisitoare: recensământul.** Cel din 2011 şi-a publicat rezultatele după 3 ani (2014) şi ne arată, spre exemplu, că în România sunt cam 16.600.000 de adulți, deci dacă îi scădem pe cei care din diferite motive nu au drept de vot, avem aproximativ 16 milioane de alegători. Totuşi pe listele electorale apar peste 18 milioane de alegători, pentru că actuala putere nu a reuşit în 2 ani şi jumătate **actualizarea** listelor electorale, cu tot scandalul generat în acest sens, de ultimul referendum. De altfel sunt voci în presa audio-vizuală că nu au fost recenzate aproximativ 1 milion de gospodării, fapt asupra căruia nu avem nici o certitudine, dar dacă el este real, măcar parțial, alterează grav rezultatele recensământului.

În privința evidențelor statisticii, îngăduiți-ne o mică istorioară. Prin 1972, Comitetul Județean PCR Hunedoara ne-a cerut să facem o cercetare despre „pătrunderea inovației la sat”. Ipoteza noastră de bază era că cei ce frecventează zilnic oraşul (navetiştii) sunt principalul vector prin care ajung mutațiile în sate, prin ocupațiile

diferite, produsele cumpărate de la oraş, îmbrăcăminte, diferite obiceiuri specific urbane etc.

Organele de partid au hotărât că operatorii de interviu vor fi angajații căminelor culturale şi învățătorii din sate, deşi noi am fi preferat ca operatori, studenți care parcurseseră un curs de sociologie. Am ales două comune din județ, comuna Pui în care erau foarte puțini navetişti şi comuna Şoimuş – aflată chiar lângă Deva – în care majoritatea populației între 20 – 50 de ani era navetistă. Am elaborat două chestionare (unul pentru „stabili" şi unul pentru „navetişti") şi am stat câte o zi în fiecare comună, explicând în amănunt **cum** să fie puse întrebările şi **cum** să se înregistreze răspunsurile la întrebări, parcurgând şi explicând fiecare întrebare.

Când s-a pus problema **pe cine** să intervievăm, ne-am decis la un eşantion tip „selecție pe liste". Lista populației unei localități – aşa numitul cadru de eşantionare – trebuie să fie cât mai **completă** şi **actualizată.** În comuna Pui, lista era sub forma unor caiete de matematică pe care şeful postului de miliție notase pe locuitorii satelor comunei. Urma să alegem prin **pas statistic** (calculat la valoarea de 12), pe cei ce urma să-i supunem interviului. Am tras la sorți un număr din primii 12, stabilind aleatoriu punctul de plecare şi urma să includem în listă pe fiecare al 12-lea locuitor plecând de la numărul ales la hazard.

Al treilea subiect „căzut" în eşantion era un cetățean al cărui nume mi-a rămas în minte de 40 de ani: Boroi Petre. Când să-l trecem pe listă, o voce din sală a spus: „Pe acesta nu-l puteți întreba că-i mort". A urmat o controversă de 5 minute între şeful de post şi câțiva cetățeni, la care n-am participat şi concluzia a fost că omul e decedat şi şeful de post l-a şters din caiet. Până am „tras" eşantionul

de 300 de persoane, au fost 17 cazuri de acest gen (decedați, plecați definitiv din localitate) şi asta se întâmpla la verificarea doar a fiecărui al 12-lea locuitor. Iar felul în care au lucrat aşa-zişii „operatori de interviu" care erau cadre didactice şi activişti culturali, rezultă şi din faptul că la corelarea unor variabile cu ajutorul cartelelor cu selecție vizuală, se întâmpla să găsim situații de genul: „sexul – feminin, vârsta – 74 ani, ocupația – oțelar la Combinatul Siderurgic Hunedoara". Probabil că învățătorul operator avea de intervievat un navetist şi negăsindu-l acasă ori găsindu-l dormind, a pus întrebările mamei acestuia. Dacă la întrebările factuale (câte vaci aveți?, gătiți pe plită sau aveți aragaz?, coaceți pâine sau o cumpărați de la oraş? etc.), probabil că răspunsurile mamei şi ale fiului ar fi fost identice, în privința opiniilor şi atitudinilor diferența de o generație ar fi fost totuşi marcată. Iar operatorul a înregistrat la sex şi vârstă pe cele ale mamei cu care a discutat iar la ocupație, pe aceea cerută de chestionarul de navetist.

Nu mai este necesar să menționăm că diversele raportări privind populația comunei (număr de decese, ocupații, cifrele de şcolarizare etc.) erau evident viciate de o asemenea „bază de date statistice".

Minciuna este **fundamentul** dezinformării şi al propagandei şi am putea spune că ea este „materia primă" pentru ele. Minciunile de orice fel reprezintă „cărămizile" din care se construieşte edificiul dezinformării şi propagandei. Ne referim la o propagandă lipsită de onestitate şi de reguli elementare, pentru că în privința dezinformării, nu există o asemenea distincție, ea fiind prin sine însăşi condamnabilă şi reprobabilă.

Vrem însă să remarcăm că de obicei, tipurile descrise de minciuni nu se practică în mod izolat şi singular, ci combinat, uneori din toate cele trei tipuri de minciuni. Spre exemplu, minciuna propriu-zisă că nu aparții unei organizații politice (deci negarea apartenenței la ea) se poate completa cu minciuna prin omisiune de a nu declara că aparții totuşi de altă organizație. Ori minciuna sfruntată că cineva a delapidat o sumă, se cere completată uneori cu menționarea sumei presupus delapidate. Cred că s-a observat că între televiziuni există un veritabil concurs (în fond între grupurile de interese pe care ele le reprezintă), în privința **prejudiciilor** afirmate că ar fi consecința faptelor presupuse a fi fost comise. Prejudiciul estimat este de două-trei-patru ori mai mare, în funcție de sursă. Nu vorbim aici de cazurile – dese – de necunoaştere, de enunțare a unor sume în lei când e vorba de euro (sau invers), de a nu simți măcar **ordinul de mărime** corect. Se vorbeşte de milioane când e vorba de sute de mii, de procente uriaşe privind incidența anumitor boli în cadrul populației, de a nu şti că anumite boli/delicte etc. se raportează la 1.000 de locuitori, altele la 10.000 de locuitori, altele la 100.000 de locuitori ş.a.m.d.

Vorbim în acest caz de declarații intenționate ce mistifică deliberat datele statistice. Poți crede în mod serios că domnii Ponta şi Iohannis au strâns exact acelaşi număr de semnături (2,2 milioane) pentru candidatura la preşedinție? Ori că doar „societatea civilă" i-a strâns domnului Meleşcanu cele 400.000 de semnături pentru candidatura anunțată?

Este aici cazul să ne referim şi la relația dintre **precis** şi **exact,** ori dintre preciziune şi exactitate. În privința distincției ce urmează să o facem, DEX-ul nu ne prea ajută. Pentru că explică **exactitatea** aproape exclusiv prin adevăr (p.354, „ceva conform cu realitatea,

ceva corect, în deplină concordanță cu adevărul") iar **precizia** (p.838) prin „fapt exact, fix, /…/ ceva limpede, lămurit, clar, sigur", deci prin diferite sinonime care frizează tot exactitatea şi adevărul.

Cel mai adesea în vorbirea curentă, dar şi în declarații oficiale, se folosesc termeni vagi de genul: „mulți", „majoritatea", „puțini", „aproape toți", „destul de mulți" etc. Ori, spre exemplu, majoritatea este şi la o pondere de 51 % şi la cea de 73 % şi la 98 %. Măcar în privința majorității, există distincția dintre majoritatea **simplă** (jumătate + 1) şi cea **calificată,** reprezentând 2/3 din cazuri.

Dar chiar şi termenul de majoritate poate fi relativ. Când se vorbeşte de „majoritatea acțiunilor" la o companie, ea poate fi sub 50 %, dacă acțiunile sunt foarte dispersate şi un singur acționar are „majoritatea" de 26 % din acțiuni. Un caz limită este în SUA unde o mare bancă este considerată o bancă Morgan, deşi acesta posedă doar 6 % din acțiunile ei, dar nimeni dintre ceilalți acționari nu are un pachet de acțiuni mai mare de 6 %, capitalul băncii fiind foarte pulverizat.

Folosind unele formule vagi, la întrebări de genul „Câți locuitori sunt în comuna dvs.?" putem răspunde „mulți", dar în mod **precis** putem răspunde: 13723. Dar dacă comuna are în realitate doar 10263 de locuitori, răspunsul, deşi precis, nu este şi **exact**.

Formule de genul „mulți investitori străini", „au dispărut zeci de mii de întreprinderi mici", „multă lume se întreabă", „s-au defrişat ilegal zeci de mii de hectare de pădure", „la miting au participat mii de simpatizanți" etc., toate aceste formule vagi nu reprezintă, în fond, prea mult ca informație.

Dar dacă spui că alocația pentru copii este de 42 lei şi că de ea beneficiază 3,8 milioane copii, că OLAF a constatat că în 2013

s-au produs în România 109 fraude în valoare de 36,5 milioane euro şi numărul neregulilor fiind de 163, ne situează pe locul 2 în U.E., că în Botswana mortalitatea este de 28,92 decese la 1000 de locuitori, că speranța de viață cea mai mare este în Andora, fiind de 83,5 ani, că în România s-au defrişat ilegal 360.000 ha de pădure, că potrivit EUROSTAT în 2012-2013 în România au apărut 148.300 de locuri de muncă, că punctul de calcul al pensiei este de 790,70 lei ş.a.m.d., ai folosit formulări **precise** şi probabil şi **exacte.**

Publicitatea (căreia, mai demult, i se spunea reclamă) urmăreşte, ca şi propaganda, transmiterea către un public cât mai numeros posibil, a unui mesaj al cărui scop nu este informarea ci **influențarea.** Ca atare nu are prea mare importanță dacă acest mesaj este real ori, în diferite proporții, fals, ci contează doar faptul că „prinde" la public şi-l influențează în sensul dorit.

Volkoff, interesat în special de **dezinformare** (căreia îi vom consacra următorul capitol), încearcă să o delimiteze de fenomenele apropiate ca intoxicarea, propaganda şi publicitatea, scriind **ce nu este dezinformarea** (Volkoff, p.25) şi precizând:

„- o manipulare a opiniei publice, altfel ar fi intoxicare;

- mijloace deturnate, altfel ar fi propagandă;

- **scopuri politice, interne sau externe, altfel ar fi publicitate**" (s.n.)

Pasajul subliniat de noi se referă la o obiecție la care vom reveni. Deocamdată să facem câteva referiri la publicitate. Nu întâmplător, publicitatea la radio şi televiziune este cu atât mai intensă cu cât afacerile în domeniul respectiv merg mai bine şi profiturile sunt mai mari: produse farmaceutice, detergenți, cosmetice, bere etc.

Spre exemplu, nu este întâmplător faptul că densitatea şi intensitatea publicității de care beneficiază **produsele farmaceutice,** inclusiv aşa zisele „suplimente alimentare", este mare. Dacă în 2005 existau în țară 4800 farmacii, revenind una la 2300 locuitori, astăzi există peste 8000, iar cifra lor de afaceri este de aproximativ 3 miliarde de euro.

Peste 90 % din publicitatea în domeniu (de tipul „momentul de sănătate" ori „ fresh – refresh"), fie că este vorba de medicamente de sinteză sau de legume, fructe, suplimente alimentare, conține cam 3 componente:

- că produsul respectiv este un veritabil „depozit complet" de **vitamine** şi **elemente minerale**, fiind înşirate 15-20 de asemenea componente extrem de benefice;
- o a doua idee cvasiunanim prezentă se referă la faptul că produsul în cauză previne, întârzie, stopează şi are acțiune benefică asupra **cancerului.** Iar când aude despre cancer, lumea este extrem de sensibilă şi dispusă la cumpărare;
- în fine, aproape toate produsele fac referire la **încetinirea îmbătrânirii,** menținerea pielii ori a unor organe într-o stare care sfidează vârsta biologică, fapt la care, de asemenea, populația feminină este deosebit de sensibilă.

Între reclamă / publicitate şi adevăr nu există o relație directă, verosimilitatea nefiind scopul ei ci doar influențarea în sensul de a cumpăra un produs. Este greu de crezut că o lămâie, o ceapă, o gutuie, spanacul, măceşele, cătina, rodia, gulia, merele, prunele, semințele de pin ş.a.m.d. conțin toate vitaminele posibile, că posedă în proporții diferite fier, zinc, cupru, seleniu, calciu, potasiu, magneziu etc., că sunt pline de amino acizi şi alte oligoelemente, între 40 şi 200

componente utile, că previn cancerul şi menţin pielea elastică ca cea din perioada copilăriei şi adolescenţei.

De altfel toate dicţionarele menţionează acest lucru, mai ales în privinţa reclamei comerciale. DEX-ul defineşte reclama ca „activitate (comercială) prin care se urmăreşte, pe calea publicităţii (prin tipărituri, radio, TV, cinematograf etc.) suscitarea, câştigarea interesului public asupra anumitor mărfuri, a unor cărţi, a unui spectacol, a unor servicii etc.” (p.901).

Unele reclame reprezintă chiar legende, neavând nicio pretenţie de adevăr. Spre exemplu, pe plicurile cu suplimentul alimentar de „Fructe de Goji” („Fructul longevităţii”) se scrie că este cultivat de mii de ani în China şi de peste 2000 de ani în Tibet. Şi continuă astfel: „o cunoscută legendă povesteşte despre călugării tibetani care au consumat apă dintr-o fântână lângă care creştea un arbust de Goji şi care au observat proprietăţile deosebite ale acesteia asupra organismului, înţelegând că fructele care cădeau în apă îi confereau aceste calităţi. Se spune că Li Quing Yuen ar fi trăit 252 de ani deoarece consuma zilnic supă din fructe de Goji, planta fiind asociată, în folclor, cu primul împărat al Chinei, Shen Nung, care îi cunoştea proprietăţile terapeutice”. Am menţiona că succesul vânzării fructelor de Goji (al cărui preţ este de 60-80 de lei/kg, dar porţionat de farmacii ajunge la 130 lei/kg) a determinat pe nişte întreprinzători români să creeze deja pepiniere de arbuşti Goji, cu intenţia de a disemina în ţară acest produs.

Unde îl contrazicem pe Volkoff este în privinţa **publicităţii politice** care este tot reclamă, publicitate cu scop politic. Ce altceva sunt milioanele de afişe electorale de tipul „Votaţi-l pe X” însoţite de

fotografia şi sloganul personajului? Ori miile de bannere cu acelaşi scop, plasate pe clădiri sau desupra şoselelor?

Ca să luăm un exemplu actual, ne referim la campania actorului Victor Rebengiuc „Şi călătoria continuă…". Fie că este vorba de Bucureşti, Bragadiru, Târgovişte, Miercurea Ciuc, Petroşani, Suceava, lacul Mostiştea, Râşnov, Târgu Lăpuş, Târgu Mureş, Adamclisi, Arcud etc., aflăm mereu că toate obiectivele au fost realizate şi cu contribuția unor bani europeni.

Ce este asta dacă nu publicitate politică? De altfel şi dicționarele dau al doilea sens conceptului de reclamă, acela de „răspândire a unor informații elogioase (despre ceva sau cineva) cu scopul de a-i crea renume, popularitate".

În privința campaniei domnului Rebengiuc şi domnia-sa – ca multe alte milioane de cetățeni – are dreptul inalienabil la opțiuni politice personale.

Ce este oarecum surprinzător este faptul că mijloacele media cu care are acest contract, ori cele care îl difuzează (Realitatea TV, TVR şi Europa FM) sunt printre cele mai critice la adresa guvernului, în privința insuficientei absorbții de fonduri europene. Ori spotul publicitar sugerează că în zeci de locuri, dezvoltarea („Din zori şi până în seară, dezvoltăm o țară") s-a realizat pe baza acestor fonduri. Şi un amănunt hilar: în vizită la un centru de echitație la Râşnov, are loc următorul dialog: domnul Rebengiuc întreabă: „învățați să călăriți?" Preopinentul: „Da, mă pregătesc pentru un rol". Domnul Rebengiuc: „sunteți actor?" Preopinentul: „da, vin de la Bucureşti pentru caii aceştia". Păcat că „actorul" nu-l recunoaşte pe un monstru sacru al teatrului românesc.

CAPITOLUL 7

DEZINFORMAREA ŞI PROPAGANDA

Am scris la sfârşitul capitolului 6 despre minciuni şi publicitate (care conține şi ea un amestec variabil de minciună şi adevăr), că ele reprezintă fundamentul dezinformării şi propagandei, „cărămizile" din care se construieşte edificiul acestora. Vom începe cu câteva considerațiuni despre **informație.** Un fapt în sine: **ninge, arde, mâncare, plouă, ceață, fuge, execuție** etc. nu reprezintă o informație. Pentru ca el să devină aşa ceva este nevoie de 3 condiții: **informatorul, mijlocul de comunicare şi informatul.** Cineva (informatorul) comunică ce şi unde arde, de ce ninge şi în ce zone, de ce fuge cineva şi unde fuge etc.

Mijloacele de comunicare sunt foarte multe şi se pot combina în diverse feluri: vorbirea, strigătul, anunțul la radio, filmul, televiziunea, diversele semne şi semnale etc. Iar informatul este fiecare dintre noi, interesat de un incendiu, de starea vremii, de motivele şi formele unei execuții ş.a.m.d.

Cu execepția unor experiențe ştiințifice pe care şi alții le pot repeta şi obține un rezultat identic, nici o altă informație nu este 100% obiectivă, chiar dacă pe drumul de la informator la informat, nimeni nu a modificat cu intenție mesajul. Întotdeauna există o doză de eroare din folosirea unor nuanțe, omisiuni ori adăugiri la mesaj şi interpretări subiective. De aceea este preferabil să obținem informația din mai multe surse, ca să putem surprinde coincidențe ori contradicții. În mod normal, fiecare om (martor la un fapt) îşi face o impresie

subiectivă proprie, astfel încât declarații unanim identice sunt, din principiu, suspecte.

De aici şi diferența ce o fac militarii între **informație** şi **informații,** acestea din urmă trecând prin trei filtre: evaluarea sursei, evaluarea informației şi coroborarea informațiilor (vezi Volkoff, p.6-20).

Dezinformarea poate fi definită în mai multe feluri care au elemente comune. În Dicționarul de Sociologie (1993), Alfred Bulai o consideră „orice intervenție asupra elementelor de bază ale unui proces comunicațional, care modifică deliberat mesajele vehiculate cu scopul de a determina la receptori (numite **ținte**) anumite atitudini, reacții, acțiuni dorite de un anumit agent social" (p.169-170). La rândul său, Volkoff, în al său „Tratat de dezinformare" consideră că **„dezinformarea este o manipulare a opiniei publice, în scopuri politice, folosind informații tratate cu mijloace denaturate"** (p.25). În fine, Maria Pandrea (2000) o defineşte ca o „formă conştientă, artificială de depotențare a informației, de sensurile sale proprii şi utilizarea unor forme tendențioase în procesul de comunicare" (apud Bârliba, 1985, p.34). Această autoare introduce şi termenul de **mezinformare** ca „tot ceea ce este negativ în informare, erori involuntare prin accident, prin traducere etc., cât şi dezinformarea intenționată" (loc. cit.; termenul în cauză a fost creat de Andreas Freund în 1991). Acea parte a mezinformării care provine din erori neintenționate, reprezintă în fond şi ideea lui Volkoff potrivit căreia, informația nu poate fi sută la sută exactă, pe lanțul de la informator la informat apărând omisiuni ori adăugiri.

Vorbind despre manipulare – componentă şi efect al dezinformării – Ştefan Buzărnescu o defineşte conform Dicționarului

de Sociologie ca urmărind „inocularea unei înțelegeri convenabile şi inducerea în eroare cu argumente falsificate” şi ajunge să definească principalele **elemente de bază** ale dezinformării (p.54-55):

- **comanditarii** sunt cei care concep şi inițiază procesul dezinformării şi care pot fi diverşi factori de decizie ca guverne, state majore militare, diverse agenții de stat, grupuri de presiune, categorii socio-profesionale, sindicate, organizații nonguvernamentale, candidați în alegeri, partide politice etc.;
- **specialiştii,** cei care planifică secvențele tactice, etapele dezinformării şi coordonează realizarea lor. Între specialişti se găsesc şi cei ce se ocupă de relațiile publice, experți în psihologie socială, specialişti în domeniul opiniei publice, organizatori de sondaje economice sau electorale;
- **controlorii** care sunt piesa de legătură între comanditari şi agenții de influenă. Ei sunt în fond tot specialişti dar au rolul precis de a controla efectele dezinformării, felul în care acționează agenții de influență, modificând obiective, nuanțe, activități, modalități de lucru, când efectul scontat nu se realizează ori este insuficient;
- **agenții de influență** recrutați dintre personalități, având un anumit prestigiu şi respectabilitate. Cei mai importanți sunt aşa numiții „lideri de opinie”, ziarişti cunoscuți, analişti reputați, actori celebri, oameni de ştiință remarcabili etc. Cei mai eficienți agenți de influență sunt cei ce par „obiectivi”, „neutri”, „independenți” (politic ori față de problema în cauză) şi al căror **cuvânt nu este pus la îndoială.**

Ca agenți de influență pot fi racolați oameni din apropierea zonelor de decizie care fiind compromişi prin fapte verificabile, devin

şantajabili. Şi **contextul vieții asociative** oferă posibilitatea creeri de organizații nonguvernamentale, federații, asociații umanitare, asociații de sprijin, create deseori de dezinformatori cu scopul atragerii a cât mai multor **intermediari** (persoane influente în comunitatea respectivă) care funcționează în cadrul unor **rețele** de dezinformare, compuse din indivizi sau instituții cu rol de amplificare a zvonurilor şi dezinformării.

În urmă cu vreo 40 de ani, a apărut în Franța o carte intitulată „Zvonul din Orleans". Obiectul cărții îl reprezenta un zvon potrivit căruia în câteva case de modă şi magazine de lux deținute de patroni evrei, s-ar angaja manechine ce făceau obiectul prostituției de lux, a traficului de carne vie şi a exportului lor în lupanarele din Orient. O echipă de „sociologie fenomenologică" s-a deplasat imediat de la Paris la Orleans, încercând să surprindă geneza zvonului, factorii care l-au amplificat şi cei care i s-au opus, acțiunile violente produse ca manifestații, distrugeri de magazine etc. Ca orice zvon, el a apărut printr-o afirmație urmată de o „perioadă de gestație" în care el trecea de la o ureche la alta, apoi a „explodat" cu aparență de realitate. A urmat „contrazvonul" („fiți oameni serioşi, nu este nimic adevărat"), faza următoare fiind „contra contrazvonul" („totul este adevărat dar autoritățile şi patronii vor să-l muşamalizeze") ş.a.m.d.

Şi în toate fazele au fost implicați agenți de influență. Spre exemplu, contrazvonul s-a bazat pe afirmația primarului „Nu-i cred pe domnii X, Y, Z capabili de aşa ceva" iar contra contrazvonul (ideea muşamalizării) s-a bazat pe grupurile de influență antisemite.

Am putea multiplu exemplifica şi în țara noastră aceste elemente ale dezinformării. Spre exemplu, într-o campanie electorală prezidențială, comanditarii îi reprezintă candidații şi mai ales staffurile

lor de campanie. Între specialişti se găsesc experți în campanii, specialişti în PR (Public Relations), experți care au mai condus cu succes campanii electorale şi în alte țări etc. Printre agenții de influență se găsesc diverse ONG-uri despre care nu se aude mai nimic timp de câțiva ani, dar care sunt stipendiate de oameni de afaceri şi partide şi, la momentele electorale, apar cu pretenții de coordonare şi moderare a întâlnirilor. Asemenea ONG-uri sunt de exemplu Societatea Academică Română (SAR), Grupul de Dialog Social (GDS), Institutul de Politici Publice (IPP) şi multe altele care au în titulatură conceptul „democrație". Unele sunt stipendiate chiar din străinătate de către – spre exemplu – Fundația Soros, care oferă fonduri, burse şi plata unor tipărituri pe coperta cărora apare chiar formularea „Publicată cu sprijinul Fundației Soros".

Ca „analişti", „scriitori şi jurnalişti" care au pretenția de a li liderii de opinie, îi putem cita pe domnii: Andrei Pleşu, Gabriel Liiceanu, Cristian Tudor Popescu, Bogdan Chireac, Ion Cristoiu, Emil Hurezeanu, Mugur Ciuvică, Cosmin Guşe ori doamna Alina Mungiu Pippidi.

În ceea ce priveşte **sensul** influenței prin care urmăresc modificarea, convenabilă lor, a opiniei publice, ajunge să citim **ce** scriu şi spun şi **unde** (ziare, reviste, televiziuni) o fac. Pentru că din toate definițiile dezinformării s-a dedus că ea înseamnă **manipulare, denaturarea informației, influențare** a opiniei publice în virtutea unei **interese politice.**

Vrând să demonstreze că dezinformarea a existat din toate timpurile (deşi termenul în sine a apărut în limba rusă), Volkoff consacră câteva zeci de pagini istoriei ei, începând cu Calul Troian, trecând prin sfaturile lui Sun Țî, aprecierile lui Lenin, al doilea război

mondial etc. Noi ne vom referi la sugestiile generalului chinez SunȚî, care deşi vorbeşte de țări, noi vom actualiza aceste sugestii la epoca modernă şi actorii politici actuali.

Principalele sale sugestii sunt:

- **Discreditați tot ce merge bine la adversar**. Dacă țara este în creştere economică, negați-o iar dacă nu este posibil, minimalizați-o, declarând-o ca nesănătoasă, preziceți că va fi urmată de o scădere abruptă etc. Dacă un actor politic (partid, alianță, convenție, candidat) beneficiază de poziții bune în sondaje, declarați-le ca fiind false, neconforme cu realitatea. Dacă are loc o remaniere guvernamentală, declarați că din ea rezultă o echipă de guvernare mai slabă. Dacă se fac legături economice cu alte țări, declarați că ele sunt defavorabile propriei țări şi acuzați de corupție pe cei care semnează tratate şi înțelegeri. Folosiți sloganuri de genul „ne vindem țara”, „ne orientăm spre răsărit”, „suntem împotriva occidentalizării” ş.a.m.d.
- O altă idee este **să implicați pe reprezentanții claselor conducătoare** în acțiuni care să-i facă şantajabili, subminați-le reputația şi supuneți-i disprețului public. Zilnic asistăm la descinderi, percheziții, rețineri, arestări, acuzații de corupție, retrocedări nejustificate etc. Nu întâmplător, ceea ce se numeşte „clasă politică”, parlamentarii, oamenii puterii, beneficiază de cea mai puțină încredere în cadrul populației.
- Un alt sfat al lui Sun Țî este să **răspândiți discordia şi gâlcevile în cadrul adversarilor.** Lansați zvonuri că un partid se va destrăma în câteva „aripi”, spuneți că un om politic a făcut o anumită declarație ce va provoca conflicte, deşi nu a

făcut-o. încercați să provocați fisuri în rândul adversarilor, fisuri ce ar putea compromite unitatea lor de voință şi acțiune. Spre exemplu, într-o campanie electorală prezidențială, încurajați apariția mai multor candidați fără şanse reale, doar cu scopul de a disemina voturile, a împiedica concentrarea lor la un anumit candidat adversar. Cum astfel se explică faptul că în campania prezidențială din 2014, mai mulți candidați care au fost acceptați de Biroul Electoral Central pe baza a cel puțin 200.000 de semnături de adeziune, au obținut în realitate doar câteva mii de voturi, cu mult sub numărul de adeziuni depuse. Este drept faptul că nimeni nici măcar nu-şi propune să **verifice** aceste liste, să aprecieze autenticitatea lor, să vadă dacă nu sunt false, dacă aceiaşi oameni nu-şi manifestă adeziunea pentru 5-8 candidați.

- Ultimul sfat al lui Sun Țî este **întărâtați-i pe tineri împotriva bătrânilor. Ridiculizați tradițiile adversarilor.** Acest sfat despre dezinformare poate fi multiplu exemplificat la noi. Pe principiul „divide et impera" mereu au fost provocate, în mod deliberat (prin legi, hotărâri, diverse inițiative şi declarații) conflicte între tineri şi vârstnici, bugetari şi lucrători în sectorul privat, membrii diferitelor partide, cetățeni din diferite regiuni istorice, cetățeni de diferite etnii (cazul cel mai clar este atitudinea față de rromi), între calificați şi necalificați, între muncitori şi intelectuali, între sindicalişti şi nesindicalizați, între votanți şi cei care nu merg la vot ş.a.m.d.

Am adăuga la aceste sugestii pe care foarte sumar le-am exemplificat, dorind să arătăm că se folosesc şi azi, una care se referă la **tehnicile cele mai moderne** prin care se practică

dezinformarea: internetul, facebookul şi alte rețele de socializare. Mai ales tineretul, care aproape nu mai citeşte nimic, foloseşte în scopuri politice aceste mijloace tehnice; nici nu mai amintim de radio şi televiziune, care sunt considerate „depăşite”.

Chemările la proteste, contraproteste, mitinguri, demonstrații, marşuri (şi chiar la revolte, ca în Ucraina, Georgia şi alte câteva țări), se fac de acum pe internet şi diferitele rețele de socializare. Spre exemplu, la manifestația de la Cluj (12 noiembrie 2014), despre care se afirmă că la ea ar fi participat 10000 de persoane şi care a avut loc, bineînțeles, pe tema votului din diaspora, un student în specializarea „studii medievale” de la Budapesta, se lăuda pe rețelele de socializare că el singur a mobilizat, prin internet, prezența a 5000 de tineri. De altfel, în diaspora, aproape singura sursă de informație este aceea online, domeniu total nereglementat de vreo instituție de genul CNA-ului, internetul abundând şi de cele mai abjecte ştiri dezinformatoare.

Dezinformarea se referă, de obicei, **la fapte.** Ori față de un fapt, putem adopta una (sau mai multe) din următoarele atitudini: **afirmarea, negarea, trecerea sub tăcere, amplificarea, diminuarea, aprobarea** şi **dezaprobarea.**

Negarea se practică în situații în care publicul nu dispune de o cale de verificare privind realitatea faptului. **Inversarea faptelor** este o dezinformare prin care cel care a comis o faptă nu doar că o neagă, ci afirmă că a avut un rol opus. Minți pe cineva dar îl acuzi că el a mințit. Înşeli dar declari că tu ai fost înşelat. Agresezi fizic ori verbal pe cineva dar te victimizezi că tu ai fost cel agresat. Este o metodă mai riscantă şi de aceea se preferă **amestecul între adevăr şi minciună** în diferite doze. Dezinformatorul va accentua micile doze

de adevăr, trecând sub tăcere ori negând minciuna mare, care face obiectul dezinformării.

În confruntarea Băsescu – Geoană din 2009, moderatorul Turcescu l-a întrebat pe candidatul Băsescu „Sunteți gata să jurați pe Biblie că nu l-ați lovit pe băiatul acela?" Iar dl. Băsescu a răspuns „Jur pe Biblie că nu l-am lovit nici în plex nici cu pumnul în față". Era un adevăr, nu-l lovise în plex ci i-a dat „un dos de palmă". Un moderator obiectiv ar fi spus: „întrebarea era dacă l-ați lovit. Da sau nu?" Însă un pretins formator de opinie care după 5 ani, cuprins de o criză mistico-justițiară s-a autodenunțat ca ofițer acoperit, bineînțeles că s-a declarat mulțumit cu răspunsul şi în acel interviu şi în altele la fel de trucate.

Când etnicii maghiari (liderii lor extremişti) cer autonomia, trec sub tăcere faptul că în legislația față de minorități, România este una dintre țările europene cele mai avansate şi accentuează doar minciuna că în alte țări se respectă drepturile colective ale minorităților etnice.

Un mixaj de adevăr şi minciună se referă şi la situația din Basarabia, Crimeea şi, în general, din Ucraina. Adevărul este că există o parte a populației rusofonă dar anexarea Crimeei a încălcat atât tratatul de la Helsinki cât şi înțelegerea NATO cu fosta Uniune Sovietică.

De altfel, după dezbaterea de la Realitatea TV la care prestația domnului Iohannis a fost – suntem extrem de politicoşi în apreciere – **slabă**, la un talk show din ziua următoare, reprezentantul Alianței Liberal Creştine, generalul în rezervă Dobrițoiu, fost ministru al apărării, întrebat cum apreciază prestația candidatului propriu, a răspuns: „Este clar că domnul Iohannis nu este un foarte bun

comunicator, dar vă pot asigura că este un foarte bun gospodar". Domnule general Dobrițoiu, sunteți un om perfect onorabil şi în treacăt fie spus, vă şi stimăm personal. Dar întrebarea se referea la prestația pentru funcția de **preşedinte.** Pentru a-şi îndeplini rolul de mediator între puterile statului, este nevoie de inteligență, capacitate de negociator, suplețe în soluțiile alternative etc. ca să ne referim doar la prima prevedere constituțională a preşedintelui. Ne dăm seama că vi s-a pus o întrebare şi ați răspuns cum ați putut. Dar declarându-l pe candidatul pe care-l reprezentați ca bun gospodar, l-ați declarat conform „Principiului lui Peter"(o carte apărută acum 40 de ani) că acesta şi-a atins nivelul de incompetență. Despre calitățile de orator ale domnului Iohannis nici nu se poate pune problema, pentru că dacă am întreba pe ce poziție s-ar situa pe o scală de la 1 la 10 (nivelul maxim de 10 fiind, de exemplu Cicero), ar fi un adevărat dezastru. Astfel că ne mulțumim cu mult mai modesta apreciere de „comunicator".

Pentru că domnul Iohannis poate fi un primar excelent, dar ca preşedinte nu i se cere să fie gospodar, pentru că nu se va ocupa de salubritate ori de câinii vagabonzi ci de securitatea națională, politica de apărare şi politica externă. Iar a răspunde la 3-4 întrebări punctuale ale premierului, de genul „câți …" (şomeri, români în Italia, cât reprezintă un procent din PIB etc.), cu formule „sunt sigur că ne veți spune dumneavoastră" este o derobare formală, cu aparență de ironie, dar marcând ignoranța. Şi în acest text recunoaştem **că în mod normal şi obiectiv,** prin experiența anterioară, domnul Iohannis este subcalificat pentru funcția de preşedinte dar nu noi l-am obligat să-şi atingă nivelul de incompetență.

Aceeaşi este problema demonstrațiilor organizate în 15 noiembrie dub lozinca „Vrem să votăm”. Păi votați doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, pentru că aveți în țară 18553 de secții de votare, în străinătate 294 de secții şi există 94000 ştampile de vot. Dar la ultimele alegeri (2009, 2012, 2014) în țară ponderea prezenței la vot a fost între 53 şi 57 %. Cine vă împiedică să votați? Şi pentru străinătate există soluții tehnice care ar exclude vorbăria că sunt 3-4 milioane de români care nu pot vota. În unele țări se practică sistemul că până la 31 decembrie a anului curent, cetățeanul străin îşi anunță ambasada (prin poştă, telefon, e-mail) ca să fie **înregistrat** ca potențial votant la alegerile din anul următor. În alte țări europene, termenul de înscriere este mai redus (una-două luni) dar ambasada României din țara respectivă **ştie** câți votanți va avea, de câte buletine de vot este nevoie, de spațiul necesar secțiilor de votare etc.

Într-un mod surprinzător, printr-o mobilizare exemplară, în diaspora au votat, la 16 noiembrie 2014, peste 370.000 de români şi tot au rămas câteva mii la Paris, Londra, München şi Torino, fără să voteze. Trecem deocamdată peste faptul că o televiziune (Realitatea TV) a „tocat” subiectul votului din diaspora timp de 3 săptămâni, opturând orice altă dezbatere despre atribuțiile constituționale ale candidaților.

Chiar în ziua de 16 noiembrie, această televiziune, care se autodeclară ca fiind „cea mai independentă”, şi-a început emisiunile de dimineață cu declarațiile unor români din diaspora, care spuneau că s-au aşezat la coadă de la ora 5, iar ca urmare a unei întreruperi (provocată de imaginea la vot a ministrului de interne), acelaşi vorbitor la telefon a uitat că declarase că se aşezase la coadă la ora 5 şi acum declara că o făcuse la ora 4, un altul din Barcelona declara

că sute de oameni s-au aşezat la rând din seara anterioară, ca să fie siguri că vor prinde deschiderea secției de vot, a doua zi la ora 7 dimineața etc.

Şi în toate relatările, Realitatea TV (realizatorii emisiunilor şi invitații lor) incriminau Ministerul de Externe şi Guvernul României care nu ar fi acceptat **mărirea numărului secțiilor de vot!** Noi preferăm – **în favoarea lor –** să-i „acuzăm" doar de rea credință şi propagandă, pentru că realitatea este **ignoranța**. Legile în vigoare spun imperativ că numărul secțiilor de votare se stabileşte de Biroul Electoral Central (BEC) şi Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) cu cel puțin 6 luni înaintea alegerilor. Dece credeți că Guvernul şi Ministerul de Externe, care au cerut timp de două săptămâni o **hotărâre** (nu doar un simplu comunicat) de la BEC, pentru mărirea numărului de secții de vot în străinătate, nu a primit nici un răspuns? Pentru că în BEC sunt 5 membri **ai Curții Supreme de Justiție** care ştiau că această mărire este **ilegală.** Şi mai ridicolă şi doar propagandistică a fost propunerea preşedintelui Băsescu cu două ore şi jumătate înaintea închiderii urnelor, ca Guvernul să se întrunească într-o sesiune de urgență şi să prelungească perioada de votare din diaspora, până la ora 24. Era nu doar ilegală din dublul motiv că o hotărâre de urgență a guvernului (HUG) trebuie supusă parlamentului, care nu abilitase guvernul pentru decizii electorale, dar oricum decizia ținea de BEC şi AEP. Dacă celor de la Realitatea TV le-am acordat circumstanțe atenuante – reaua credință şi nevoia de propagandă – preşedintelui Băsescu, după atâtea încălcări ale Constituției şi legilor, nu-i acordăm decât aprecierea de propunere – capcană, incitarea la comiterea de ilegalitate şi propagandă de cea mai joasă speță.

Noi clamăm mereu faptul că dreptul de vot este fundamental, că trebuie respectat dar numărul maxim de votanți din diaspora a fost cu puțin peste 160.000, în raport cu cifrele oficiale de 3-4 milioane români în străinătate. Aşa ajungem să tipărim peste 21 milioane de buletine de vot, peste 11 milioane de timbre autocolante, când în țară votează 10-11 milioane iar în diaspora între 150.000-200.000 de alegători. Şi ca într-un cerc vicios, va apare o nouă temă de propagandă antiguvernamentală, aceea a costurilor exagerate ale alegerilor.

Modificarea motivului este un alt mijloc al dezinformării. Spre exemplu, Laszlo Tökes şi Victor Orban declară ca motive asigurarea autonomiei culturale a etnicilor maghiari, deşi – uneori o recunosc în clar – motivul real este autonomia teritorială.

Un alt exemplu este discuția despre confruntarea celor doi candidați la alegerile prezidențiale din 2014 din România, sub motive de „neutralitatea locului desfăşurării", „nereprezentativitatea televiziunilor" etc., când motivul real este subcalificarea normală şi obiectivă prin statutul anterior al celor doi candidați în problemele de politică externă, de securitate națională şi relații internaționale.

Modificarea circumstanțelor prin declarații de genul că una din părți este avantajată de un echipament modern (spre exemplu, faptul că Serviciul de Telecomunicații Speciale este prea amestecat în numărătoarea voturilor), ori că se primeşte sprijin din străinătate (etnicii maghiari au fost sfătuiți de la Budapesta ba să voteze, ba să nu voteze cu un anumit candidat), ori că serviciile secrete sunt implicate în jocul politic etc.

Estomparea constă în înecarea unei probleme precise, într-o mare de fapte, de declarații despre alte probleme fără legătură cu

interesul publicului. Spre exemplu, la „confruntarea” celor doi candidați prezidențiali realizată – lucru unanim recunoscut – în mod defectuos din cauză că dl. Iohannis şi-a anunțat cu doar 45 de minute înainte participarea, prima temă a fost votul din 2 noiembrie 2014 din turul I, în diaspora. Unii au cronometrat durata acestui subiect de dezbatere – noi nu am făcut-o – şi au declarat că a durat aproximativ 40 de minute, cu reluări de imagini, de declarații etc., deci cam 30-40 % din durata dezbaterii. Cu dezbateri continuate controversat pe problema pensiilor (pe care nu preşedintele țării le asigură, le creşte ori le scade), pe problema şomajului care ține tot de executiv, subiectul central care interesa publicul – prerogativele preşedintelui care, conform constituției, se referă la politica externă, de securitate şi siguranță națională, relațiile internaționale – a fost „inecat” în subiecte care nu conveneau unuia dintre candidați iar când celălalt a cerut prelungirea cu câteva minute a dezbaterii pe probleme de politică externă, a fost refuzat pe motivul că negocierea a fixat dezbaterea la durata de 90 de minute.

Camuflajul ca variantă a estompării pune accentul doar pe activitățile favorabile dezinformatorului şi pe eventualele vulnerabilități ale adversarului. Repetăm, în toată campania electorală dintre 2-12 noiembrie 2014 s-a pus accentul doar pe insuficiența secțiilor de vot din străinătate.

Interpretarea este rolul rezervat analiştilor şi editorialiştilor care sub formă de comentarii, prezintă prin prisma propriilor lor idei, realitatea.

Generalizarea constă în a-i declara pe „toți” susceptibili de vină, fie ea corupția ori traficul de influență. „Toți medicii primesc şpagă”, „toți profesorii îşi trafichează examenele”, „toți oamenii de

afaceri încearcă evaziunea fiscală", „toți manifestanții se dedau la vandalisme" etc.

Există şi alte liste ale **tacticilor de dezinformare** (vezi Pandrea, 2000, p.35-36), printre care:

- tactica **omisiunii** prin care se elimină elemente esențiale ale informației;
- tactica **temporizării** care constă în amânarea, întârzierea informației până devine depăşită, deci nefolositoare;
- tactica **valului seismic** prin transmiterea unui mare volum de informație, ceea ce face greu de sesizat esențialul din cadrul ei;
- tactica **generalizării** când detaliile necesare clarificării unei probleme sunt tratate foarte general, nespecific şi imprecis;
- tactica **vaporilor** când se plasează o informație şi are loc preluarea ei de către sursa emițătoare (des folosită la noi, sub forma unor articole scrise în presa străină de „ai noştri" şi apoi preluate şi comentate pe larg în țară);
- tactica **minciunii îngogonate** pe principiul că o mare minciună este mai uşor crezută decât mai multe minciuni mici;
- tactica **inversării** constând în răstălmăcirea mesajului transmis.

Credem că este uşor de observat că – doar cu formulări uşor diferite – esența mijloacelor dezinformării sunt aceleaşi ca şi cele semnalate de alți autori, mai ales de către Volkoff. Lucrul este normal, fenomenul fiind acelaşi şi detalierile se fac în fond pe baza definițiilor sale.

Şi iată-ne ajunşi la finalul ciclului minciună – propagandă, acesta fiind ultimul subiect al primei părți a textului nostru. Înainte de a

aborda teoretic problema **propagandei,** ne vom folosi de unele exemple.

La o emisiune din 18 noiembrie 2014 a Realității TV, imediat după anunțul demisiei domnului Meleşcanu din funcția de Ministru de Externe, un invitat (din păcate nu i-am reținut numele, profesia şi funcția), întrebat despre votul din diaspora, răspunde: „Producția la hectar a fost de peste 380000 de români care au votat şi alți 600000 care nu s-au putut apropia de secțiile de votare". Trecem peste faptul că Realitatea TV are o echipă de comentatori cam „de mâna a doua", poate din motivul că sunt cunoscuți doar de cei care se uită **exclusiv** la acest post TV. Ar putea exista şi o altă explicație – o spunem în favoarea dânşilor – şi anume excesiva obediență față de politica postului, care le determină o prestație fără personalitate şi mult prea „blocată ideologic". Există câteva excepții notabile prin domnii Costi Rogozanu, Alexandru Cumpănaşu, Dan Cărbunaru şi poate alți doi-trei dintre invitați. Când a vorbit despre „producția la hectar de votanți" „analistul" în cauză a vrut să fie spiritual? Noi ştim că sintagma „producția la hectar" se referă deobicei la porumb, grâu, cartofi ori sfeclă. Oare nu este o formulare jignitoare pentru cei care au făcut cale de zeci sau sute de kilometri pentru a vota şi care sunt **oameni** şi nu cartofi? Şi de unde ştie cel în cauză că peste 600000 de români „nici nu s-au putut apropia de secțiile de vot" ? Toate estimările de până acum au vorbit de faptul – cu totul regretabil – că nu au putut vota „mii de români". Exemplul pe care l-am dat este unul clasic de dezinformare şi propagandă.

Situația nu se referă doar la televiziunea Realitatea TV. În aceeaşi zi de 18 noiembrie 2014, doamna Maria Coman de la Antena 3, îl avea invitat pe cunoscutul sociolog Marius Pieleanu, specialist în

sondaje electorale şi director al oficiului de sondaj „CURS Avangarde”. Tema era aceeaşi: votul din diaspora. Abia începe să explice domnul Pieleanu ce şi cum, că doamna Ciobanu îl întrerupe spunând: „O prietenă a mea a stat la coadă pentru a vota la Londra timp de 8 ore. Credeți că este normal?” Şi continuă să-şi expună două-trei minute părerile despre fapt, deşi invitatul era cel chemat să şi le expună el. Ca unii care ne-am ocupat în învățământul superior, peste 40 de ani şi de problemele selecției profesionale, ne luăm libertatea să-i sugerăm domnului Mihai Gâdea, director al Antenei 3, „cu toată dragostea” (expresie favorită a domnului Bogdan Chireac), ca în selecția personalului să se bazeze nu doar pe tehnicile impresioniste, pe rapiditatea replicii şi fluența limbajului, ci şi pe constatarea tipului de comportament al persoanei, pentru că nu tupeul trebuie să fie principalul atu al unui reporter ori prompterist.

Revenind la Realitatea TV, domnul Cozmin Guşă care pare a fi în conducerea postului, face uneori declarații frizând realismul şi obiectivitatea, dar noi ne permitem să credem că la nivel informal, accentuează caracteristica de „televiziunea cea mai antiguvernamentală” pe care şi-o arogă. Spre exemplu, la cele 3-4 ore de emisiune de dimineață, domnul Chiotea, care a dobândit un aplomb excesiv de când i s-a încredințat emisiunea personală „Oamenii Realității”, face cam 5-6 gafe zilnic (anunță emisiuni care nu urmează, face glume îndoielnice în speranța de a fi spiritual, face afirmații „tari” fără acoperire etc.), fiind evident preocupat mai mult de propria prestație decât de bunul mers al emisiunii. Dăm doar exemplul emisiunii din dimineața de 24 noiembrie 2014, în cadrul căreia, după o prezentare elogioasă a operei lui Gogol făcută de dl. Costi Rogozanu, dl. Chiotea spune: „Şi acum, după prezentarea

mişto făcută de şoarecele de bibliotecă Costi Rogozanu, trecem la Asport". Ce spiritual! Dacă acest lucru îl face fericit, îi urăm să o țină tot aşa. Norocul dânsului este că regia îl întrerupe când exagerează, pe motive de „publicitate" ori „meteo".

Pe domnul Rareş Bogdan de la emisiunea „Jocuri de Putere" nu-l putem aprecia prea favorabil. Reacțiile sale cvasi-isterice legate de votul din diaspora şi cele referitoare la observațiile domnului Iohannis legate de organizarea primei dezbateri Ponta – Iohannis („după ce l-am sprijinit timp de 4 luni, să spună că dezbaterea a fost prost organizată") ne-au permis să ne formăm o părere. Nu putem decât să-l felicităm pentru faptul că „clujenii mei" s-au înscris între județele cu cea mai mare participare la vot, să-l felicităm că „unul din transilvăneni" a ajuns preşedintețe țării şi să-i promitem că nu-i vom mai urmări emisiunea şi nici nu vom face vreo referire la ea.

De altfel doar substanța acestei cărți care se referă la minciună, dezinformare şi propagandă, ne-a obligat uneori să facem referiri şi la emisiunile de televiziune. Analiza lor nu este obiectul special al textului nostru, alții fiind mai calificați şi îndrituiți să o facă. Promitem de asemenea, că doar în situația unor evenimente excepționale vom mai face referiri la televiziuni, în cursul textului ce urmează.

Doar în treacăt, încheiem subiectul dezinformării amintind de uriaşele aspecte ale ei ocazionate de Revoluția din '89 privind teroriştii, otrăvirea apei, desanturile din helicoptere etc. (vezi şi Firczak, 2007, p.28-36; 53-65) amplificate de televiziunea română.

Conceptul de **propagandă** a avut inițial o conotație religioasă, provenind din expresia **congregatio de propaganda fide** – 1689 –

(congregația de propagare a credinței), care presupunea transmiterea către public a unui mesaj reprezentând singurul adevăr existent.

Sensul termenului s-a degradat rapid, astfel că deja în 1972, este considerat „o acțiune exercitată asupra opiniei publice pentru a o determina să aibă anumite idei politice şi sociale, a dori şi susține o politică, un guvern, un reprezentant" (Volkoff, p.19, apud Dicționarul Grand Robert). Astăzi s-a ajuns chiar la formularea exclusiv peiorativă de „asta-i propagandă!"

DEX-ul (1998) o consideră o „răspândire a unei idei care reprezintă şi susține o teorie, o concepție, un partid politic, cu scopul de a câştiga adepți" (p.859). La rândul său Ştefan Buzărnescu, accentuând conotațiile negative ale conceptului, insistă pe ideea propagării de cultură din **unghi politic.** „În rezumat propaganda este o activitate sistematică de propagare, din unghiul de interes al unor grupări concret determinate, a unor mesaje în scopul formării unor opinii, atitudini, concepții care să conducă la schimbarea comportamentelor în conformitate cu obiectivele preliminarii" (p.65).

Relațiile dintre intoxicare, minciună, dezinformare şi propagandă sunt de tipul **de la parte la întreg.** Toate aspectele descrise în capitolele anterioare, de la formele de minciună, intoxicarea, conținutul, felurile şi tehnicile dezinformării, **se cumulează** şi **se contopesc** în propagandă. Aceasta nu înseamnă că propaganda obligă la folosirea minciunii şi a dezinformării sub **toate** formele şi tehnicile lor.

Deseori propaganda se axează pe una sau două teme fundamentale şi este completată cu minciuni mai mari sau mai mici, ori de doar câteva tehnici ale dezinformării. În mod normal, cu cât dezinformarea este mai **complexă şi completă** şi succesul ei este

mai mare. În propagandă, care este în esență un proces de convingere, factorii importanți sunt **prestigiul sursei, afirmația fără probe, repetarea şi influența mentală.**

Fără ca acest lucru să ne preocupe în mod special, să încercăm a analiza succint, din punctul de vedere al „dreptei" câştigătoare, câteva puncte legate de propaganda confruntării Ponta – Iohannis:

- **tema** principală a fost votul din diaspora, folosindu-se tactica **evitării** subiectelor privind potențialele prerogative ale unui preşedinte: politica externă, securitatea națională şi relațiile externe, cu care domnul Iohannis era – în mod obiectiv, o repetăm a treia oară – mult mai puțin familiarizat;
- s-a folosit **minciuna propriuzisă,** prin numărul de votanți, a celor ce nu au ajuns să voteze (am dat un exemplu chiar în acest capitol), minciuna că alegerea lui Ponta „ar da toată puterea PSD-ului" în timp ce el afirma că l-a ales ca premier pe liberalul Tăriceanu. S-a repetat ideea că guvernul şi puterea nu ar vrea să mărească numărul secțiilor de vot, s-a vehiculat ideea că BEC-ul ar permite printr-un comunicat fără valoare juridică mărirea numărului de secții de votare, deşi doar o **hotărâre** a BEC şi AEP ar fi permis acest lucru;
- s-a folosit masiv **minciuna prin omisiune:** nu s-a spus că legea electorală interzice modificări cu 6 luni înainte, nu s-a spus că Parlamentul nu a avizat guvernul să ia decizii în domeniul electoral, nu s-a spus că anumite ambasade au anunțat din timp (conform declarației preşedintelui Băsescu) că vor fi probleme dar nici BEC şi nici AEP nu au avut nicio reacție etc.;

- timp de aproape 4 săptămâni (chiar şi după votul din turul II) se utilizează intens tehnica **repetării:** aceleaşi imagini ale votului din diaspora apar pe ecranele unor televiziuni, poate şi din penuria acestora privind alte imagini şi subiecte;
- căutarea **vinovăților** şi a **vinovaților.** Mereu se cere demisia premierului, a întregului guvern ori a unor miniştri. **Dar a spus cineva ceva din propaganda pentru Iohannis, despre eventuala vină a Autorității Electorale Permanente (AEP) şi a Biroului Electoral Central (BEC), singurele care puteau abilita guvernul să mărească numărul secțiilor de vot în diaspora?** Şi a cerut cineva în Parlament demisia deputaților reprezentând diaspora?

Evident că am prezentat doar câteva tehnici şi tactici ale dezinformării şi propagandei pe care le credem suficiente pentru un manual al propagandei realizate de ACL.

Prin aceste afirmații, **nu dorim să exonerăm Guvernul** de responsabilitatea ce-i revine, dar ea depinde mai puțin de erorile proprii de propagandă. Guvernul are o **răspundere reală prin faptul că nu a luat la timp** (cu luni în urmă) decizia de a modifica legea electorală şi a finanțării partidelor politice, că nu a accelerat suficient procesul de îmbunătățire a constituției şi că, în general, nu a prea reacționat corespunzător la propaganda anti-Ponta şi anti-PSD.

Vom încheia capitolul despre propagandă tot cu câteva referiri la alegerile prezidențiale din 2014, acesta fiind subiectul cel mai actual şi complex. Nu ne-a surprins absolut deloc că votanții din turul I ai doamnei Macovei şi-au dat, în proporție de 98 %, votul domnului Iohannis şi nici faptul că 93 % din votanții doamnei Udrea au făcut la fel în turul II. Ba chiar putem să spunem că nu ne-a

surprins nici faptul că peste 50 % au votat cu domnul Iohannis dintre cei – câți or mai fi – care se declară adepții lui Vadim Tudor şi Dan Diaconescu.

Dar recunoaştem că ne-a surprins faptul că 88 % dintre votanții UDMR-işti l-au preferat în turul II, pe domnul Iohannis. Noi am considerat deseori UDMR-ul ca fiind unul dintre cele mai calificate şi serioase partide din Parlamentul României.

Fie-ne îngăduit să înserăm în favoarea acestei afirmații şi câteva experiențe trăite personal, în legislatura 1990 – 1992. Preşedintele de atunci al Adunării Deputaților (ceea ce azi se numeşte Camera Deputaților şi alături de Senat formau aşa numita Adunare Constituantă), era regretatul Dan Marțian. Deseori se întâmpla ca pe la ora 19.50 să ne anunțe lucruri de genul: „doamnelor şi domnilor deputați, mai avem 10 minute până la încheierea, la orele 20, a programului şi vă propun să folosim acest timp pentru a discuta şi aproba prin vot titlul proiectului de lege ce urmează, ca mâine dimineață să pornim direct dezbaterea lui pe articole". Şi dacă nu apăreau obiecții majore ci doar schimbarea unor temeni neesențiali din titlul următoarei legi, ele se tranşau rapid prin vot şi în 10-15 minute, titlul era aprobat. Atât de scrupulos era Dan Marțian în privința programului de lucru, ceea ce este şi una din cauzele că în acea legislatură s-au votat aproximativ 300 de legi şi hotărâri, fiind departe de dolce farnientele de azi, când Parlamentul votează într-o sesiune doar câteva legi.

Chiar în primele seri, am observat că din autocarele care ne duceau la hotelul Bucureşti, unde erau cazați majoritatea deputaților, uneori colegii de la UDMR nu coborau la hotel ci îşi continuau drumul mai departe. În treacăt m-am gândit că se duceau la vreo agapă ori la

vreun local preferat, la care cinau în grup. Având multe cunoştinţe şi prieteni printre ei, într-o seară mi-am permis să-i întreb direct: „unde vă duceţi?” Răspunsul a fost că **se duc la sediu pentru a se pregăti.** Nu spun că făceau asta zilnic, dar se întâlneau la sediu de două – trei ori pe săptămână, în funcţie de gradul lor de interes pentru proiectele de legi şi faza în care se aflau discuţiile despre Constituţie.

Cunoscând ordinea de zi pentru întreaga săptămână, ştiind ce proiecte de lege sunt pe rol, deputaţii UDMR îşi fixau poziţia faţă de ele, cine şi câţi dintre ei vor lua cuvântul, cu ce compromisuri ar putea fi de acord şi în ce aspecte nu vor accepta niciun compromis, cum vor vota pe articole şi pe întreaga lege ş.a.m.d. Ori acest lucru înseamnă **seriozitate** şi **profesionalism.**

De altfel, rar se strecurau pe listele electorale ale UDMR indivizi dubioşi (escroci dovediţi sau nu ulterior ca fiind aşa ceva) sau oameni fără calităţi intelectuale şi morale. Şi conducerea de vârf a Uniunii a fost asigurată de personalităţi cu totul respectabile ca Géza Domokos, Béla Markó iar azi, de către Kelemen Hunor.

Regulamentul permitea unui deputat să facă parte din două comisii permanente şi să treacă la vreo altă comisie la începutul unei noi sesiuni parlamentare, sesiunile începând de regulă după cele două vacanţe mari, cea de vară şi cea de iarnă. Astfel că în iarna lui 1992, când eram preşedintele Comisiei Permanente pentru Învăţământ, Ştiinţă, Tineret şi Sport, ne-am trezit de odată cu un lot masiv de noi membri în comisie, dintre care 7-8 erau de la UDMR. Bineînţeles că am întrebat cărui fapt datorăm această onoare iar un coleg maghiar mi-a răspuns direct: „ştim că în această sesiune se definitivează Legea Învăţământului în care suntem foarte interesaţi şi

am venit la dezbaterea ei". Comisia noastră începuse redactarea legii în sesiunea anterioară dar acum lucrurile se complicau.

Am sesizat destul de repede o tactică pe care americanii o numesc filibuster şi care constă în discuţii aproape interminabile pe acelaşi aspect, reveniri la el, într-un cuvânt tendinţa de tărăgăneală. Astfel, mai tot timpul ni se cerea să supunem la vot. Nu doar articole ori fiecare alineat din lege, dar se cerea să supunem votului sintagme de două-trei cuvinte sau un singur cuvânt uneori neesenţial.

Astfel că într-o miercuri (ziua şedinţelor pe comisii), m-am dus la câţiva dintre colegii din grupul UDMR şi la modul informal, le-am spus: „domnilor, sute de mii de elevi şi părinţi aşteaptă să afle câte clase va avea şcoala generală, cu ce clasă va începe liceul, în ce modalitate se va trece de la şcoala generală la liceu, ce probe va conţine bacalaureatul etc. Nu putem amâna prea mult răspunsurile la asemenea întrebări. Vă propun deci un compromis: printre primele articole ale legii să introducem unul cu conţinutul <învăţământul pentru minorităţile naţionale va fi reglementat printr-o lege specială>. Ce ziceţi?" Nici atunci şi nici acum nu cred că era o soluţie colosală, ori măcar una foarte bună, dar încercam să deblochez o situaţie.

Dl. László Borbély (ulterior ministru şi vicepreşedinte a UDMR) m-a asigurat că va discuta la partid şi-mi va da un răspuns. Dacă vreun eventual cititor al acestui text a primit în vreun fel răspunsul, mă bucur, pentru că eu nu l-am primit de 22 de ani. Aşa se face că târâş-grăpiş am depus proiectul de Lege a Învăţământului la 8 iunie 1992 dar până la alegerile din noiembrie 1992 el nu a apărut niciodată pe ordinea de zi a Adunării, măcar pe o poziţie între 25 şi 30.

Şi după aceste digresiuni pentru care sper să fiu iertat, să ne întoarcem la votul etnicilor maghiari. Domnul Kelemen Hunor a

declarat oficial că adunarea Reprezentanților Uniunii a hotărât în unanimitate ca pentru turul II al alegerilor să lase ca fiecare etnic maghiar „să voteze în funcție de propria conştiință”. Declarația „dădea bine” în public şi în plus era foarte democratică.

Că în județele Harghita şi Covasna se înregistrează cele mai reduse participări la vot, este explicabil: nu-i interesează cine va fi preşedintele țării. Dar dacă 88 % din votanți l-au ales pe domnul Iohannis, apar câteva întrebări: oare 9 etnici maghiari din 10 nu ştiau că UDMR-ul era la guvernare (ca şi în majoritatea timpului de după 1989), oare nu ştiau că odată cu încheierea interimatului la Ministerul Culturii provocată de demisia domnului Kelemen Hunor, în câteva zile urma să fie aleasă ca ministru al culturii o doamnă de la UDMR, oare nu ştiau că postul de ministru al culturii a fost deținut de UDMR etc.?

Declarația formală privind liberul arbitru al alegerilor în turul II nu a fost oare contracarată de o lungă listă de agenți de influență ca preoții romano-catolici, cadrele didactice din sate şi oraşe, declarațiile premierului şi vicepremierului Ungariei, autoritățile locale, organizații maghiare de tineret, ONG-uri, maghiarii cu dublă cetățenie etc.? Doar avem exemplul neparticipării la referendumul din iulie 2012, când aceştia au respectat apelul de neparticipare Băsescu – Victor Orban.

Declarația domnului Kelemen Hunor că alegerea ca preşedinte a domnului Klaus Iohannis „va face mai dificilă atingerea obiectivelor şi dezideratelor comunității maghiare” o suspectăm de o uşoară ipocrizie, dar poate că, dacă se va confirma, probabil că aşa trebuie într-o „România a lucrului bine făcut!” Vom trăi şi vom vedea.

Acest text a fost finalizat înainte de a se anunța că UDMR-ul iese de la guvernare. Menținându-ne toate aprecierile pozitive anterioare, acest lucru nu ne surprinde pentru un partid ce a primit

porecla puțin onorabilă de „partid balama”. De altfel domnul Béla Markó declarase acum câțiva ani că interesele comunității maghiare cer ca UDMR-ul să fie alături de cei ce se află la putere. Poate din acest motiv a apărut şi savuroasa glumă: „Dece credeți că se mai organizează alegeri parlamentare?” Cu răspunsul: „pentru a se şti cu cine guvernează UDMR-ul în perioada următoare”.

Mai îngrijorător ne pare faptul că declarațiile domnului Iohannis contrazic pretenția dânsului de a face „un nou fel de politică”. Am fost convinşi că aserțiunea „îl veți regreta pe Băsescu” era pură propagandă anti-Iohannis. Dar suntem nevoiți să constatăm că declarația „Partidul Liberal vrea să ia puterea” făcută chiar înainte de instalarea oficială din 22 decembrie 2014, este departe de statutul de apolitic cu care domnul Iohannis ar trebui să se obişnuiască. Iar declarația că „au trecut deja două săptămâni de la turul II de scrutin iar Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a stabilit încă vinovații pentru împiedicarea votării în diaspora şi nu s-au produs demisiile necesare” este departe de previziunea neintervenției în treburile justiției. Nici cei mai fanatici susținători ai domnului Iohannis nu pot trece peste gafa că în decursul vizitei în Republica Moldova nu şi-a prevăzut în program măcar o întâlnire protocolară cu Preşedintele acestei țări. Credem că am fost prea optimişti atunci când am afirmat că domnul Iohannis are multe de învățat în ale preşedenției. Şi ne temem că trebuie să o ia în această chestiune cam de la zero.

PARTEA A II-a

CRIMA ORGANIZATĂ

CAPITOLUL 8

CRIMINALITATEA INDIVIDUALĂ ŞI COLECTIVĂ

Criminalitatea a existat din totdeauna, prin ea înțelegându-se totalitatea infracțiunilor săvârşite pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp. Ea include **devianța** (abaterile de la direcția unui comportament normal) şi **delincvența** care, la rândul ei, include totalitatea delictelor săvârşite la un moment dat. Între devianță şi delincvență există diferențe de grad al periculozității acțiunii şi implicit, diferențe în gradul lor de sancționare. Toate reprezintă fapte care implică un pericol social, constituind o încălcare a unor norme şi legi, săvârşirea cu vinovăție a unor abateri de la legea penală şi prin urmare, reprezintă abateri sancționate de lege.

Devianța sub forma **contravențiilor** este de regulă mai modest sancționată, în timp de delincvența ce se traduce prin **infracțiuni** se sancționează mai drastic în funcție de gravitatea ei.

Un membru al unei cete de oameni primitivi care îşi însuşeşte fără acordul acestuia, rezervele de alimente ale unui alt membru al cetei, este un hoț, comite infracțiunea de furt. Dacă într-un conflict dintre doi membrii ai cetei unul îi zdrobeşte capul celuilalt cu o ghioagă, comite un omor. Astăzi, când doi oameni se ceartă şi unul îl înjunghie cu cuțitul pe celălalt, comite şi el o omucidere. Dacă un hoț

smulge de la gâtul unei femei un lănțişor de aur, comite o tâlhărie şi un furt. Dacă la un banchet de absolvire o absolventă este îmbătată de 3 colegi care au apoi relații sexuale cu ea (deci comit un viol colectiv), infracțiunea este de viol în grup. Dacă nu corespunde unor condiții exprese, ea nu poate fi calificată drept crimă organizată. La fel dacă doi – trei indivizi (fără legătură între ei) atacă un cetățean şi unul îi fură portofelul, altul ceasul şi altul geaca, comit o infracțiune colectivă. Dacă pe stradă doi cetățeni se ceartă şi unul îl împinge pe celălalt care cade cu capul pe bordură şi moare, comite o omucidere nepremeditată.

Dacă un grup de suporteri ai unei echipe de fotbal, nemulțumiți la un meci de o decizie a arbitrului, năvălesc spontan pe teren, îi aleargă şi îi lovesc pe arbitrii şi pe membrii echipei adverse, comit infracțiunea de lovire, ultraj şi poate şi altele. Ei pot fi zeci sau sute, infracțiunea este colectivă dar vom vedea mai încolo, că îi lipsesc caracteristicile de crimă organizată.

Am dat aceste exemple „amestecate" (de delicte cu un autor sau cu mai mulți), pentru a urmări în capitolul ce va urma, diferența dintre o crimă individuală şi una colectivă – lucru relativ simplu – şi dintre crima colectivă şi crima organizată.

Într-o societate, starea de criminalitate este invers proporțională cu ordinea şi stabilitatea socială. Este cazul epocilor de **anomie socială** (Rotariu, 1993, p.37-38), adică a stărilor „de degradare a funcționării unui sistem sau subsistem social, dereglare datorată dezintegrării normelor ce reglementează comportamentul indivizilor şi asigură ordinea socială". Acestea sunt epoci în care organizarea vieții sociale este slăbită, integrarea indivizilor în societate de asemenea, controlul şi coerciția socială insuficiente,

legile şi normele convieţuirii sociale sunt încălcate şi domină nesiguranţa socială. Este cazul situaţiilor de răscoală, război ori revoluţie, în care încălcarea legilor pare a fi permisă fără sancţionările corespunzătoare, adică epoci de „suspendare" a ordinii sociale.

Chiar vrem să demontăm un **mit, o legendă** care a circulat în primii 10-15 ani de după 1989, ani în care s-a vehiculat mereu explicaţia că „şi pe vremea lui Ceauşescu erau la fel de numeroase cazurile de furt, tâlhărie, viol, omucideri dar era interzis să fie comunicate". În primul rând regimul comunist a fost unul totalitar, în care coerciţia socială şi controlul sunt mai prezente decât în societăţile democratice. Şi apoi, în epoca imediat post revoluţie, organele statului erau timorate de a nu fi considerate ca „ceauşiste" şi din acest motiv nu interveneau în dese situaţii, în care legea ar fi cerut-o.

De acum însă, statisticile nu pot fi contrazise prin simple afirmaţii şi vom arăta că infracţiunile şi contravenţiile au crescut uneori exponenţial, după revoluţie. Şi ne referim la început, la cel mai tânăr segment al societăţii căruia i se aplică termenul de **delincvenţă juvenilă** (vezi tabelul nr.1)**.** Chiar dacă unele contravenţii şi infracţiuni sunt, în unele cazuri, „dublate" de statistică, nu putem să nu remarcăm un număr total de peste 2500, între care infracţiuni grave de genul tâlhăriei, omorului, furtului şi a vătămărilor corporale. Şi să nu uităm că vorbim de copii şi adolescenţi care îşi rezolvă conflictele cu briceagul sau cu cuţitul, care se bat între ei în clasa de şcoală, îşi provoacă răni uneori cu efecte ireversibile, fac sex în săli de clasă sau toalete etc. Şi când se întâmplă cazuri mai grave, media se năpusteşte cu întrebări de genul: „unde erau profesorii?", „unde era dirigintele?", „cine asigura paza şcolii?" etc.

Tabelul nr.1 Situația delincvenței juvenile în anul 2013

Delictul	Număr de cazuri
furt	1836
tâlhărie	482
omor din culpă, tâlhărie cu moartea victimei	25
vătămare corporală	126
circulație pe drumuri publice	85
sex cu minori	30
ultraj contra bunelor moravuri	19
viol	13
distrugere	23

Sursa: www.realitatea.net, 29 nov.2014

Păi într-un sistem şcolar în care respectul față de profesori aproape nu mai există, în care răspunsul obraznic şi bătaia de joc față de profesori devine lucrul cel mai comun, când uneori elevii îl iau la bătaie – în mod efectiv – pe profesor, în care abandonul şcolar este de 18 %, în care a nu învăța este o declarație uzuală a elevilor, la ce altceva ne putem aştepta?

Asupra delincvenței juvenile s-au scris tomuri întregi. Noi ne vom referi la câteva din date, din textul "Delincvența juvenilă. Cauze şi condiții favorizante" de Hernea Adrian, sursa www.criminalistic.ro/delicvența juvenilă. Se porneşte de la idea că criminalitatea în rândul minorilor are multe cauze diferite de cele ale criminalității în rândul adulților. Acest fenomen de devianță reprezintă incapacitatea unor minori şi tineri de a se adapta la normele de conduită în societate şi are atât cauze specifice, cât şi cauze generale.

Printre cauzele **specifice** se menționează (Hernea):

- creşterea, după 1989, a abondonului şcolar al unor elevi cunoscuți pentru comportament deviant şi antisocial;
- lipsa supravegherii permanente de către părinți şi tutori;
- familiile dezorganizate, cu părinți cunoscuți ca având antecedente penale;
- discontinuitatea în educație de către şcoală şi alte instituții de ocrotire;
- necunoaşterea din timp a anturajului, locurilor şi mediilor frecventate;
- lipsa legăturii permanente a familiei cu şcoala;
- infractori majori în rândul tinerilor;
- consumul de către minori, a substanțelor halucinogene;

Printre cauzele **generale** pot fi menționate:

- modificările esențiale din viața economică, socială, culturală şi dificultățile de adaptare la ele;
- structurile şi mecanismele controlului social ce funcționează defectuos;
- influențele externe prin activitățile infracționale ale unor cetățeni străini;
- disfuncționalități în educația cetățenilor;
- situația veniturilor;
- efectele crizei economice;
- apariția şi creşterea numărului locurilor unde sunt plasate jocurile distractive şi de noroc.

Un organism specializat al ONU (UNDOC – Oficiul pentru droguri şi crima publică), în raportul din 2013 privind omuciderile **intenționate** – deci “moartea provocată intenționat de o persoană

altei persoane" – pentru anul 2012, oferă datele din tabelul 2 (Caragea, 2014).

Tabelul nr.2 Rata de omucidere la 100.000 de locuitori, pe zone şi sexe

Zona	Sexul	
	masculin	feminin
Global	9,7	2,7
Africa	19,0	6,0
America	29,3	3,7
Asia	4,0	1,8
Europa	4,4	1,6
Oceania	4,2	1,7

Sursa: dan-caragea.ro/blog

Rata medie pe 2012 a fost de 6,2 omoruri la 100.000 de locuitori.

Omuciderile cu arme de foc au reprezentat 41 %, cele "cu alte mijloace" (forță fizică, obiecte contondente) au reprezentat 34 % iar cele cu "obiecte ascuțite" au fost în pondere de 25 %.

Rate foarte ridicate de omucideri intenționate (peste 30 la 100.000 locuitori) au Republica Sud Africană, Columbia şi Venezuela.

În România, rata de omucideri la 100.000 de locuitori şi numărul absolut al acestora, pe perioada 2000–2012 este conform datelor prezentate în tabelul 3 (Caragea, 2014).

EUROSTAT-ul publică şi el o statistică citată de AGERPRESS, potrivit căreia România ocupă locul 6 la omucideri, în U.E., cu rata de 2,08 la 100.000 locuitori, în perioada 2006–2008.

Tabelul nr.3 România – rata omuciderilor şi numărul total de omucideri la 100.000 de locuitori

Anul	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Rata	2,5	2,7	2,5	2,5	2,3	2,1	2,0
Număr	560	597	563	551	516	457	416

continuare table 3

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rata	1,9	2,1	1,8	1,8	1,5	1,5
Număr	416	470	397	404	335	378

Sursa: dan-caragea.ro/blog

Tabelul nr.4 Rata omuciderilor în U.E. la 100.000 de locuitori, pe perioada 2006 - 2008

Țara	Rata	Loc ierarhic
Lituania	8,76	1
Estonia	6,60	2
Finlanda	2,40	3
Bulgaria	2,27	4
Scoția	2,14	5
România	2,08	6
Cehia	2,03	7
Irlanda	2,00	8
Belgia	1,97	9
Slovacia	1,69	10
Spania	1,02	11
Germania	0,84	12
Malta	0,81	13
Slovenia	0,78	14
Austria	0,61	15

Sursa: EUROSTAT

Putem uşor constata că din primele 10 țări, 60 % sunt azi în tranziție iar din primele 15, 53 % fac parte din aceeaşi categorie, apropo de anomia socială. Procesele pentru **infracțiunea de viol** au înregistrat, în ultimii 10 ani (până în 2008), în total, o cifră de 96.460 de cazuri, anul de vârf fiind 2006 cu 45.485 procese, ceea ce reprezintă cam 48 % din totalul proceselor (www.vrăjitorul.eu).

În tabelul nr.5 prezentăm distribuția **proceselor** pe ani.

Tabelul nr.5 Numărul proceselor intentate pentru infracțiunea de viol, pe ani

Anul	Numărul proceselor intentate
2004 şi mai vechi	196
2005	2.696
2006	45.487
2007	39.160
2008	8.921
Total	**96.460**

Sursa: www.vrăjitorul.eu

Vorbim de procese intentate nu de soluții irevocabile şi definitive, dar faptul că până în 2008 (în 4 ani) avem peste 96.000 de procese intentate spune ceva; chiar dacă sursa de pe internet conține anumite erori, vorbim de zeci de mii de procese.

O distribuție a proceselor intentate pentru infracțiunea de viol, o prezentăm parțial în tabelul nr.6. Am dat în tabel doar primele 10 județe cu număr de procese şi pe ultimele 5 care au sub 1000 de cazuri.

Ca şi în cazurile delincvenței juvenile şi a omuciderilor, credem că am demonstrat că după 1989 ele au crescut ca număr, deseori în mod substanțial, deci mitul interdicției declarării lor înainte 1989 a fost demontat.

Tabelul nr.6 Distribuția pe județe a proceselor de viol, până în 2008

Loc ierarhic	Județul	Număr de procese
1	Iaşi	6.663
2	Gorj	4.540
3	Vaslui	4.469
4	Alba	4.389
5	Vrancea	4.123
6	Teleorman	3.892
7	Bucureşti	3.576
8	Galați	3.504
9	Golj	3.504
10	Bacău	3.222
	Harghita	974
	Caraş–Severin	873
	Sălaj	872
	Tulcea	853
	Covasna	651
Total		**96.460**

Sursa: www.vrăjitorul.eu

CAPITOLUL 9

CONCEPTUL DE CRIMĂ ORGANIZATĂ

În capitolul consacrat corupției, când s-a afirmat că în România corupția este **generalizată,** că are caracter **endemic,** implicit s-a dedus că tandemul corupător – corupt nu este unul doar individual. Cu cât sunt mai mari interesele ce fac obiectul corupției, cu atât este nevoie de mai mulți corupători care să-şi asume diferite roluri, a căror misiune să vizeze diverse persoane coruptibile, să acționeze în raport cu anumite instituții ale statului ori cu anumite paliere ale acestora etc., ceea ce înseamnă în fond **organizare.**

Corupția endemică înseamnă manifestarea ei la toate nivelurile şi tipurile de structuri: aparatul guvernamental central, administrația locală, magistratură, poliție, mediul de afaceri, de la cel internațional (vezi MICROSOFT, EADS) şi până la cel local, sistemul bancar, sistemul de brokeraj, sistemul notarial, serviciile de cadastru, garda financiară, vămi etc.

Să nu vă surprindă vreun element al acestei liste, având din fiecare categorie oameni puşi sub urmărire penală (miniştri, judecători, primari, secretari de stat, directori generali, oameni de afaceri, preşedinți de consilii județene, funcționari din bănci, unii dintre ei – chiar judecători – condamnați definitiv cu închisoare, pentru corupție.

Poate că s-a observat că în valul de rețineri, arestări preventive, percheziții, puneri sub acuzare de către procurori, a început de vreun an şi formularea acuzațiilor de „constituire a unui grup infracțional organizat”, de „constituire a unui grup de crimă organizată”, de „crearea şi organizarea unui grup de prostituție”, de

„crearea unei rețele specializate în retrocedări frauduloase", de „crearea şi organizarea unui grup specializat în contrabanda de…" etc.

Problema nu este că au început să se folosească asemenea formulări, fiind evident că unele „tunuri" în materie de privatizări, retrocedări, contrabandă etc. presupun acțiunea unei **rețele,** ci faptul că după un enunț global de acest tip, încep acuzațiile ce țin de crima organizată (sub forme ale ei) ca luarea de mită, spălarea de bani, privatizări frauduloase etc. percepute în lista acuzațiilor ca fiind altceva, deosebite de crima organizată, deşi țin de ea. Explicația că precizarea „grup de crimă organizată" s-ar referi doar la unele infracțiuni, nu toate fiind expresia unei asemenea organizări, nu prea rezistă pentru că ar fi absurd să credem că un milion de corupători (cifra o dăm doar ca exemplu) ar identifica un milion de coruptibili, relația de trafic de influență, şantaj, mită, spălare de bani s-ar realiza doar în raportul de „unu la unu". În cazul ipotetic şi absurd relatat mai sus, ar fi vorba de criminalitatea individuală, chiar dacă acelaşi corupător ar da mită la mai mulți corupți dar în raport cu obiective diferite, tot în relație de unu la unu. Mai greu este de făcut diferența între criminalitatea **colectivă** şi cea **organizată;** un exemplu anterior privind năvala spontană pe terenul de fotbal a sute de spectatori, deşi implică o mulțime de oameni, fiind un caz de criminalitate colectivă, care ar putea fi considerată ca organizată doar dacă ar îndeplini mai multe condiții, printre care, în primul rând, aceea de a fi provocată de un grup organizat (exemplu: o asociație a suporterilor) cu obiective precizate şi roluri special distribuite.

Despre **criminalitatea organizată** au apărut mai multe studii şi cărți, unele din cele mai citate şi pe internet fiind „Criminalitatea

organizată în domeniul afacerilor" de Voicu Costică, Voicu Adriana Camelia şi Geamănu Ion, 2006, editura Pildner Târgovişte, „Combaterea crimei organizate" de Miclea Danciu, 2004, editura MAI Bucureşti, „Rapoartele Curții de Conturi" etc. Pe internet se găsesc studii interesante cum ar fi: „Crimă organizată. Considerații privind grupul infracțional organizat" de Buneci Petre şi „Conceptul de criminalitate organizată în dreptul European" de Iacob Adrian

Despre crima organizată a început să se vorbească mai insistent la jumătatea anilor 1970, la început în Italia şi apoi majoritatea țărilor europene şi-au adaptat codurile penale, introducând articole referitoare la aceasta. În mai multe țări există diferențe în tipologia criminalității. Există distincția între criminalitatea **ordinară** (microcriminalitatea), cea **medie** şi **organizată.** În Elveția, criminalitatea organizată este considerată ca **mafiotă, eversivă** (cea cu scop terorist) şi **comună** (asocierea în vederea comiterii de infracțiuni). În codul penal italian se disting **asociațiile în vederea comiterii de infracțiuni** de **asociațiile de tip mafiot.** În Franța, codul penal adoptat în 1994, distinge între **asociația de răufăcători** şi **banda organizată.** În codul penal francez se prevăd sancțiuni foarte dure pentru infracțiunile de crimă organizată: închisoare pe viață pentru traficul de droguri, 30 de ani închisoare pentru punerea în circulație şi deținerea de monedă falsă, 20 de ani închisoare pentru proxenetism şi 20 de ani închisoare pentru răpirea şi sechestrarea de persoane.

Există mai multe **definiții** ale crimei organizate, codul penal din fiecare țară oferind câte una, deseori cu multe elemente comune dar şi nuanțe specifice. Noi vom începe prin a da două dintre definițiile oferite de personalități, având la momentele respective funcții

importante în domeniu. Fostul secretar general al O.P.I.C. INTERPOL Raymond Kendal consideră că „criminalitatea organizată constituie un sistem economic paralel care realizează cifre de afaceri şi beneficii ilegale care depăşesc, în unele țări, produsul național brut al acestora” (Iacob, apud Kendal, 1996).

La rândul său, Jean Claude Monet, şef de departament la Institutul de Înalte Studii pentru Securitatea Internă din Franța, crede că „ceea ce caracterizează cel mai bine diferența dintre delincvența individuală şi crima organizată, este faptul că strategia acțiunii individuale diferă total de strategia grupului criminal, considerat ca un ansamblu uman reperabil şi caracterizat prin: diviziunea sarcinilor, ierarhizarea nivelurilor de competență, existența şi aplicarea riguroasă a procedurilor de coordonare şi control în asigurarea fluxurilor ilicite” (Iacob, apud Monet, 1996).

Aceste definiții sunt cam prolixe şi în textele de lege sunt sistematizate prin caracteristici distincte referitoare la spălarea banilor, terorism, furtul obiectelor de artă şi cultură, traficul ilicit de droguri, de arme, de persoane, deturnarea de avioane, frauda în asigurări, mita, traficul de influență etc.

Astfel, Uniunea Europeană recomandă următoarele **criterii** (vezi Iacob Adrian, loc.cit.):

- cooperarea între mai mult de două persoane, fiecare având sarcinile sale prestabilite, pentru o perioadă lungă sau nedeterminată;
- folosirea uneia sau mai multor forme de disciplină şi control;
- suspiciunea comiterii unor crime grave;
- impact la nivel internațional;

- utilizarea unui comportament violent sau care să servească la intimidare;
- utilizarea unor structuri comerciale sau de afaceri şi amestecul în spălarea banilor;
- exercitarea de influențe la nivel politic, în mass-media, în administrația publică, asupra autorităților de justiție, sau asupra condițiilor socio-economice;
- să se urmărească obținerea de profit sau putere (Iacob, apud Cioclei, 2001).

Aceste caracteristici pot comporta atât discuții cât şi completări. Spre exemplu, din caracteristica „impact la nivel internațional" se poate face distincția între criminalitatea **națională** şi cea **transnațională,** aceasta din urmă constând în faptul că grupul infracțional acționează pe teritoriul mai multor state, prin cooperarea unor grupuri criminale de diferite naționalități, în scopul controlării diferitelor piețe.

În dreptul penal al diferitelor țări există definiții ale crimei organizate şi nu vom face o înşiruire a lor, remarcând totuşi că UE se orientează mai ales după codul penal german care prevede printre altele că grupul de crimă organizată trebuie să conțină cel puțin trei membri, să desfăşoare o activitate criminală continuă, fiecare membru să se supună voinței asociației, să existe o legătură între aceştia şi o parte din cartierul general să se afle în Germania.

Legea nr.39/2003 înțelege prin „crimă organizată" „activitățile desfăşurate de orice grup constituit din cel puțin trei persoane, între care există raporturi ierarhice sau personale, care permit acestora să se îmbogățească sau să controleze teritorii, piețe ori

sectoare ale vieții economice şi sociale, interne ori străine, prin folosirea şantajului, intimidării, violenței ori coruperii, urmărind fie comiterea de infracțiuni, fie infiltrarea în economia reală" (Buneci). Această Lege are la bază Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate. În România au fost adoptate mai multe acte normative în domeniul crimei organizate, exemple fiind:

- Codul penal, cu modificările şi completările ulterioare;
- Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri;
- Legea nr. 72/2000 pentru prevenirea şi sancționarea faptelor de corupție;
- Legea nr. 6/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane;
- Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală;
- Legea nr. 656/2002 privind prevenirea şi sancționarea spălării banilor;
- Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor.

Mai ales Legea nr. 39/2003 stipulează două condiții pentru un **grup infracțional organizat:**

- să fie format din trei sau mai multe persoane şi să funcționeze coordonat o anumită perioadă de timp;
- să nu aibă un caracter ocazional, ci să fie constituit pe baza unor calități, însuşiri şi specializări a membrilor săi, o diviziune a muncii cu roluri prestabilite.

Există păreri ale unor penalişti că această lege şi altele pot suferi perfecționări şi completări în privința unor domenii de noutate ale crimei organizate.

CAPITOLUL 10

MECANISMELE CRIMEI ORGANIZATE

Am scris şi cu altă ocazie despre jefuirea bogățiilor țării după Revoluția din 1989 (vezi Stegar, 2014, p.42-47).

Multe fenomene de crimă organizată pur şi simplu nu ar fi putut exista, fără o gravă eroare a politicii din anii ’90. Cum exemplele proaste sunt mult mai tentante, mai ales când sunt aducătoare de mari profituri, am fi avut prostitiție, trafic de persoane, trafic de droguri etc., dar am fi fost scutiți de mafia uriaş ramificată a **retrocedărilor.** Această mafie se subsegmentează în „mafia imobiliară”, „mafia retrocedării terenurilor” şi „mafia retrocedării pădurilor”, deşi foarte des ele îşi intersectează interesele.

Totul a plecat de la insistența cu care, la începutul anilor ’90, partidele istorice au încercat să impună principiul „restitutio in integrum”. În anul 1995, la Simpozionul Național „Sociologia tranziției” (ale cărui lucrări au fost publicate în 1999), în comunicarea „Obsesiile tranziției” remarcam „obsesia retro” potrivit căreia, după decenii de sistem socialist, această obsesie idealizează societatea interbelică care a avut suficiente disfuncții şi nu se poate realiza o revenire **integrală** la ea, de vreme ce societatea românească s-a schimbat profund în 40-70 de ani. Şi notam că „Poate că cel mai bun exemplu este apelul, timid la începutul anilor ’90 dar tot mai insistent la <restitutio in integrum>, principiu căruia îi prevedem o <carieră> marcată de mari şi profunde controverse” (Krausz, 1999, p.68-73).

Cu totul în treacăt fie spus, în ultimele luni am auzit de câteva ori, atât oameni politici cât şi „teoreticieni”, afirmând că principiul

„restitutio in integrum” a fost o mare greşeală care a generat probleme majore. Păi noi am spus-o şi scris-o acum 19 ani, pentru că era clar că va crea probleme. Iar astăzi „descoperim” lucruri pe care cu un pic de raţiune le-am fi putut prevedea de mult.

În privința **privatizării** se manifesta obsesia **transformării mijlocului în scop,** de parcă ar fi existat un plan (poate că a şi existat unul?) de a privatiza totul mai pe nimic. Până mai recent, Banca Mondială, FMI-ul şi Comisia Europeană, fixau în scrisorile de intenție ce urma să le trimită guvernul român, numele întreprinderilor ce trebuiau privatizate ori lichidate. S-a observat poate că la vizita finanțatorilor internaționali din 7 – 12 decembrie 2014, pentru prima oară când guvernul nu a mai „negociat în genunchi”, refuzând categoric să admită un deficit mai mic de 1,4 %, pentru prima oară nu s-a mai vorbit nici de privatizarea CFR marfă, nici de gazele de şist, nici de OLTCHIM şi nici de alte obiective economice.

Revenind la restituiri, să remarcăm că şi alte țări foste comuniste au avut aceeaşi problemă, dar au rezolvat-o în mod diferit, principiul fiind **limitarea** restituirii, a despăgubirilor. Spre exemplu Ungaria a fixat o limită de 70.000 de euro. Şi dacă ai posedat 7 castele sau doar unul şi dacă ai avut zeci de mii de hectare de teren ori doar o moşie mică, restituirea maximă a fost doar în valoare de 70.000 de euro.

Numai la noi s-a ajuns ca – după unele aprecieri – suprafața revendicată pentru retrocedări să fie cu 1,2 milioane ha mai mare decât suprafața țării! Şi credem că acest lucru este posibil de vreme ce OLAF-ul (organul de control fiscal al UE) a trebuit să suspende şi programul operațional de ajutor financiar la hectar, pentru că a

descoperit că proprietarii ce solicitau ajutoare declaraseră suprafețe care însumate depăşeau suprafața arabilă a țării.

Regimul comunist, pe lângă naționalizarea din 1948, a pus mâna pe mii de vile şi locuințe, înghesuindu-i pe proprietarii lor în mansarde, demisoluri ori în una – două camere, restul fiind ocupat de alți cetățeni, acest rest fiind considerat spațiu excedentar nemeritat. Cu timpul, prin diferite acte normative ele au devenit ale statului, iar pe lângă locuințe şi alte clădiri private au fost transformate în grădinițe, şcoli, dispensare, sedii de instituții, universități, primării, case de cultură, cămine culturale etc. Unele au fost demolate, altele completate cu spații nou construite, unele hale industriale au primit alte destinații etc. Ba mai mult, după Trianon, o serie de proprietăți din Transilvania (castele, conace, păduri, moşii) au fost **despăgubite** în anii '30, iar acum mafia cere din nou despăgubiri de parcă comuniştii le-ar fi confiscat. Este şi cazul unor **donații** făcute statului, pe care mafia actuală le revendică, deşi deveniseră proprietate de stat prin donație.

Era normal ca după 1989 foştii proprietari şi urmaşii lor să încerce să-şi recupereze imobilele. Pe lângă principiul „restitutio in integrum" a apărut şi problema că unele proprietăți imobiliare nu mai existau fizic, deci devenea necesară **despăgubirea bănească** pentru care s-a şi creat aşa numitul fond „Proprietatea" pe care nu-l mai descriem.

Ca urmare s-au deschis zeci de mii de procese prin care se solicita retrocedarea în natură ori prin despăgubire. Şi cum era vorba de multe obiective spectaculoase şi valorând sume mari, a apărut în mod normal **crima organizată** sub forma **mafiei imobiliare.** Scopul

acesteia era simplu şi clar: proprietarii de drept să nu obțină deloc sau cel mult o parte infimă din ceea ce li se cuvenea.

În principiu, mecanismul era simplu: aducerea la disperare a veritabililor foşti proprietari prin trecerea multor ani de zile (deseori peste 10) până la ajungerea proceselor pe rol, repetate amânări prin solicitarea de probe suplimentare etc.

La aceste momente de disperare, apărea reprezentantul unei noi funcții din rețeaua mafiotă: **samsarul.** Acesta (unul sau mai mulți) încercau să-l convingă pe proprietarul de drept că nu are nicio şansă să-şi recupereze proprietatea pe căile normale, dar el dispune de influență şi relații să încerce să o facă cu riscul de a pierde bani, prin cumpărarea aşa numitelor „drepturi litigioase" de la proprietar, la sume de uneori de 10 % din valoarea retrocedării.

La disperare, văzând că după 10 ani nu pot recupera nimic (neputință confirmată şi de alți membrii ai rețelei mafiote, de multe ori oficiali la ANRP sau funcționari ai acestui for), deoarece dosarul lor de revendicare nici nu mai ajunge pe rol, mulți proprietari şi-au vândut drepturile la sume modice. Samsarii dublați de avocați, membrii ai rețelei numiți politic, martori minciunoşi, de primari şi judecători corupți, de experți în evaluări corupți şi ei, care supraevaluau cu mult valoarea despăgubirii, puneau pe rol procesul şi cu celeritate (câteva luni ori un an) primeau sentința favorabilă şi încasau sume deseori fabuloase.

Avem aici toate caracteristicile descrise de conceptul de crimă organizată. O rețea în care fiecare are rolul prestabilit, unii amânând dosarul, samsarii, avocații, experții evaluatori, falsificatorii de acte (dacă e nevoie), martorii minciunoşi, cei care încasează banii, cei care îi distribuie (nu numai unor persoane fizice ci şi pentru „puşculița

de partid") ş.a.m.d., toți fiind corupți. Unii făcând trafic de influență, alții vizând promovări, oferind şi primind mită dar cam toți primind bani.

Deocamdată doar remarcăm că şi din această cauză (a împărțirii banilor mai multora şi cu scopuri diferite) **recuperarea** prejudiciilor este foarte slabă. Şefa DNA, doamna Codruța Kövesi ne anunța la 12 decembrie 2014 că DNA a recuperat în 2013 o sumă de 300 milioane euro iar în 2014, a recuperat până la acea dată, 200 milioane euro. Dar față de **miliardele** de euro sifonați, delapidați, obținuți illegal din retrocedări, sumele ce le declară sunt infime. Şi pentru că tot a venit vorba de şefa DNA-ului, doamna Codruța Kövesi, amintim că la 11 decembrie 2012, când pe site-ul Ministerului Public au apărut propunerile de buget ce urmau a fi discutate în 12 decembrie, pe posturile de radio şi televiziune antiguvernamentale – nu le mai numim, toate lumea ştiindu-le – a apărut ca "ştire" faptul că guvernul a redus alocația pentru DNA, explicația fiind că Ponta încearcă să împiedice investigațiile DNA. Şi doamna Kövesi a "înghițit" explicația jurnalistică ieşind în eter cu afirmația că micşorarea fondurilor DNA va împiedica exercitarea misiunii acesteia. Mai pe seară, dânsa s-a dus la ministrul bugetului şi în câteva minute a priceput că bugetul DNA nu numai că nu a fost scăzut **ci a crescut de la 20 de milioane euro în 2014, la 22 milioane euro.** Nici că se putea o mai bună exemplificare de manipulare, de dezinformare şi propagandă, tratate în capitolele anterioare. Pe de altă parte, DNA-ul ar trebui să **aducă** sume la buget din recuperarea prejudiciilor şi nu doar să ceară mărirea fondurilor acordate.

O problemă fundamentală cu care ne confruntăm este că aserțiunile noastre trebuie **întemeiate pe fapte,** care să fie cât mai

reale şi oficiale. O sursă de bază în privința datelor o constituie cele official furnizate de Institutul Național de Statistică (I.N.S.) prin **Anuarele statistice ale României.** Noi am consultat în amănunt, aproape pagină cu pagină, Anuarul statistic pe anul 2003 şi Anuarul statistic pe anul 2013 (când vom face referiri la ele le vom cita ca AS 2003 şi AS 2013). Aceste anuare cuprind sute de mii de cifre şi am vrut să le combinăm ca serii de ani, AS 2003 având şi date din 1989 iar AS 2013, reflectând perioada 2007 – 2013. Dar deseori ne-am lovit de modificarea unor indicatori. Spre exemplu, AS 2003 indică "totalul volumului de lemn recoltat" şi apoi începe detalierea pe specii şi folosință (butuci de răşinoase, de fag, lemn de foc, lemn de rezonanță) dar AS 2013 introduce şi indicatorul "lemn recoltat de operatorii economici autorizați".

Diferența dintre totalul recoltat şi cel exploatat de operatorii economici autorizați ar fi importantă dar nu am putut să o calculăm decât pentru anii 2007 – 2012. Diferența nu este de neglijat, cifrându-se între 2,6-2,7 **milioane de metri cubi.** Ce s-a întâmplat cu acest lemn recoltat? S-a recoltat legal de către proprietari particulari? A fost recoltat illegal de unități economice? A fost furat şi exportat?

Mai notăm faptul că în două anuare statistice însumând aproape 1700 de pagini nu am întâlnit cuvântul **retrocedare.** Nici la cuprinsurile fiecărui capitol, nici în tabele ori grafice. Am căutat în special la capitolele suprafețe agricole, păduri, finanțe (buget, venituri şi cheltuieli etc.).

Credem că la buget, spre exemplu, trebuie să fie evidențiate undeva sutele de milioane plătite ca despăgubiri, ori mult mai puținele venituri recuperate, sutele de mii de hectare de teren şi păduri

retrocedate etc. Probabil că aceste lucruri sunt “mascate” prin diferiți indicatori cu denumiri în care nu apare conceptual de retrocedare.

O altă sursă oficială de documentare este internetul. Există câteva site-uri ale Poliției Române şi ale altor organisme specializate în combaterea crimei organizate cum ar fi:

- Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Crimă Organizată şi Terorism (DIICOT);
- Direcția Națională Anticorupție (DNA);
- Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF);
- Curtea de Conturi;
- Organele de justiție (Ministerul Justiției, Procuratura Generală, Înalta Curte de Justiție şi Casație, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM);
- Date interesante se găsesc şi în Rapoartele Autorității Naționale de Restituire a Proprietăților (ANRP).

Rapoartele acestor organisme sunt inegale ca volum. DIICOT-ul, Curtea de Conturi, DNA-ul conțin un text de aproximativ 130 – 150 de pagini, care include atât exemplificarea principalelor dosare şi o sinteză statistică cu tabele şi grafice. Altele, ANRP-ul, spre exemplu, se rezumă la o statistică lunară de două pagini de indicatori ale căror date, dacă le însumezi, obții o situație anuală.

Ca surse oficiale de documentare ne mai rămân unele comunicate ale guvernului ori ale altor organisme centrale, nici ele total sigure, putând da ca exemplu celebrul caz al arestării doamnei Alina Bica, procurorul şef DIICOT. Vom rezuma cât mai succint acest caz care implică multe elemente de crimă organizată. Credem că după puțin aşteptata alegere ca preşedinte a domnului Klaus Iohannis, a doua surpriză a anului 2014 a fost arestarea, în plină

stradă, a procurorului şef antimafia din România, acuzată tocmai de practici mafiote. Dar în comunicatul DNA din momentul arestării, era menționată obținerea ca mită a unui teren de 3,7 ha, în timp ce în actul de trimitere în judecată acest teren pare să fi dispărut.

Cazul în sine, mult mediatizat – doamna Alina Bica este de două luni arestată preventiv – se prezintă simplu ca mecanism clasic al retrocedărilor. O moşie a fostei familii Brătianu a fost declarată fără urmaşi moştenitori, în virtutea unui fals certificat de deces al unei moştenitoare legale (Eleonora Brătianu), decedată în realitate în 2011, deşi certificatul era din 2009. Câțiva oameni de afaceri („samsarii") au cumpărat drepturile litigioase pentru o moşie de 90 de hectare, se pare că parțial nedelimitată cadastral corect, prin ea trecând şi autostrada A1, iar avocatul Radu Pricop (ginerele preşedintelui Băsescu) s-a ocupat de celeritatea procesului care a durat cam 1 an. „Experții" au supraevaluat terenul, iar valoarea retrocedării a fost fixată la 10 milioane euro.

Retrocedările sunt cele mai mari „tunuri" ce se pot da în dauna statului. Bineînțeles că există o comisie de retrocedări care cuprinde înalți funcționari ai diferitelor organisme centrale. În acest sens funcționează perfect ceea ce am numi „teoria palierului". Odată ce ai reuşit să te cațeri pe un palier al administrației centrale, sau ai fost „săltat" pe el (cum a săltat-o pe palierul de fost şef al ANRP pe Crinuța Dumitrean, influentul om politic din PD, Ion Oltean), cu rare excepții şi numai în cazuri foarte grave „cazi" de pe palier. Astfel doamna Bica a fost secretar de stat la Justiție, apoi a devenit secretar de stat la Ministerul Dezvoltării, urma să devină Procuror General al României dar a rămas „doar" Procuror General DIICOT.

Un alt caz deosebit relatat de DNA este cel din 13 martie 2014, prin care Crinuța Dumitrean şi membrii Comisiei pentru Stabilirea Despăgubirilor (Sergiu Diacomatu, Cătălin Florin Teodorescu, Remus Baciu, Marko Attila, Alina Bica, Oana Vasilescu, Dragoş Bogdan şi Lăcrămioara Alexandru) au aprobat în unanimitate raportul întocmit de societatea de evaluare desemnată, S.C. Business Evaluator SRL, reprezentată prin evaluator Emil Nuțiu, privind soluționarea dosarului de despăgubire a lui Gheorghe Stelian, pentru un teren de 13 ha, aflat în zona Plumbuita din sectorul II, a cărui valoare a fost supraevaluată cu 62 milioane euro (Mediafax, Gândul.info.ro, 7 decembrie).

În rezumat, avem şi în acest caz majoritatea ingredientelor crimei organizate: drepturi litigioase, acte falsificate, oameni de afaceri cumpărători, avocat corupt, supraevaluarea proprietății de către „experți", celeritatea procesului şi profituri uriaşe doar din mişcarea unor hârtii în proces. Şi bineînțeles, complicitatea membrilor comisiei de retrocedare, dintre care unii, ca doamna Bica, nu doar au semnat expertiza supraevaluată dar au şi elogiat munca şi legalitatea acțiunii experților.

Dacă în afara documentelor oficiale accesăm pe internet teme ca **mafia** (imobiliară, a retrocedărilor, a drogurilor, a evaziunii fiscale, a contrabandei etc.), vom găsi zeci şi sute de relatări de presă pe site-uri gen „evz.ro", „hotnews.ro", „pressalert.ro" „dcnews.ro", „ziare.ro", etc. Datele lor sunt cele mai nesigure, din dorința de senzațional, de exclusivitate, prioritate şi exagerare. Mai ales prejudiciile sunt mai întotdeauna exagerate față de cele ce vor fi reținute ca acuzații oficiale.

CAPITOLUL 11

ORGANISME DE PREVENIRE ŞI COMBATERE A CRIMEI ORGANIZATE ŞI UNELE REZULTATE ALE ACESTORA

În România, corupția fiind oficial recunoscută ca generalizată, endemică, este normal să existe 7 – 8 instituții care să aibă ca scop prevenirea şi combaterea ei. Dacă luăm în calcul şi subdiviziunile lor (secții, servicii, birouri, structurile teritoriale etc.), numărul este de câteva zeci. Spre exemplu doar structura centrală a DNA are 5 secții, 7 servicii şi 5 birouri iar în structura teritorială, 15 servicii cu 4 birouri. Ca un alt exemplu, ANAF-ul are 8 direcții regionale antifraudă cu un personal (inclusiv în structura centrală) de 1318 inspectori antifraudă.

Ba mai mult, administrația americană a anunțat de anul trecut că va destina 600 milioane de dolari luptei anticorupție. Par a fi vizate, după ultimele informații, 7 - 8 țări din U.E. şi aproximativ 24 de țări din estul Europei, incluzându-le şi pe cele din U.E. Există şi analişti care consideră că prin acest program ce se va desfăşura în ambasadele Statelor Unite, se urmăreşte menținerea şi întărirea influenței americane asupra procuraturii, poliției şi administrației din țările respective. Sistemele juridice din multe țări vizate diferă de cel anglo-saxon iar în treacăt fie spus, sunt cunoscute excelentele relații dintre procurorul şef al DNA doamna Codruța Kövesi şi Ambasada Americană din România, care recent a decorat-o pentru contribuțiile ei la implementarea statului de drept. În fine, urmează să fie stabilite listele de procurori, polițişti şi oameni din administrație ce vor urma cursurile de la ambasada americană, neomițând faptul că este vorba

nu doar de un transfer de cunoştinţe profesionale, ci şi de un transfer ideologic şi cultural.

Ar fi normal să presupunem că cele 7- 8 organizaţii menţionate ar trebui să conlucreze, să se afle în relaţii de armonie, având acelaşi duşman – **corupţia.** Deşi prin legile lor de înfiinţare, obiectivele acestor organisme au fost clar delimitate prin scop (verificări fiscale, retrocedări, controlul vamal, prejudicii peste anumite sume etc.), între ele există deseori rivalităţi şi chiar conflicte. Cazul nu este singular şi în alte ţări asemenea rivalităţi fiind notorii. În Statele Unite, Serviciul Secret, CIA şi FBI-ul au jurisdicţia delimitată, CIA acţionând în străinătate iar FBI-ul, pe teritoriul naţional. Totuşi un celebru spion dublu care a spionat şi pentru ruşi timp de 20 de ani, a fost promovat de conducerea CIA până la funcţia de şef al spionajului din URSS, provocând daune enorme prin trădarea spionilor americani către KGB. Ei bine, el a fost urmărit şi demascat de FBI, deşi era şef de rezidenţă în Italia. De altfel specialişti FBI sunt solicitaţi şi în străinătate, ca şi în cazul atacului terorist din Franţa ocazionat de publicarea caricaturilor cu Mahomed.

Cam aceleaşi rivalităţi există în Anglia între MI5 şi MI6, ori în fosta URSS, între KGB şi GRU etc.

La noi a existat recent un conflict deschis între DIICOT şi DNA în cazul comisarului DIICOT Berbeceanu. Acesta intrase în conflict cu inspectorul şef DIICOT Alba şi cu adjunctul acestuia. În replică, aceştia i-au “montat“ un proces de corupţie, cu acuzaţii false că ar avea legături cu lumea interlopă, abuz în serviciu ş.a.m.d. În paranteză fie spus, orice poliţist de succes îşi crează o reţea de informatori dintre interlopi. Cei doi procurori DIICOT care s-au pretat la crearea acestui dosar plin de mărturii şi documente false, au dus la

arestarea comisarului Berbeceanu care a făcut 40 de zile de arest preventiv, fiind primit la eliberarea sa în aplauzele colegilor şi prietenilor. Drept urmare, DNA-ul i-a arestat pe procurorii DIICOT ce au creat dosarul, “cota DNA” fiind în creştere în raport cu cea a DIICOT care – mai ales după arestarea procuroarei şefe a instituției – doar numai din ceea ce ştim din informația publică, raportul DNA – DIICOT este de “n la 0”. Mai ales – repetăm – că DNA-ul este apreciat de organismele străine, printre care UE şi MCV.

În prezentarea ce va urma am putea folosi una dintre cele două maniere, prima constând în prezentarea unor **elemente** vizate de corupție (terenuri, păduri, clădiri, fiscalitate, droguri, contrabandă etc.) iar a doua, de a prezenta **instituțiile** anticorupție (DIICOT, DNA, ANRP, ANAF etc.). Am ales a doua variantă, din motivul că ea ne permite să prezentăm **structurile, componența** şi unele **rezultate** ale acțiunii anticorupție. Prin această manieră putem compara forțele angajate în lupta anticorupție, ca şi rezultatele acestora, noi anticipând că în raport cu forțele angajate, rezultatele sunt relativ modeste, dovadă locurile fruntaşe pe care ne plasăm în clasamentul țărilor marcate de corupție.

Spre exemplu, primele 10 țări în clasamentul corupției sunt (vezi www.descopera.ro): Haiti, Myanmar, Irak, Guineea, Sudan, Republica Democrată Congo, Ciad, Uzbekistan, Bangladesh şi Guineea Ecuatorială. Dar România se plasează, conform unui recent Raport al Băncii Mondiale şi OECD, în cadrul țărilor europene pe locul 2 la economia subterană, pe locul 3 la nepotism şi pe locul 4 în privința corupției oficialilor (Stegar, 2014, p.40).

Şi vom începe cu **Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism** (DIICOT) (înființată pe baza Legii 508/2004 cu modificări ulterioare), de vreme ce în însăşi denumirea instituției există sintagma "crimă organizată".

Personalul DIICOT apare în tabelul nr.7. Direcția are ca servicii importante serviciul de prevenire şi combatere a criminalității informatice, cel de prevenire şi combatere a criminalității organizate, cel de prevenire şi combatere a infracțiunilor de terorism şi a celor contra siguranței statului, serviciul de prevenire şi combatere a traficului illicit de droguri şi serviciul judiciar.

Tabelul nr.7 Structura de personal a DIICOT în 2013

Categorii	Număr
Procurori	
- posturi prevăzute	280
- posturi ocupate	251
- posturi vacante	29
- grad de ocupare	89,6 %
Personal auxiliar şi administrativ	
- posturi prevăzute	200
- posturi ocupate	191
- posturi vacante	9
- grad de ocupare	95,5 %
Specialişti	
- posturi prevăzute*	40
- posturi ocupate	26
- posturi vacante	4
- grad de ocupare	65 %
Procurori detaşați la alte unități	9
Media procurorilor folosiți în 2013	250

* finanțate =30

Sursa: www.diicot.ro

Activitatea fiecărui serviciu este reglementată de un număr mare de legi ca: L. 161/2003; L. 365/2002; L. 8/1996; L. 84/1998; L. 32/2003; L. 252/2002; L. 256/2002; L. 508/2004.

Descrierea urmăririi penale făcută de procurorii DIICOT se înşiră pe 5 pagini, cazurile legate de **Serviciul** de prevenire şi combatere a criminalității informatice având 6 paragrafe explicative, **Serviciul** de prevenire şi combatere a criminalității organizate 9 paragrafe explicative, **Serviciul** de prevenire şi combatere a infracțiunilor de terorism şi a celor contra siguranței statului având 10 paragrafe explicative, **Serviciul** de prevenire şi combatere a traficului de droguri conține 3 paragrafe ş.a.m.d. Ceea ce vrem să remarcăm este specificarea foarte detaliată a obiectivelor **ce privesc sarcinile procurorilor DIICOT.**

Tabelul nr.8 Cauze soluționate în 2012 – 2013

Indicatori	Valori, în:		Creştere/ scădere,%
	2012	2013	
Cauze de soluționat	16.984	17.655	+3,95
Cauze soluționate	8.936	10.681	+19,53
Persoane cercetate	16.885	23.321	+38,12
Rechizitorii	954	1.053	+9,28
Inculpați	3.906	3.922	+0,41
Inculpați arestați	1.906	2.000	+4,93
Cauze rămase nesoluționate	8.048	6.974	-13,34
Inculpați trimişi în judecată şi achitați definitiv		60*	

*reprezintă 1,53 % din total inculpați trimişi în judecată
Sursa: www.diicot.ro

Vom reveni la DIICOT când vom face referiri la terorism, droguri şi contrabandă dar deocamdată, reamintim uriaşul scandal al arestării procurorului şef DIICOT, Alina Bica şi acuzațiile ce i se aduc.

DIRECȚIA NAȚIONALĂ ANTICORUPȚIE (DNA) are o competență materială privind faptele de corupție la nivel înalt (Legea 78/2000), dar şi faptele asimilate corupției, inclusiv cele îndreptate împotriva intereselor financiare ale Comunității Europene, ca şi a abuzurilor în serviciu cu prejudiciu mai mare în lei decât echivalentul a 1 milion de euro (vezi www.dna.ro).

Structura DNA-ului am amintit-o deja: 5 secții, 7 servicii şi 5 birouri iar în teritoriu, 15 servicii cu 4 birouri.

Structura pe funcții conformă cu cea stabilită de HG nr.665/2010 conține:

- 145 de posturi de procuror, din care ocupate 130 (89,66 %);
- 170 de posturi de ofițeri şi agenți de poliție judiciară, din care ocupate 168 (98,83 %);
- 55 de posturi de specialişti,din care ocupate 53 (96,37 %);
- 99 de posturi de personal auxiliar de specialitate din care ocupate 94 (94,95 %);
- 44 posturi de personal conex din care ocupate 37 (84,09 %);
- 54 de posturi de personal economic şi administrativ, din care ocupate 44 (81,49 %).

În 2013 au fost încadrate 59 persoane (31 procurori, 4 ofițeri de poliție judiciară, 2 specialişti, 11 grefieri şi 4 şoferi) şi au încetat raporturile de muncă cu 44 persoane. Personalul DNA se cifrează la peste 560 de persoane şi este ocupat aproape în totalitate (92,77 %).

În plus, se pare că DNA-ul vrea să-şi creeze o secție proprie de „judecători” în afară de cele de procurori.

Tabelul nr.9 Unele rezultate DNA din Raportul pe 2013

Indicatori	Valori, în	
	2012	**2013**
Cauze de soluționat	7.106	7.909
Inculpați trimişi în judecată	828	1.073
Rechizitorii	234	276
Măsuri asiguratorii	1,1 mld lei	1,5 mld lei
Condamnări	743	1.051
Achitări	10,2 %	7,5 %
Caracter pedepse: - definitive, cu executarea detenției - cu suspendare - amenzi		 249 790 12
Infracțiuni reținute în rechizitorii - corupție - evaziune fiscală - înşelăciune - spălare de bani - constituire de grup organizat		 1.200 129 524 22 46
Calitatea persoanelor trimise în judecată - 6 miniştri + parlamentari - 5 preşedinți şi vicepreşedinți CJ - 34 primari şi viceprimari - 25 magistrați - 10 directori companii - 22 directori instituții publice		

Sursa: www.dna.ro

Cifrele din acest raport de activitate sunt cu siguranță depăşite, aproape în fiecare zi presa relatând despre percheziții la sediile Consiliilor Județene, diverse organisme centrale ce se ocupă cu cele mai diverse activități (medicamente contrafăcute, contrabandă, evaziune fiscală, vaccinuri, falsificare de monedă, retrocedări

ş.a.m.d.), de reținerea unor actuali şi foşti miniştri, parlamentari, judecători, procurori, oameni de afaceri etc.

Astfel încât datele din raportul pe 2013 sunt inevitabil depăşite, mai ales la condamnări, arestări preventive ori puneri sub acuzare. Dar ele dau o idee despre **proporțiile** fenomenului, categoriile de oameni implicați, evoluții în tratarea cazurilor şi diferențele în modul de tratare a diferitelor cazuri, ceea ce confirmă rapoartele MCV pe 2014 şi 2015 (vezi www.ec.europa.eu şi evz.ro).

Din diversele comunicate ale DNA rezultă prejudicii foarte mari. Spre exemplu, în cazul retrocedării parcului Bordei, pe vremea când Primar General al capitalei era Traian Băsescu, omul de afaceri Constanda a dorit să construiască un cartier rezidențial pentru care nu a primit aprobările necesare. În locul parcului Bordei i s-a oferit Cartierul Francez iar în urma unor procese câştigate de omul de afaceri, Primăria Generală îi datorează o despăgubire de 136 milioane euro. Deşi procesele încă nu au avut loc, rechizitoriul o acuză pe Alina Bica de un prejudiciu de 60 milioane euro în favoarea omului de afaceri Gheorghe Stelian. Iar în privința rechizitoriului ce îl priveşte pe Viorel Hrebenciuc, paguba provocată Romsilva este evaluată la 304 milioane euro.

AGENȚIA NAȚIONALĂ DE RESTITUIRE A PROPRIETĂȚILOR (ANRP)

Poate că nici o instituție a țării nu a fost, pe bună dreptate, atât de controversată şi blamată ca ANRP-ul. Pornită din Legea nr.7/2005 de pe vremea ministeriatului doamnei Macovei, ANRP-ul a devenit, în scurt timp, mai ales între anii 2009 – 2011, instrumentul celui mai mare jaf din istoria țării: retrocedările, mai ales ale pământurilor şi

pădurilor. Să ne referim doar la suprafețele împădurite ale României în diverşi ani.

Tabelul nr.10 Suprafața împădurită a României

Anii	Suprafața, mil. ha
1900	18
1945	9,1
1989	7
1998	6,2
2003	6,3
2007	6,3
2010	6,3
2012	6,3

Sursa: AS 2003 p.168, AS 2013 p.474

Tabelul nr.11 Raport de activitate al ANRP pe anul 2014

(prin însumarea unor indicatori din rapoartele lunare)

Indicatori	Număr/valori/sume
Activitatea Comisiei Naționale pentru Compensarea imobilelor	
- dosare analizate	3.358
- cuantumul dosarelor analizate	687,751 mil. lei
- decizii de compensare	1.078
- cuantum	538,185 mil. puncte
Titluri emise	
- număr de titluri de plată emise	16.677*
- valoarea titlului de plată, euro	541,18 mil.lei
Dosare de despăgubire analizate de Direcția pentru Coordonarea Comisiei Speciale de Retrocedare	
- dosare analizate pregătite pentru şedințele CSP	1.093

* fără luna septembrie

Sursa: www.anrp.gov.ro

Dacă în 1900, 65 % din suprafața țării era împădurită, în ultimii 10 ani au fost **rase** 500.000 de hectare şi vândute străinilor alte 400.000 ha.

„Fondul Proprietatea" a oferit despăgubiri de 3 miliarde lei. În 2009, Curtea de Conturi nu a reuşit să înțeleagă de ce în dosarele de retrocedare, 50 % nu conțineau şi dovezi ale dreptului de proprietate asupra obiectului despăgubirii. De altfel, între 2005 şi 2011, s-au dat 70 % din acțiunile acestui fond, până când, în 2009, Curtea Europeană a Drepturile Omului a intervenit blocând despăgubirile de 70 – 90 milioane euro (vezi interviul actualului Preşedinte ANRP George Băeşu, din 5 oct. 2014).

Mai recent, acelaşi Preşedinte al ANRP a declarat într-un alt interviu că de aproape un an şi jumătate, încearcă să reorganizeze instituția, în care peste 60 % din despăgubiri depăşesc fiecare 100.000 de euro. Între 2010 şi 2013 se consideră că s-a produs o pagubă de 315 milioane lei, astăzi România având o suprafață împădurită de 27,3 % în raport cu media europeană de 32 %.

Străinii – austriecii – exploatează lemn ca materie primă pentru cele două fabrici de la Sebeş şi Rădăuți. Dar în străinătate, legislația interzice tăierea unui arbore fără a planta în locul lui, unul sau mai mulți copaci. Romsilva nu poate reîmpăduri în ritmul în care se defrişează munții noştri. În Finlanda, nu se permite tăierea unui copac decât de către un singur organism iar raportul de reîmpădurire este de cel puțin 2:1, adică doi copaci plantați în locul unuia tăiat. În unele țări, raportul este şi de 4:1, în acelaşi timp țări ca Austria, Norvegia şi Finlanda, interzicând exportul de lemn brut, „pe picior". Tocmai de aceea, firme austriece care au fost alungate din țara lor din cauza politicilor agresive ce le practicau față de mediu, au venit la noi unde

taie două – trei hectare de pădure pe oră, toate firmele din Apuseni fiind austriece. Este deci normal ca la întrebarea unui român: „De ce faceți în România aşa ceva, pentru care în Austria ați face puşcărie?" răspunsul cinic să fie: „Pentru că aici ne permiteți!"

O componentă a crimei organizate este şi **prevenirea şi combaterea consumului de droguri** în privința căruia era normal ca un serviciu al DIICOT să-l reprezinte, anume „**Serviciul de prevenire şi combatere a traficului ilicit de droguri**". Acest serviciu acționează conform Codului Penal şi a Legii 508/2004, a Legii 193/2000, a OUG nr.12/2006, a Legii 186/2007 şi a Legii 39/2003.

În acelaşi timp a luat ființă şi **AGENȚIA NAȚIONALĂ ANTIDROG (ANA)** înființată în 2003. O Comisie Interguvernamentală a creat această structură să elaboreze două **strategii naționale.** Prima strategie națională (2003 – 2004) urma să ofere o abordare interdisciplinară, colectivul instituției reunind medici, jurişti, psihologi, sociologi, asistenți sociali etc. A urmat **a doua strategie națională** (2005 – 2012) în care lupta antidrog este considerată de guvern prioritate națională (vezi www.ana.gov.ro).

Agenția națională antidrog are în structura organizatorică conducerea Agenției şi 15 compartimente şi servicii. Printre altele, ea îndeplineşte rolul de punct focal național în Rețeaua europeană de informații privind drogurile şi toxicomania (REITOX), conform regulamentului CE numărul 1920/2006 a Parlamentului European şi Consiliului din 2 decembrie 2006 privind Observatorul European pentru Droguri şi Toxicomanie.

Raportul ANA pe 2014 reliefează continuarea rolului de coordonator național al politicii antidrog, ANA având ca obiectiv fundamental „constituirea unui sistem integrat de instituții şi servicii

publice, ce asigură reducerea incidenței şi prevalenței consumului de droguri în rândul populației generale, asistența medicală, psihologică şi socială a consumatorilor de droguri şi eficientizarea activităților de prevenire şi combatere a producției şi traficului de droguri".

Fraza citată este de-a dreptul frumoasă, ca şi cele din alte rapoarte deja citate ori pe care le vom cita, însă ce acoperire are ea în realitate?

Consumul de droguri este un excelent exemplu de mimetism negativ, de asimilare a unor comportamente infracționale combinate: droguri, contrabandă, relații mafiote aducătoare de profituri uriaşe. Înainte de 1989, se vorbea uneori de „aurolaci", dar noțiuni ca heroină, cocaină, LSD, existau doar în presa străină ori filme.

După 1989, a existat o epocă a „aurolacilor" dar despre drogurile „de mare risc" s-a amintit doar în sensul că România a devenit o țară de **tranzit** a acestora, provenite din America Latină sau Orient, spre țările occidentale. În nici 10 ani, am devenit țară **consumatoare** şi uneori chiar **producătoare** (de canabis, mai ales, în parcele de pe câmp ori chiar în „grădini" amenajate pe terasele blocurilor).

Au apărut procese denumite de presă „cocaină pentru VIP-uri", numeroase arestări pentru posesie şi vânzare de droguri şi chiar o epocă a „etnobotanicelor". O legislație a interzis comercializarea lor dar s-au găsit mereu formule de a modifica ceva din compoziția lor pentru a eluda lista celor interzise. Recent, se pare că a apărut pe piața de profil un drog foarte periculos, în care unul din ingrediente ar fi excrementele de şobolan.

În acest timp, unele spitale şi-au creat servicii de dezintoxicare, altele au creat câte un salon pentru internarea drogaților iar diagnosticul „intrat în sevraj” a devenit unul aproape comun.

Dacă ar fi să dăm crezare raportului ANA pe 2014, magazinele de etnobotanice care se cifrau în 2012 la 152, au scăzut în 2013 la 1 iar din ianuarie-februarie 2014 au dispărut cu totul. Dăm în tabelul nr.12 câteva din realizările Agenției Naționale Antidrog, cuprinse în raportul acesteia pe 2014.

Tabelul nr.12 Rezultate ale măsurilor de ordin legal în 2012 – 2013

Indicatori	Anul 2012	Anul 2013
Persoane reținute	22	48
Persoane cercetate	6	226
Dosare penale	49	159
Sancțiuni contravenționale	380	414
Acțiuni de control	463	670

Sursa: www.ana.gov.ro

Ministerul Afacerilor Externe a lansat în 2014, o campanie de informare despre cărăuşia de droguri. Românii sunt preferați pentru aceasta din cauza mobilității în UE şi a faptului că sunt vorbitori de limbi străine. În țări ca Irak, China, Iran, SUA (unele state), India şi mai ales Malaezia, traficul de droguri este pedepsit cu moartea, existând şi câțiva cetățeni români în această situație. În 2013, erau în lume peste 1200 de cetățeni români arestați pentru transfer de droguri. Deocamdată niciun condamnat la moarte pentru comerțul cu droguri nu a fost grațiat dar în 2014, Letonia a devenit a 94-a țară

în care a fost eliminată pedeapsa cu moartea, mai rămânând 56 de țări în care ea există.

În România, s-au încheiat aproximativ 4000 de dosare penale în materie de droguri, au fost confiscate peste 100 de kg de droguri în Bucureşti, numărul consumatorilor de droguri din capitală a crescut de 3 ori chiar şi în cartierele centrale, consumul drogurilor de mare risc (heroină, cocaină) reprezentând cam 20 % în timp ce etnobotanicele şi canabisul reprezintă restul de 80 %. Numărul aproximativ al consumatorilor de droguri este, în Bucureşti, de 19.000, trei sferturi dintre aceştia având vârsta între 20 - 30 de ani (Realitatea TV, emisiunea Investigatorii, 13 septembrie 2014).

Cifrele ce le oferim pentru România (spre exemplu, valoarea totală a drogurilor confiscate este de 15 – 16 milioane euro), sunt evident mici în raport cu consumul mondial de droguri, apreciat la 6,5 miliarde dolari.

Şi Raportul DIICOT pe 2013 conține date furnizate de **Serviciul de Prevenire şi Combatere a Traficului Ilicit de Droguri.** O primă remarcă este aceea că în anul 2013, s-a constatat o creştere semnificativă a culturilor de canabis, fiind descoperită şi prima cultură industrială de canabis înființată de o grupare infracțională formată din cetățeni vietnamezi.

Pentru a completa puțin unii indicatori din tabelul nr.13, menționăm că la „droguri de mare risc” este vorba de 53,339 kg de cocaină, 111,558 kg de heroină, 27.506 comprimate de extasy şi 257,74 g de amfetamine.

La „droguri de risc” sunt în cauză 164,76 kg de canabis, 24,8 kg rezină de canabis, 85,95 kg de fragmente vegetale THC şi 110,38 kg plante de canabis.

Tabelul nr.13 Date din raportul serviciului de specialitate al DIICOT

Indicatori	2012	2013	Creştere %
Număr total de cazuri soluționate	3.775	4.513	+19,98
Rechizitorii din cauze soluționate	420	484	+15,26
Trimiteri în judecată - trimiteri în arest preventiv	1.131 738	1.363 747	+2,85 +1,2
Indisponibilizate pentru distrugere - droguri de mare risc - droguri de risc		 168,1kg 401,6kg	
Valoarea totală a drogurilor confiscate		15,65 mil. euro	+49,04

Sursa: www.diicot.ro

AGENȚIA NAȚIONALĂ DE ADMINISTRAȚIE FISCALĂ (ANAF)

ANAF-ul îşi defineşte **misiunea** în felul următor: „Misiunea noastră este să avem o administrație fiscală modernă şi eficientă, menită să ofere contribuabililor servicii de înaltă calitate. Misiunea noastră este să colectăm şi să gestionăm eficace impozitele, taxele, contribuțiile sociale şi alte sume datorate bugetului general consolidat, pentru a asigura resursele necesare finanțării cheltuielilor publice”.

ANAF-ul are în structură 3 direcții:

- Direcția Generală de Integritate înființată prin HG nr.665/2012 şi care oferă informații pe site-ul general al ANAF (www.anaf.ro);

- Direcția Generală Antifraudă Fiscală, înființată în 2013 prin OUG nr.74/2013 cu site propriu (www.antifraudă.ro);
- Direcția Generală a Vămilor care acționează pe baza HG nr.110/2009, privind organizarea şi funcționarea Autorității Naționale a Vămilor (www.customs.ro).

Legislația pe baza căreia funcționează ANAF este destul de complexă, cuprinzând 10 Hotărâri de Guvern (care completează şi modifică alte HG) şi 8 Ordine de preşedinte al ANAF, care la rândul lor, completează şi modifică alte 6 asemenea ordine.

Principalul obiectiv al ANAF este combaterea **evaziunii fiscale** prin combaterea riscurilor de neconformare fiscală, prin implementarea unui sistem de management al riscurilor, folosirea unui sistem de aplicații informatizate, combaterea fraudei TVA, întărirea controlului vamal etc.

Direcția de antifraudă fiscală are ca obiectiv combaterea fermă a evaziunii fiscale şi a fraudei fiscale vamale. Direcția generală de Integritate conține 6 servicii printre care cel de prevenire, studii şi proiecte anticorupție, cel de supraveghere informatică şi verificarea integrității, serviciul de monitorizare a activității structurilor din cadrul ANAF etc.

Această Direcție vine în întâmpinarea observațiilor şi recomandărilor Comisiei Europene privind reducerea corupției în cadrul structurilor vamale, a recomandărilor MCV şi pentru implementarea recomandărilor Strategiei Naționale Anticorupție (HG nr.215/2012).

ANAF şi-a stabilit un sistem de calitate şi eficiență a activității ce cuprinde indicatorii pe care îi prezentăm în tabelul nr.14.

Tabelul nr.14 Indicatorii principali şi rezultatele aşteptate

Indicatori	Rezultate aşteptate
Ponderea veniturilor colectate din PIB	30,5 %
Rata declarării electronice la contribuabilii mari şi mijlocii	97,5 %
Gradul de conformare voluntară la declarare	92 %
Gradul de conformare voluntară la plată	85 %
Rata de colectare a arieratelor	48 %
Rata productivității principalelor impozite TVA impozit pe profit	 43 % 20 %
Rata de colectare a veniturilor pe angajat	8.900 lei
Rata de conformare la plată pentru TVA	82 %
Contribuții sociale	80,5 %

Sursa: www.anaf.ro

La un an după înființarea ei la 16 iunie 2013, prin OUG nr.74/2013, Direcția Generală de Antifraudă Fiscală (DGAF) şi-a prezentat activitatea cu ocazia unui eveniment aniversar, la 17 decembrie 2014, sub forma unei broşuri. Spicuim din ea că există 1579 de inspectori antifraudă fiscală (104 în funcții de conducere şi 1475 în funcții de execuție), că dintre aceştia 261 sunt detaşați la unități de parchet (17 la DNA, 33 la DIICOT, 136 la parchete teritoriale etc.). Din datele acestei broşuri, construim tabelul nr.15.

Tabelul nr.15 Rezultate DGAF privind sume peste 100 mil. euro

Domeniul	Activități de control	Sume mil.euro
Produse accizabile	2.079	221,3
Mărfuri nealimentare	8.388	195,3
Mărfuri agroalimentare	10.908	125,1
Construcții şi comerțul cu materiale de construcții	1.715	106,5

Sursa: www.antifrauda.ro

Din valoarea totală a prejudiciilor stabilite de ANAF, 65 % reprezintă fraudarea TVA.

În fine, 51 % dintre prejudicii depăşeau 1 milion de euro, s-au dat amenzi de 23 milioane euro, confiscările au reprezentat 64 milioane euro iar măsurile asiguratorii dispuse au fost de 515 milioane euro (www.antifraudă.ro).

Toate acestea prezintă o situație frumoasă şi îmbucurătoare. Dar într-un interviu colectiv cu şefii unor patronate, ce a avut loc la 30 ianuarie 2015 la Antena 3, şeful patronatului din industria alcoolului declară că **90 % din producția de alcool este nefiscalizată.** Şi detaliază că în țară sunt declarate 60.000 de cazane de produs alcool dintre care 40.000 de capacitate mare. Aşa numitul „consum propriu" admis legal la 50 litri, a permis creşterea enormă a evaziunii fiscale pe care dânsul o apreciază ca fiind de 1,5 – 2 miliarde lei. Şi dă ca exemplu județul Satu Mare în care din 700 de cazane sunt înregistrate doar 100, dintre care doar unul posedă certificat de producere a unui „produs tradițional". Dânsul mai arată că la un punct vamal, şpaga pentru a lăsa să treacă o cisternă cu alcool, este de 80.000 de euro, pentru că dacă s-ar plăti accizele şi taxele, trecerea cisternei ar costa între 200.000 şi 250.000 de euro.

La rândul său, şeful patronatului din viticultură, declară că aproximativ **60 % din producția de vin este nefiscalizată,** iar şeful patronatului din industria cărnii declară o **evaziune fiscală de 50 %.**
Prin evaziune fiscală se înțelege **sustragerea de la plata impozitelor şi a altor sume datorate bugetului de stat.**

Legea nr.21/2005 (modificată prin Legea nr.50/2013), ne explică faptul că în 2013 evaziunea fiscală s-a cifrat la aproximativ

16% din PIB, adică la peste 100 miliarde lei (revista Capital, 15 iunie 2014).

AGENȚIA NAȚIONALĂ DE INTEGRITATE (ANI) este o instituție independentă operațional, specializată în verificarea averilor dobândite în timpul exercitării unei funcții publice, în constatarea conflictelor de interese şi a incompatibilităților. A fost înființată în 2007 prin Legea 144/2007 (vezi www.wikipedia.org). Se consideră că România a devenit prima țară europeană care a creat o instituție specializată în verificarea averilor, a conflictelor de interese şi respectării regimului incompatibilităților. ANI este monitorizată de Consiliul Național de Integritate (CNI) creat prin Legea nr.544/2001. CNI este garantul independenței operaționale a ANI şi printre misiunile lui se numără propunerea către Senat a numirii şi revocării Preşedintelui şi Vicepreşedintelui ANI, aprobarea regulamentului de selectare a preşedintelui, analiza trimestrială a activității, analiza raportului anual de audit extern etc.

ANI a luat ființă şi ca urmare a recomandărilor Grupului Statelor Anticorupție a Consiliului Europei (GRECO) şi a fost consemnat în procesul aderării României la UE.

Componența CNI este destul de mare, cuprinzând câte un reprezentant al grupurilor parlamentare din Senat şi al minorităților naționale din Camera Deputaților, reprezentantul Ministerului Justiției, al Finanțelor Publice, al Uniunii Naționale a Consiliilor Județene, al Asociațiilor Municipiilor, al Asociației Oraşelor, al Asociației Comunelor, al asociațiilor magistraților, al societății civile etc.

În martie 2014, personalul ANI însuma 89 de persoane, dinre care 36 inspectori de integritate şi 18 persoane suport pentru inspecția de integritate. Încercând să calculăm un salariu mediu al

celor 89 de persoane în raport cu cheltuielele de personal pe anul 2014 (peste 8 milioane lei), ar rezulta un salariu mediu de aproximativ 7.500 de lei.

Rapoartele ANI (vezi www.integritate.eu) au pe de o parte, forma unor rapoarte pe cazul unei persoane, numele inspectorului de integritate ce le-a întocmit fiind şters, urmată de prezentarea pe multe pagini a faptelor persoanei cercetate şi de concluzia că în conformitate cu legile şi normele…. persoana în cauză se află în stare de incompatibilitate, conflict de interese etc.

Tabelul nr.16 Rezultate ale activității ANI

Perioada	Indicatori	Număr
2008 - 2014	evaluarea incompatibilităților	797
	conflicte de interese	307
	cazuri înaintate organelor de cercetare penală	422
septembrie 2010 – martie 2014	amenzi aplicate	2.137
	dosare clasate	6.549
	dosare cu diferențe avere-venituri, incompatibilități, conflicte de interese	970
	dosare finalizate prin rapoarte	970
iulie –septembrie 2014	incompatibilități	63
	dosare conflicte de interese	56
	dosare diferențe avere – venituri	4
	dosare alte fapte penale	3

Sursa: www.integritate.eu

La finele lunii septembrie 2014, pe baza dosarelor ANI, instanțele au decis ca definitive: 5 decizii privind confiscarea averii, 389 de incompatibilități, 70 conflicte de interese administrative, 27 cazuri încheiate cu rechizitorii şi 6 cazuri de condamnări la închisoare cu suspendare.

Dar există şi rapoarte de audit (2008 – 2014, 2010 – 2014 şi iulie – septembrie 2014, din care am construit tabelul nr.16.

De câteva ori pe parcursul lucrării, am făcut aprecieri asupra activității ANI, ca în cazul senatorului Diaconu iar mai recent, în privința procesului de incompatibilitate a proaspătului preşedinte Klaus Iohannis. Deşi activitatea ANI – ca şi a DNA – sunt printre cele mai lăudate în străinătate, spre exemplu în rapoartele MCV, în opinia noastră multe dosare de incompatibilitate sunt incorect apreciate (dovadă hotărârile judecătoreşti ce le anulează). Şi ne gândim doar la dosarul preşedintelui Iohannis: cine altul ar putea reprezenta în instituții/întreprinderi de interes local (apă, canalizare, termoficare, salubritate), decât primarul localității ori un membru al consiliului local. Şi să nu uităm că asemenea dosare au peste 100 de primari.

Am mai putea adăuga şi recenta (9 februarie 2015) excludere din Parlament a deputatului Petre Roman. El a fost declarat ca incompatibil fiind în acelaşi timp deputat şi persoană fizică autorizată. Este drept că la Curtea de Apel Bucureşti există un certificat de grefă care confirmă că pe rolul Curții există o contestație a domnului Roman dar aceasta nu a fost timbrată şi, se pare, că nici însoțită de anumite date personale. Credem că eroarea aparține în exclusivitate domnului Roman ori avocatului acestuia, dacă o fi avut vreunul. Şi cine greşeşte, plăteşte. Dar a exclude din Parlament un fost prim-ministru, un fost ministru de externe, un fost preşedinte al Senatului etc., deci un om cu experiența şi expertiza lui Petre Roman, în timp ce acest Parlament este supraaglomerat de oameni de slabă calitate, ne arată faptul că ori legea e proastă, ori ea este aplicată exagerat, de vreme ce s-ar fi putut corecta eroarea şi aştepta judecata.

Şi ajungem, în fine, la **CURTEA DE CONTURI,** organismul de stat din România care controlează folosirea resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public. Înființată de peste 150 de ani, în 1864, ea a fost desființată în 1948, fiind înlocuită de Curtea Superioară de Control Financiar.

Curtea de Conturi a fost reînființată în 1992, pe baza Legii 94/1992, republicată. Ca instituție fundamentală a statului de drept, ea are independență financiară, funcțională, organizatorică şi operațională, rapoartele ei fiind puse la dispoziția Parlamentului, autorităților şi instituțiilor publice şi a contribuabililor. Controalele ei se inițiază din oficiu şi nu pot fi oprite decât de Parlament, în cazul în care Curtea îşi depăşeşte competențele. Controalele ce i se cer Curții de către camerele Parlamentului sunt obligatorii.

Curtea de Conturi se compune din 18 membri numiți de Parlament, între care un Preşedinte şi doi vice-consilieri de conturi. În structura ei există 12 departamente, direcții, servicii, birouri şi compartimente de specialitate. O structură importantă este Autoritatea de Audit pentru fonduri nerambursabile prin programele PHARE, ISPA, SAPARD etc.

Curtea are calitatea de auditor extern ce verifică corecta contabilizare a fondurilor publice, modul lor de colectare şi cheltuire, urmărind să existe un raport optim între resurse şi rezultate. Curtea înaintează Parlamentului un Raport public anual şi prin camerele de conturi județene, rapoarte anuale referitoare la finanțele publice locale.

Curtea desfăşoară autonom 3 **tipuri de audit: cel financiar, auditul performanței şi cel de conformitate** (control tematic). În 2013, auditul financiar a reprezentat 67 % din acțiuni, auditul

performanței 11 % iar cel de control, 26 % (diferența de 1 % reprezentând-o acțiunile de documentare). Rapoartele anuale sunt extrem de voluminoase, cel pe anul 2012 având 443 de pagini. În Programul de activitate pe 2013, au fost oferite acțiunile cuprinse în tabelul nr.17.

Tabelul nr.17 Acțiuni ale Curții de Conturi în 2013

Indicatori	Număr
Total acțiuni de verificare	2.641
- număr de audit financiar	1.638
- număr de audit al performanței	287
- acțiuni de control	676
- acțiuni de documentare	40
Acțiuni de urmărire a măsurilor dispuse prin decizii	2.013
Acțiuni de verificare a argumentelor unor entități	298
Acțiuni privind controlul arieratelor	865

Sursa: www.curteadeconturi.ro

Curtea de Conturi a identificat, în 2013, cazuri de nerespectare a reglementărilor legale la 2233 entități, printre care 1374 ordonatori principali de credite, 68 ordonatori secundari de credite, 541 ordonatori terțiari de credite, 140 societăți comerciale, 11 companii naționale, 18 societăți naționale, 45 regii autonome, 3 instituții bancare, 5 partide politice etc.

În urma acestor acțiuni de audit, s-au identificat cazuri de nerespectare a reglementărilor legale, fie prin nestabilirea şi

neîncasarea unor venituri bugetare, fie la producerea unor prejudicii. Ele sunt evidențiate în tabelul nr.18.

Tabelul nr.18 Evaluarea impactului financiar al abaterilor

Explicații	u.m.	Total	Din care		
			audit financiar	audit perfor-manță	control
Venituri suplimentare	mil.lei	2297,2	494,9	22,8	1779,5
	mil.euro*	519,7	111,9	5,2	402,6
Prejudicii	mil.lei	1608,1	654,0	127,1	827,0
	mil.euro*	363,8	147,9	28,8	187,1
Total	mil.lei	3905,3	1148,9	149,9	2606,5
	mil.euro*	883,5	259,8	34,0	589,7

***1 euro=4,42 lei**
Sursa: www.curteadeconturi.ro

Concluzia generală pentru 2013 este că s-au înregistrat 25.684 de abateri, dintre care 15.445 (60 %) abateri cu caracter financiar fără impact direct, dar şi 10.239 (40 %) abateri care au generat venituri suplimentare ori prejudicii.

Deşi mai sunt şi alte organisme destinate exclusiv luptei împotriva crimei organizate, ultima la care ne vom referi, în mod special, este **AGENȚIA NAȚIONALĂ ÎMPOTRIVA TRAFICULUI DE PERSOANE (ANÎTP)** care a fost creată în martie 2006 şi urmăreşte să coordoneze instituțiile de stat ce luptă împotriva traficului de ființe umane (www.wikipedia.ro). Agenția cooperează cu ministerele Muncii, al Educației şi al Sănătății. Traficul de persoane este o

„industrie” de miliarde de dolari, pe plan mondial, urmând ca profitabilitate, după traficul de droguri, deoarece „produsul” poate fi revândut. În peste 50 % din cazuri, traficul de persoane se combină cu exploatarea sexuală, cu victime violate, private de libertate, brutalizate şi terorizate.

Un caz special este cel al **traficului de minori** făcut cu scopul exploatării economice şi fiind obiectul Legii nr.678/2001. Acest trafic constă în „recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, inclusiv schimbul sau transferul de control asupra persoanelor în cauză, efectuate prin amenințare sau prin uz de forță sau alte forme de constrângere, prin răpire, prin fraudă, prin înşelăciune, prin abuz de putere sau profitând de starea de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau primirea de bani sau de alte foloase pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra alteia în vederea exploatării” (Directiva 2011/36/EU).

Agenția Națională declară că în 2012 au fost înregistrate în România, 1041 victime ale traficului de persoane, dintre care 526 au fost exploatate sexual. Statistica este incertă din cauză că victimele fie nu se considerau a fi ca atare, fie nu vor să admită acest lucru în actele oficiale. În consecință, numărul real al victimelor traficului de persoane este, în mod cert, mai mare.

Apropiat crimei organizate ca trafic de persoane este şi **traficul de organe.** Există o Convenție a deja 47 de state semnatare (semnarea continuă până la începutul anului 2015), care încearcă să protejeze victimele acestui trafic (www.mediafax.ro/ 18.02.2015). Guvernele semnatare sunt invitate să considere infracțiune penală prelevarea ilicită de organe de la donatorii vii sau decedați. Se consideră tot ilicită prelevarea, dacă în schimbul ei „donatorul sau o

terță persoană obține un profit". Convenția apreciază că este vorba „despre o practică exercitată adesea de către **rețele mafiote** (s.n.) care prelevează țesuturi sau organe de la persoane decedate sau vii…" sistem adesea „practicat în detrimentul persoanelor sărace sau în țările subdezvoltate". Există o penurie de organe, în Europa anului 2012 constatându-se o listă de aşteptare de peste 68000 persoane, pentru transplant de rinichi şi se apreciază că de pe această listă, mor zilnic 12 pacienți, din lipsa organelor de transplant. Această cerere majoră explică şi proliferarea traficului de organe.

Printre formele crimei organizate, una tot mai actuală este **terorismul.** Ca definiție, el este considerat „acea practică de rezolvare prin mijloace violente a divergențelor dintre grupuri de interese, organizații criminale sau indivizi, precum şi pentru impunerea unor revendicări politice, economice, religioase, etnice sau de altă natură, urmărindu-se cu preponderență înspăimântarea unei colectivități de oameni, a opiniei publice, care la rândul lor să execute presiuni asupra autorităților şi chiar a guvernului, pentru satisfacerea revendicărilor pretinse de grupările sau organizațiile teroriste" (www.politiaromana.ro/inf.utile).

Termenul vine din latinescu „terror" ce înseamnă violență fizică, spaimă, teroare provocată deliberat prin acte de violență. Terorismul vrea să demonstreze incapacitatea guvernelor de a-şi apăra cetățenii, forțarea guvernelor de a lua măsuri de securitate prin limitarea unor drepturi şi libertăți, lucru ce displace populației, determinarea populației la presiuni asupra guvernelor, de a înceta acțiuni ce au provocat actele teroriste (ex. caricaturizarea profetului Mahomed).

Există opinia că dacă represiunile actelor teroriste vor fi mai mari, consecința va fi că şi actele teroriste vor fi mai complexe şi mai violente.

Ce instituție ar trebui să lupte în România împotriva terorismului? Evident că principalele două din cele vreo şase servicii secrete de care dispunem, deci Serviciul Român de Informații (SRI) şi Serviciul de Informații Externe (SIE). Tocmai pentru că sunt secrete, despre aceste servicii nu ştim mai nimic, cel mult apar în public unele informații din interviuri date de şefii lor. Astfel, analiştii speculează că SRI ar avea între 10.000 şi 16.000 de angajați, că au fost expulzate din țară peste 600 de persoane suspicionate ori dovedite a avea legături cu grupări teroriste. Într-un interviu al şefului demisionat al SRI (dl. Maior), răspunzând întrebării unui reporter, dânsul recunoaşte că în presă sunt ofițeri acoperiți. Noi credem că ei se găsesc şi printre slujitorii cultelor, în administrație, în ONG-uri, în politică şi chiar în domeniile în care legile actuale interzic prezența lor (parlament, justiție), recrutați probabil înainte ca legile de interdicție să fie adoptate şi aflându-se în stare „de adormire".

Deocamdată au ajuns la cunoştința opiniei publice doar trei procese intentate pentru terorism: cazul celui cu grenada de la liceul Jean Monet, cazul unui timişorean conducând o maşină încărcată cu bidoane de benzină cu care voia să incendieze un obiectiv şi alături de aceşti doi pseudoterorişti, evident cazul de terorism autentic a lui Haissam.

Mai sunt şi alte organisme ce ar avea în atribuții acțiunile anticorupție, cum ar fi corpul de control al Guvernului şi diferite organe ale justiției (CSM-ul, spre exemplu) pe care nu le tratăm în mod special.

CAPITOLUL 12

RAPOARTELE SUNT RAPOARTE, DAR REALITATEA ŞI MAI ALES, PERCEPȚIA ASUPRA EI?

Este la nivelul simțului comun faptul că o persoană, o întreprindere ori o instituție pusă în situația de a prezenta un raport despre propria-i activitate, nu şi-l va începe cu ceea ce ar fi trebuit să facă şi nu a făcut deloc, cu ceea ce a făcut doar parțial şi superficial, cu greşelile comise şi consecințele lor etc. Şi ulterior şi în funcție de simțul realist şi autocritic al autorului / autorilor, raportul va conține şi semnalarea – însoțită de explicații şi justificări – ale unor neîmpliniri din activitate.

Dimpotrivă, orice raport pleacă de la felul în care întreprinderea / instituția îşi justifică existența, de la realizările unor aspecte ale misiunii proprii, justificând prin cifrele favorabile diferitele aspecte ale activității şi escamotând cifrele ce redau aspectele ce nu se vor a fi accentuate.

Şi noi am creat, în capitolul anterior, 13 tabele din rapoartele unor organisme ca DIICOT, DNA, ANAF, ANI, ANRP, Curtea de Conturi, Antidrog, ANÎTP etc.

Aflăm din aceste rapoarte lucruri ca:

- în 2012-2013, DIICOT-ul a soluționat 10.681 de cauze şi a cercetat peste 23.300 persoane;
- DNA-ul a trimis în judecată 1.073 persoane realizând 1.051 condamnări;
- ANRP-ul a analizat în 2014, 3.358 dosare în cuantum de 668 milioane lei;

- Agenția Națională Antidrog a efectuat 670 activități de control;
- DGAF-ul a realizat în 2013, peste 23.000 de acțiuni de control privind suma de 630 de milioane de euro;
- ANI a aplicat între 2010 – 2014 peste 2130 amenzi şi a clasat 6550 dosare;
- Curtea de Conturi a făcut în 2013 un număr de 2641 de acțiuni de verificare cu un impact financiar de 3.905 milioane euro.

Nu mai multiplicăm exemplele, ele fiind cuprinse în tabele. Dar ne întrebăm: ce gândeşte publicul, omul de rând, când află unele dintre aceste aspecte? Noi credem că în fața unei asemenea prezentări a realității, oamenii au probabil o singură reacție: aceste instituții muncesc, uneori excesiv, într-un cuvânt **îşi fac datoria.**

Dacă adaugi şi amănunte de genul că unui procuror îi revin, în medie, 80 de dosare compuse din zeci de clasoare, iar ca urmare a faptului că, de regulă, la un dosar lucrează doi procurori, înseamnă că fiecare are pe cap cam 160 de dosare, publicul este de-a dreptul cuprins de milă. Iar dacă presa audio-vizuală anunță de 5-6 ori pe zi, că Raportul Curții de Conturi pe anul 2013 a descoperit erori de peste un miliard de euro, publicul devine chiar euforic. Înseamnă că organismele anticorupție lucrează intens (DNA-ul chiar „la foc continuu") şi deci corupția s-a diminuat ori chiar a dispărut.

Dar toate aceste organisme (şi mai sunt şi altele) au fost create cu un scop: **anticorupția.** Un om a câştigat două mandate de preşedinte al țării denunțând corupția predecesorilor şi propunându-şi ca program **să stârpească corupția.**

Care este însă **realitatea?** DEX-ul o defineşte ca „**existență efectivă, obiectivă, fapt concret, lucru real, stare de fapt; fapt efectiv, adevăr”** (pag.898).

Să vedem deci care este starea de fapt, adevărul. Suntem cotați printre primele două țări corupte din Comunitatea Europeană şi printre primele țări corupte din Europa. Organismele europene constată că la noi, corupția a ajuns la nivelele cele mai înalte ale puterii de stat. Crima organizată a pătruns în aproape toate domeniile vieții sociale, organele noastre judiciare folosind tot mai des formula de „constituire a unui grup infracțional organizat”. Şi a trecut de mult în plan secund „mica corupție”, şpaga dată unui funcționar public, personalului medical etc. Acum şpăgile recunoscute oficial se cifrează la 3, 9, 16 milioane euro, deci la cifre cu 5-6 zerouri.

Putem să ne facem o imagine de ansamblu a criminalității din România, inclusiv a celei organizate, din Raportul Inspectoratului General al Poliției pentru activitatea din anul 2013. Acest raport are pe internet 3 pagini de tabel ce grupează 60 de indicatori în 6 categorii. Vom spicui „pe sărite” doar unele date din acest tabel amplu, astfel încât, omițând unii indicatori, totalurile sunt mai mari decât însumările indicatorilor pe care îi selectăm.

Anticipăm că în 2013 s-au săvârşit în țară, 310.844 de infracțiuni declinate Parchetului, volumul criminalității fiind de 1.462 infracțiuni la 100.000 locuitori.

Faptul că într-un an se săvârşesc peste 310.000 de infracțiuni de toate tipurile, cu o medie de 1462 infracțiuni la 100.000 locuitori, dovedeşte un mare număr de abateri de la lege, deci şi o stare de dezordine socială.

Tabelul nr.19 Infracțiuni săvârşite în 2013

Indicatori	Număr	
	infracțiuni	persoa-ne
I. Infracțiuni grave săvârşite cu violență		
- omor	336	
- tentative de omor	595	
- viol	958	
- tâlhărie	2.933	
Alte infracțiuni săvârşite cu violență		
- furt	57.557	
- înşelăciune	8.526	
- distrugere	24.048	
- abuz în serviciu	2.669	
Unele infracțiuni prevăzute în Codul Penal		
- luare de mită	761	464
- dare de mită	1.112	923
- trafic de influență	331	183
- fals în înscrisuri	18.019	
- prostituție	267	
- proxenetism	195	
II. Infracțiuni prevăzute în legi speciale		
- Legea privind evaziunea fiscală	10.312	
- Legea privind Codul Vamal	1.084	
- contrabanda	686	
- Codul Silvic	3.656	
III. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru unele activități reglementate de Lege	717	
IV. Activități pe linia poliției rutiere	28.358	
- accidente grave	8.555	
V. Persoane învinuite din dosare soluționate		239.636
VI. Bunuri confiscate		
- valută (euro, dolari)	1.994.067	
- metale prețioase	94 kg.	
- numerar în lei din operații ilicite	78.673.000	

Sursa: www.politiaromana.ro

Tot de realitate ține şi „justiția televizată”, analiza la televiziuni a vinovățiilor, ținerea unor reporteri de dimineața până seara la anumite obiective (DNA, Curtea Supremă de Casație şi Justiție, Curți de Apel, unele penitenciare etc.), care pun întrebări de o rară stupiditate, deciziile judecătoreşti contradictorii, condițiile din arestul preventiv şi penitenciare, folosirea exagerată de către procurori a cererilor de arestare preventivă, constatarea doar a unor sume delapidate dar nerecuperate ş.a.m.d.

Dar realitatea şi percepția asupra ei, pot diferi radical. **Percepția** ca „proces psihic prin care obiectele şi fenomenele din lumea obiectivă care acționează nemijlocit asupra organelor de simț, sunt reflectate în totalitatea însuşirilor lor ca un întreg unitar; imagine rezultată în urma acestei reflectări” (DEX, pag.676). Fiind un fenomen **subiectiv,** percepția poate fi diferită de la un om la altul, de la un grup social la altul, astfel că despre **acelaşi** fapt / fenomen al realității obiective, pot exista chiar opinii, înțelegeri şi aprecieri nu numai diferite ci de-a dreptul complet opuse.

Spre exemplu, aflând faptul real că în 2013 au avut loc 336 de omoruri la care pot fi adăugate 75 de lovituri cauzatoare de moarte (însumând 411 oameni) şi 595 tentative de omor, unii pot gândi: „Cum este posibil aşa ceva? Într-o țară ca a noastră să fie omorâți într-un an peste 400 de oameni, la care se adaugă 1861 de morți în accidente rutiere. În ce fel de țară trăim?”

Despre aceleaşi fapte, alții gândesc: „Ei şi ce! Se întâmplă şi la case mai mari. Gândiți-vă câți oameni mor în SUA sau în țările occidentale”.

Amintiți-vă că după prima alegere ca preşedinte a domnului Băsescu, la Revelion, dânsul a băut pe scenă şampanie dintr-o sticlă

pe care apoi a aruncat-o în public, după aceea şi-a dezbrăcat paltonul şi l-a aruncat tot publicului, iar apoi – ca un supliment pentru publicul în delir – i-a luat de pe cap pălăria domnului Vozganian, aruncând-o şi pe aceasta mulțimii. Unii au apreciat la superlativ aceste gesturi, dovadă că şi la realegerea din 2009, s-au găsit peste 5 milioane de români care l-au votat. Alții au considerat gesturile amintite ca fiind cel puțin nepotrivite, iar după primul mandat al domnului Băsescu, văzându-l cum gândeşte, vorbeşte şi acționează, au avut alte opțiuni politice. În fond este unul din principiile cvasi unanim recunoscute în ştiința conducerii, acela că „fiecare conducător îşi are grupul pe care îl merită şi fiecare grup, conducătorul pe care-l merită".

O modalitate ştiințifică, dacă este corect realizată metodologic, de a **sonda** percepția asupra unor persoane, instituții ori fapte, sunt sondajele despre **încrederea** în aceste subiecte. Vom prezenta şi noi **încrederea în diferite instituții** prin sondaje realizate de INSCOP, la peste un an distanță între ele (august 2013; decembrie 2014), calculele fiind făcute pe baza comasării codurilor „încredere foarte multă" şi „încredere multă", neluând în calcul non-răspunsurile. Am pus în tabelul nr. 20, în ordine descrescătoare, intituțiile, în funcție de primul sondaj. Între cele două sondaje au mai fost şi altele (penultimul în octombrie 2014) şi există şi cazuri în care unele instituții, ANI şi Jandarmeria, spre exemplu, nu existau în primul sondaj.

Constatarea de bază este că sunt mai de încredere instituțiile de forță ale statului: armata, jandarmeria, SRI, SIE, DNA, ANI etc. iar instituțiile politice reprezentative se bucură de mai puțină încredere.

Este drept că multe instituții – justiția în ansamblu, tribunalele – nu sunt trecute pe lista de sondaj ci doar cele ale justiției în care lucrează procurori. Probabil că dacă s-ar fi cerut opinia despre justiție

în ansamblu ori despre ANPR, ANAF etc., procentele de încredere ar fi fost mult mai mici.

Tabelul nr. 20 Instituții în care publicul are încredere multă şi foarte multă (%)

Ierarhie	Instituția	August 2013	Decembrie 2014
1	Armata	64,6	76,1
2	Jandarmeria	-	65,3
3	Biserica	63,9	60,6
4	Universitățile	51,9	43,8
5	BNR	50,0	51,3
6	SRI	48,0	52,6
7	SIE	47,6	46,8
8	DNA	47,4	55,8
9	Poliția	45,0	51,4
10	Presa	42,7	35,2
11	Primăria	37,9	37,9
12	Curtea Constituțională	35,7	36,4
13	Guvernul	35,6	25,5
14	Organizațiile societății civile	34,9	28,6
15	ANI	-	32,9
16	Consiliul Județean	32,9	28,6
17	Sindicatele	25,7	18,7
18	Preşedinția	25,6	43,9
19	Parlamentul	25,8	19,7
20	Băncile	22,3	17,0
21	Partidele politice	14,7	12,0

Sursa: www.inscop.ro (sondaje INSCOP)

Să luăm, spre exemplu, **Parlamentul** care este teoretic, organismul suprem al democrației reprezentative, exponentul puterii legislative şi care are în public, o imagine catastrofală. Ea este

consecința unui proces **deliberat** început după revoluție, puterea executivă (Guvernul, Preşedintele) încercând mereu să-l surclaseze, să-i dovedească incompetența şi inutilitatea. Un mijloc l-a reprezentat abuzul de ordonanțe de urgență ori simple care au lăsat Parlamentul cam fără obiect. În locul dezbaterii în Parlament, a unor proiecte de lege importante, s-a folosit sistemul ordonanțelor şi al asumării răspunderii. Iar de când Parlamentul a votat prima suspendare a preşedintelui Băsescu, el a fost constant batjocorit, subestimat şi ridiculizat.

Cum ordonanțele trebuie discutate şi votate de către Parlament, unele ajung pe ordinea de zi a acestuia după 2 – 4 ani, când şi-au produs efectele şi pot fi deja „expirate". Iar Parlamentul rămâne să dezbată inițiative legislative minore sau să se întrunească cu ocazia unor discursuri. Vorbim deocamdată despre Parlament şi **nu despre parlamentari.** Mult lăudata lege a votului uninominal, care va determina alegerea în teritoriu a unor personalități de valoare, reprezentând cu responsabilitate comunitatea respectivă, cunoscători ai problemelor comunității etc., a condus la alegerea celui mai slab Parlament din istoria post revoluționară. Şi bineînțeles că la ridiculizarea parlamentului şi a membrilor săi, a contribuit din plin mass-media, nepierzând ocazia de a prezenta de zeci de ori aceleaşi imagini de parlamentari surprinşi în situații nepotrivite ori ironizând de zeci de ori declarațiile lor. Altfel spus, Parlamentul şi parlamentarii au devenit – deseori justificat, dar în mod tendențios exagerat – calul de bătaie al audio-vizualului.

Vom da un exemplu. În dimineața de 16 februarie 2015, la Realitatea TV, se discuta despre proiectul de lege privind „timbrul cultural". Ca invitată, vine în studio o prezență destul de bizară şi prin

lipsa oricărei îndoieli că declarațiile-i categorice ar fi amendabile. Din păcate dicția prezentatoarei nu ne îngăduie să-i reținem decât prenumele (Bianca) şi funcția de „redactor şef al Realității TV". Şi această doamnă ori domnişoară Bianca ne spune categoric că semnăturile pentru legea timbrului cultural „au fost obținute la bufetul Parlamentului, pentru că unde se pot întâlni parlamentarii din diferite partide decât la bufet?" Şi în timp ce debitează câteva fraze despre prostia parlamentarilor, **repetă de 4 ori** sintagma, probabil preferată, că „aceasta este o lege de bufet".

Dorim să-i spunem acestei doamne / domnişoare Bianca anumite lucruri pe care poate le ştie, poate nu le înțelege dar în mod sigur înțelegerea lor nu răzbate din opiniile ei. Parlamentul este un for **reprezentativ.** Fiecare deputat ori senator are în spate voturile a 40.000 – 70.000 de cetățeni. Dacă parlamentarul este un prost înseamnă că l-au votat alți 40.000 – 70.000 de proşti ca el, ori care fără a fi la fel de proşti, au considerat că este preferabil ca el să-i reprezinte. Dacă parlamentarul este un şmecher, înseamnă că alți 40.000 – 70.000 de cetățeni i-au apreciat şmecheria şi l-au votat. Dacă parlamentarul este un escroc, înseamnă că alți 40.000 – 70.000 de escroci ori cetățeni apreciindu-i calitatea de escroc l-au votat pentru a intra în Parlament. Dacă un parlamentar moțăie în timpul şedințelor, se scobeşte în nas ori citeşte altceva, înseamnă că pentru cei 40.000 – 70.000 de oameni care l-au votat aceste lucruri nu prezintă importanță ş.a.m.d.

Deci Parlamentul este imaginea „în mic" (ca dimensiuni) a societății în ansamblul ei, este un eşantion trecut prin alegeri al structurii societății, al nivelului ei de instruire şi educație, a preferințelor poporului, a aşteptărilor lui etc. Deci, simplu spus,

Parlamentul este ca şi poporul. Ar fi tragic ca epicentrul inteligenței româneşti să-l reprezinte redacția Realității TV iar prostia românească să fie concentrată în Parlament.

În diferitele talk show-uri, când unul din invitați generalizează („toți" sunt proşti, escroci, puşi pe căpătuială, şpăgari, mincinoşi, corupți etc), câte unul din participanți spune destul de moale „ei bine, să nu generalizăm" iar ceilalți participanți convin că „unii" ori „câțiva" nu sunt astfel, dar aceştia sunt din categoria excepțiilor.

Gândiți-vă la cazul Diaconu. După ce a fost terfelit în fel şi chip de ANI, nesusținut de propriul partid, a candidat la alegerile pentru Parlamentul European ca independent, obținând peste 6 % din voturi, mai mult decât un partid cu pretenția de a da preşedintele țării. Pentru că Mircea Diaconu **a fost perceput** ca un om cinstit şi de valoare, în cazul dânsului **realitatea şi percepția asupra ei coincizând.**

Faptul că partidele politice ocupă ultimul loc în încrederea populației, nu trebuie să ne mire. Ele au o prestație jalnică în societate, în campaniile electorale şi în Parlament. Traseismul politic, trecerea unui întreg partid peste noapte de la o poziție politică la una opusă, lipsa unor ideologii clar definite, cumpărarea de voturi şi locuri în Parlament, maniera de vot în diferite organisme ale puterii locale ori centrale, justifică această lipsă de încredere.

Să ne referim doar la maniera în care votează grupurile de partid în Parlament. Până acum 2 ani, şeful grupului parlamentar PDL din Camera Deputaților indica modul în care grupul trebuie să voteze un proiect de lege, prin ridicarea mâinii cu degetul mare în sus (pentru aprobare) sau în jos, ceea ce însemna vot contra. S-a ajuns chiar ca o ridicare în mod greşit a degetului mare să ducă la votul pentru o lege, deşi poziția partidului era contra proiectului ei. Pare că

ne întoarcem la sistemul din Roma antică în care, dacă împăratul ridica degetul mare în sus însemna că îi dăruia viața unui gladiator învins, în timp ce degetul mare în jos, însemna condamnarea acestuia la moarte.

Votul unui parlamentar nu este imperativ, el neputând fi obligat să voteze într-un anumit fel. De aceea este de-a dreptul stupid „votul secret cu bilele la vedere". După votul în Senat în cazul Vozganian (februarie 2015), conducerea noului Partid Liberal anunță prin co-preşedinta lui, doamna Alina Gorghiu că „de acum înainte membrii Partidului Liberal vor vota secret cu bilele la vedere". Mai experimentat, co-preşedintele Vasile Blaga încearcă să micşoreze din absurditatea declarației, adăugând imediat că „votul secret este un drept al oricărui parlamentar, dar membrii noului Partid Liberal au decis de bunăvoie să renunțe la acest drept".

Pare că nici măcar preşedintele Iohannis nu înțelege pe deplin problema, când îşi exprimă dezamăgirea că, la rândul lor parlamentarii (în acest caz senatorii), nu au înțeles apelul său la ridicarea imunității la **orice** solicitare a procurorilor. Depinde în fond de natura delictului pentru care procurorul cere ridicarea imunității. Dacă este vorba de un delict de drept comun, de o acuzație de corupție, de trădare etc., cerința este justificată. Dezaprobând cu totul spectacolul penibil oferit de senatorul Vozganian, trebuie spus că i s-a cerut ridicarea imunității pentru o decizie inclusă într-o hotărâre a guvernului (favorizarea cu gaze mai ieftine a unei firme) care nu a fost formulată nici măcar ca „subminarea economiei naționale". Ori guvernul nu a fost aprobat de un procuror, de orice grad ar fi el, ci a obținut votul de încredere al Parlamentului. Deci, pentru hotărârile ce le ia, un guvern nu poate fi cenzurat de un procuror, ci el răspunde în

fața Parlamentului. Ar fi fost obligația unor grupuri parlamentare – ale opoziției mai ales – să se agite, să interpeleze guvernul, să încerce să-l cheme la ordine şi chiar dacă nu obțineau schimbarea unei hotărâri, să-şi marcheze dezacordul cu ea. Repetăm, că un procuror nu poate, într-o asemenea speță, să se situeze deasupra Parlamentului, să culeagă dintr-un întreg guvern un ministru, când o hotărâre a fost semnată de primul ministru şi de mulți alți miniştri, guvernul trebuind să răspundă şi solidar.

Situația aceasta pare doar a fi aceeaşi cu o hotărâre de guvern imputată doamnei Udrea şi legată de „gala Bute". Acest proiect de hotărâre nu a fost pe ordinea de zi oficială a şedinței de guvern prezidată de preşedintele Băsescu, nu obținuse cele 3 avize necesare ale altor ministere, s-au făcut 3 variante de motivare a proiectului de lege, abia în a treia fiind amintită şi gala Bute, avizul fiind semnat de către un secretar de stat la Justiție etc. Şi oricum, acuzațiile DNA privesc corupția, luarea de mită etc. în care procurorii sunt în drept să ceară ridicarea imunității.

Se vorbeşte de mai mult timp despre nevoia de „a înnoi clasa politică" (inclusiv Parlamentul) subînțelegându-se nevoia ca reforma să vizeze şi întinerirea clasei politice, atragerea în politică a unor tineri neatinşi de corupție şi de alte tare ale trecutului. Suntem de acord că este minunat să fii tânăr, dar numai acest lucru nu ajunge. Ne amintim de o replică a lui Dem Rădulescu, într-un interviu dat cu mai mulți ani în urmă doamnei Vodă, la emisiunea „Profesioniştii". Vorbind despre nerăbdarea şi graba cu care tinerii actori vor să devină celebri, deşi ar avea încă multe de învățat de la maeştrii scenei româneşti, Dem Rădulescu spunea: „Dacă un ospătar îi spune

unui actor tânăr «maestre», apoi un recuziter îi spune la fel, «maestre» şi dacă şi cel de la machiaj îi spune tot «maestre», gata, s-a terminat, nu te mai poți înțelege cu el".

Tinerețea se cere completată de competență, de dorința de acumulare continuă de cunoştințe şi experiență. Ca unii care cunoaştem mediul universitar de peste 50 de ani, apreciem că procentul de studenți care învață din dorința de a acumula cunoştințe şi deprinderi, care sunt determinați pentru studiu, care vor să se realizeze într-o profesie dovedind vocație şi talent, este între 10–20%.

Totul a început după revoluție, cu măsurile de genul neobligativității prezenței la cursuri şi seminarii, a înlocuirii unor examene prin redactarea acasă a unor referate prin care se plagiau câteva pagini dintr-un curs tipărit ori o carte etc. Astfel că se produc frecvent situații tragi-comice în care un tânăr intră în universitate şi-l întreabă pe un cadru didactic despre un alt cadru didactic, pe care îl numeşte, declarând că are examen cu el. Se întâmplă ca cel căutat să fie însuşi cel întrebat. Oricum, ajungând la cadrul didactic cu care are examen, nu poate denumi corect disciplina în cauză. Cadrul didactic începe să-l întrebe: „ați participat pe parcursul semestrului la vreo activitate la această disciplină?" Răspunsul este „nu". Este posibil ca la acea disciplină să existe condiția de a participa la examen sub forma unei note de cel puțin 5, obținută printr-o luare de cuvânt într-un seminar, ori de o notă la o lucrare de control, ori de câteva conspecte din unele surse bibliografice. Această condiție, ce nu se aplică la toate disciplinele, urmăreşte ca studentul să ia măcar de una – două ori legătura cu şcoala. În cazul că nu îndeplineşte această condiție, „studentul" obiectează în genul: „eu stau la Lisabona (sau la Viena ori Frankfurt etc.) şi nu am timp de aşa ceva".

Ori „eu mai fac în paralel două facultăți şi nu am timp de aceasta”. Concluzia: nu-şi cunoaşte cadrul didactic, nu cunoaşte exact nici la ce disciplină vrea să dea examen şi nu a fost niciodată la vreo activitate la disciplină.

Şi dacă profesorul este inspirat să-l întrebe „atunci cu ce speranță veniți la examen?” persoana răspunde „speram să am noroc”. Păi, poți spera în noroc dacă ți-ai însuşit măcar o mică parte a materiei şi speri „să tragi” un subiect din acea parte. Dar după ce ai declarat că nu eşti de loc pregătit, că nu şti nimic, despre ce noroc poate fi vorba? Cel mult – vorba unui important personaj – poate fi vorba de ghinion.

Ceilalți 30–40 % dintre studenți învață puțin, încearcă să obțină bunăvoința cadrelor didactice, încearcă să traficheze examenele etc., dar nu au o motivație autentică pentru studiu. Restul de 30–40 % abandonează studiile, le întrerup pentru plecarea la muncă în străinătate şi chiar dacă obțin o diplomă, ea nu este acoperită de realitate.

Şi vorbind despre învățământ, să nu uităm că suntem pe primul loc la analfabetism în Europa, diverse surse apreciind procentul de analfabeți între 10–15 %. Şi pe lângă analfabeții propriu-zişi, autentici (cei care nu ştiu să scrie şi să citească), mai există o pondere, greu de apreciat, a „analfabeților funcționali”, cei care nu-şi stăpânesc cunoştințele şi deprinderile propriei profesii ce o practică. Sub aspectul abilităților şi deprinderilor de folosire a calculatorului, acest analfabetism funcțional afectează mai ales persoanele în vârstă. Norocul lor este că formarea profesională dobândită înainte de revoluție, este – în medie – mult mai solidă decât a profesioniştilor mai recenți, obişnuiți cu calculatorul şi diferitele gadget-uri. Cum se

spunea pe vremuri că „nu eşti inginer dacă nu şti să foloseşti rigla de calcul”, astăzi sloganul pare a fi „nu eşti nimic dacă nu te pricepi să foloseşti calculatorul”.

Aceasta ne aduce în minte unul din multele exemple date la capitolul „Tipologii ale stilului de conducere” din cadrul disciplinei „Sociologia conducerii” pe care am predat-o neîntrerupt timp de 37 de ani (Krausz, 1975; 2004, p.80-93). Un celebru şi experimentat manager francez, fost PDG (preşedinte director general) la mari companii, îşi expune opiniile după 40 de ani de activitate, în revista „Entreprise”. La paragraful despre personal, el afirmă că lunga-i experiență l-a convins că personalul unei firme are cam următoarea structură: 65 % sunt ca „bilele de biliard”, oameni muncitori dar fără nici o inițiativă, cărora trebuie să le spui la fiecare pas, ce şi cum trebuie să facă; 25 % sunt cei pe care autorul îi numeşte ca fiind „fără probleme”. Aceştia sunt maeştri în a crea aparența că muncesc mult, specialişti în captarea bunăvoinței şefilor, cei care cunosc datele zilelor de naştere ori onomastice ale şefilor, pentru a-i felicita, cei care ştiu când să trimită un buchet de flori soției sau amantei şefului etc. Într-un cuvânt, viața şi profesia nu le ridică probleme. Şi mai rămân cei 10 % pe care autorul îi denumeşte „idioții utili”. Şi explică ce este un idiot util: este cel care lucrează cu disperare, pentru care totul îl reprezintă profesia, care îşi neglijează viața personală, sănătatea şi familia (dacă o are), în favoarea profesiei. Titlul – cam lung – al articolului suna ca un avertisment şi era: „Manageri. Aveți grijă de idioții utili. Fără ei firma dumneavoastră se prăbuşeşte”.

Încă acum 30–40 de ani, la Institutul de cercetări al celebrului concern Philips, erau angajate câteva persoane cu misiunea de a colinda seara şi noaptea prin laboratoare şi când întâlneau câte un

cercetător atât de prins de munca lui (experiment, demonstrație, proiect, prototip etc.) încât „uitase de el însuşi", să-l întrebe de când nu a mâncat şi primind răspunsul că „de 15–20 de ore", să-i ofere câteva sandwich-uri ori o caserolă cu mâncare. Iar dacă îl vedea epuizat şi gata să se prăbuşească de oboseală şi nesomn, să-l conducă într-un spațiu special destinat odihnei.

Concluzia este că tinerețea este minunată dar nu este totul. Dacă numim ca ministru o persoană de 30 de ani care nu a condus în viața ei măcar o grupă de copii de grădiniță, nu are rost ca ulterior s-o acuzăm de „management neperformant". Dacă numim la învățământ un ministru care nu a predat în viața lui, o oră în fața unei clase de elevi sau a unui an de studenți, nu trebuie să ne mire măsurile absurde ale „reformei" pe care o face.

Nu trebuie deci să ne iluzionăm că reformăm clasa politică şi Parlamentul dacă le scădem media de vârstă şi atrăgând în partide tineri fără să ne preocupăm de pregătirea profesională ce o dovedesc, de trăsăturile lor de personalitate şi de caracterul lor.

Revenind la problema percepțiilor asupra realității, reamintim că ele sunt imaginea subiectivă pe care şi-o fac oamenii despre ea. Aceste percepții nu sunt **unitare** şi nici **globale.** Nu afirmăm că **toți** cei ce apreciază o realitate au aceleaşi percepții. Percepțiile diferă în funcție de gradul de instruire şi educație, de preferințele şi opiniile politice, de ceea ce citesc ori vizionează, de gradul de informare al unor categorii de populații. Sunt oameni care citesc doar un anumit ziar ori urmăresc doar un post de televiziune.

Într-un sat sau într-o comună, oamenii îşi crează o percepție în funcție de opiniile vecinilor, a discuțiilor de la cârciuma satului, în funcție de cele ce spune primarul, preotul ş.a.m.d. În unele emisiuni

ce se vor umoristice de la televiziuni, telespectatorii se amuză văzând că 10 intervievați nu cunosc numele țării în care trăiesc, al continentului pe care ne aflăm, ce înseamnă a fi heterosexual ori faptul că răspund aiurea la întrebări ca: „ați auzit că pământul nu se mai învârte nici în jurul axei sale nici în jurul soarelui?" În fond este tragic şi poate că singurul lucru amuzant este răspunsul „nu ştiu, pentru că nu sunt de aici".

Tragedia – ori măcar necazul – este că aceşti oameni **votează** şi, împreună cu alții, ne hotăresc soarta. Ca să mai dăm un exemplu, în ultimele zile a lui februarie 2015, televiziunea Realitatea TV, post consacrat ca favorabil fostului preşedinte Băsescu, a început să realizeze emisiuni mai anti Băsescu decât Antena 3, televiziune de aproape 10 ani antibăsistă. Credem că cei care urmăresc doar Realitatea TV sunt în mare încurcătură, întrebându-se dece postul lor preferat şi-a schimbat radical orientarea. Probabil că nu mai ştiu ce să creadă, cum să-şi modeleze percepțiile. Încercăm noi să-i liniştim spunându-le că totul se datorează cerințelor echidistanței!

Vrem să fie clar eventualului cititor al acestor rânduri. Nu intenționăm să ne substituim procurorilor, judecătorilor, unor organisme şi autorități. Tot ceea ce facem este să **constatăm** că diferite segmente ale populației percep diferit (uneori chiar în mod opus) aceeaşi realitate. Nu stabilim vinovății ori nevinovății, ci doar constatăm prin câteva exemple (care ar putea fi mult mai multe), diferența dintre realitate şi percepția asupra ei, referindu-ne la evenimentele cele mai actuale.

Problema arestului preventiv. Codul Penal stabileşte câteva măsuri în cercetarea preliminară a unui caz, cum ar fi controlul

judiciar, arestul la domiciliu ori arestul preventiv la o instituție a statului.

Arestul preventiv este conceput ca o măsură de **excepție,** pentru infracțiuni săvârşite cu violență sau în care există riscul ca cel arestat să influențeze martorii ori alți inculpați. Realitatea este că procurorii cer prea adesea, aproape întotdeauna, arestarea preventivă, făcând din excepție, o **regulă.** Cum percep oamenii acest lucru? Unii cred că pentru arestul preventiv sunt necesare doar unul – două denunțuri. Alții percep că pe lângă denunțuri, trebuie să existe şi probe, măcar indirecte. Dar aproape toți – evident cei pe care problema îi interesează – percep arestul preventiv ca o modalitate de a completa un dosar inconsistent, insuficient documentat, prin mărturisirea unor vinovății, denunțarea altor persoane, devoalarea unor mecanisme de încălcare a legii etc. Dovadă că după ce arestații „cooperează" prin mărturisiri şi denunțuri, aceiaşi procurori propun magistraților soluții mai blânde, de genul arestului la domiciliu ori urmărirea penală sub control judiciar. Tehnica nu este nouă, ea fiind practicată intens şi în secolul XX, cu diferența esențială că în acele timpuri, presiunea psihică era dublată de teroare fizică şi chiar de tortură.

Relația DNA – SRI. Deoarece în ultimii ani, deseori, comunicatele DNA făceau mențiunea că la instrumentarea cazului respectiv s-a beneficiat şi de colaborarea SRI, o parte a opiniei publice a perceput că între aceste două instituții există o relație privilegiată. Mai ales şi datorită faptului că în privința altor instituții (Curtea de Conturi, ANAF etc.), un sprijin al SRI nu a fost expres menționat în comunicate.

De aici au apărut două percepții complet opuse; una că „SRI-ul este divizia militară a DNA” şi a doua că, dimpotrivă, „DNA este divizia juridică a SRI”. Care din cele două percepții corespunde realității? Una dintre ele? Amândouă? Niciuna?

Percepția despre justiție ca fiind „selectivă”. O categorie de oameni percep ca real principiul „nimeni nu este de-asupra legii” sau „legea este aceeaşi pentru toți”, în timp ce alții acuză faptul că justiția nu procedează la fel în toate cazurile.

Să dăm câteva exemple ale acestor diferite percepții. Aproape nu este zi în care mass media să nu anunțe rețineri, percheziții efectuate în mai multe județe şi localități, la instituții ori unități economice, de la spitale la unități ce comercializează fier vechi etc., cu desfăşurări impresionante de forțe, cu participarea a zeci şi chiar sute de polițişti, jandarmi şi „mascați”. Vezi la televiziuni cum se ridică grămezi de dosare, de documente şi calculatoare. Dar în cazul Mircea Băsescu, pe care sute de mii de oameni l-au văzut şi auzit la televiziune spunând că „la mine nu au ajuns decât 250.000 de euro”, nici măcar nu s-a pus problema unei percheziții pentru a găsi eventual bani sau înscrisuri (ca bilețelul găsit la percheziția în locuința lui Dinu Pescariu şi care, după opinia DNA, este o probă materială împotriva Elenei Udrea).

Ori nominalizarea lui Emil Boc şi Vasile Blaga în declarațiile lui Dorin Cocoş şi Gabriel Sandu, care nu au provocat la DNA nicio reacție, în timp ce pentru alții menționați în declarații, se cere imediat luarea de măsuri.

Au dreptate cei ce percep că este vorba de un tratament diferit, ori această percepție contravine realității? Sau care este diferența dintre „Trofeul Calității” pentru care a fost condamnat Adrian Năstase

şi cele 12 milioane de scrisori trimise prin poştă şi semnate de Traian Băsescu, în campania pentru prezidențialele din 2009? O parte a populației percepe că cele două operații sunt de acelaşi tip, iar fostul preşedinte răspunde, doar în interviuri, că nu el a gestionat financiar campania sa.

Problema jurisprudenței, a echilibrării, uniformizării **sancțiunilor.** Pe baza motivării că deşi există doar probe indirecte dar trebuie dat un exemplu, Adrian Năstase a stat o perioadă la închisoare, în timp de „cârcotaşul" Huidu, circulând pe contrasens, omoară din vină exclusivă o întreagă familie şi este condamnat la 3 ani cu suspendare.

Ştiind că o măsură luată în învățământ îşi produce efectele cam după 10–15 ani, noi am pronosticat de acum aproape două decenii, că primele profesii în care se va manifesta slaba pregătire, vor fi cele legate de viața şi liberatatea oamenilor. Faptul că în ultimii ani au plecat din țară peste 28.000 de medici pregătiți pe cheltuiala noastră, a creat mari probleme prin lipsa de personal medical, desființarea unor secții din spitale sau a unor întregi unități medicale. Aceştia posedau o pregătire profesională cel puțin medie ori bună. Au rămas în țară şi medici de valoare, dar nu este semnificativă creşterea, în ultimii ani, a acuzațiilor de malpraxis, de erori pe care nici Consiliul medicilor nu le poate contesta şi muşamaliza?

Ori în cazul juriştilor, nu sunt semnificative numeroasele condamnări la CEDO pentru soluții judecătoreşti greşite şi, mai ales, pentru neasigurarea condițiilor pentru un proces echitabil, corect? Recente informații ne spun că mai avem de plătit peste 30 milioane euro ca despăgubiri pentru erorile judiciare constatate de CEDO.

Problema **celerității** în justiție. Cum percep oamenii durata prea mare a unui proces ori a redactării motivației unei decizii judecătoreşti. Miron Mitrea a fost condamnat la 2 ani închisoare în 2015, pentru un delict comis în 2001, deci după aproape 14 ani. Unele hotărâri judecătoreşti sunt motivate cu întârziere de luni sau chiar un an, când termenul adresării la CEDO a fost depăşit.

În cazul recent al „galei Bute" ce a avut loc în urmă cu 4 ani, există în segmente ale populației percepții opuse: fie că în aceşti 4 ani procuraturile nu au lucrat deloc la dosarele acestui caz, fie că dosarele au fost deplin şi meticulos întocmite dar „ținute la sertar" pentru a fi utilizate în momentul considerat oportun. Cine poate dovedi care din aceste percepții corespund realității?

Oricum, unele procese trenează iar în alte dosare întocmite „pe repede înainte" se dau decizii complet opuse de către diferitele instanțe (unele achită, altele condamnă la mulți ani închisoare, în aceeaşi speță), ceea ce determină diferite părți ale populației să perceapă că justiția nu este independentă, că este expusă unor influențe politice, că şi judecătorii pot fi corupți, că nu există decât teoretic principiul „nimeni nu este mai presus de lege" ş.a.m.d.

Credem că dând doar câteva exemple din multele posibile, am demonstrat decalajele dintre rapoarte, realități şi percepția publică asupra lor. În treacăt fie spus, noi nu am perceput niciodată ca fiind reale afirmațiile fostului preşedinte Băsescu, când poza în campionul luptei împotriva comunismului, a corupției, pentru valorile statului de drept şi independența justiției. Dimpotrivă, l-am perceput ca însumând caracteristicile negative ale unul politician de joasă speță: minciuna, ipocrizia, trădarea, schimbarea continuă a poziției – toate având ca scop suprem interesul propriu.

Când şefa instituției principale a statului profilată pentru lupta antimafia se dovedeşte ea însăşi a fi şefa mafiei, când miniştri pe care i-ai promovat şi folosit au făcut cărare la DNA, când ai sugerat crearea de dosare pentru duşmanii politici, când s-au furat sub administrația ta sume uriaşe, când majoritatea şefilor diferitelor instituții fac obiectul unor procese şi condamnări etc., despre ce stat de drept poate fi vorba?

Din păcate situația de viitor nu se prezintă prea favorabilă. Destructurarea uriaşei rețele mafiote, de crimă organizată, cuprinzând nu doar personajele de vârf ci contaminând şi nivelurile medii ale administrației centrale şi locale, va cere un timp greu de estimat astăzi. Şi problema principală – **recuperarea sumelor jefuite** – nu pare a avea prea mulți sorți de izbândă.

Şi mai apar şi complicații de sorginte externă. Şi nu avem în vedere aici tensiunile legate de Ucraina, ci de reacțiile organismelor internaționale la orice tendință de a scăpa din situația de colonie în care ele ne-au plasat. Să ne amintim că la penultima vizită a troicii finanțatorilor internaționali (FMI, Banca Mondială, Comisia Europeană), când delegația noastră nu a acceptat un deficit mai mic de 1,4 % din PIB, profesorul Ilie Şerbănescu a declarat într-o discuție televizată că „fiți siguri că numele ministrului nostru de finanțe a fost pus pe lista neagră a celor ce iau decizii pentru noi.”

Şi iată că, zilele trecute, Comisia Europeană a început o procedură punitivă împotriva României pentru „deficiențe de politică macroeconomică”, adică un volum insuficient de investiții şi export. Ca să vezi: nu ajunge că avem o creştere economică modestă dar reală (3 %), nu este suficient că avem o inflație foarte mică, nu are importanță că s-au realizat măsurile reparatorii în urma tăierii abuzive

de venituri, că avem o relativă stabilitate economică, nici faptul că ruşii de la Mechtel au distrus câteva obiective ale metalurgiei noastre (Slatina, Oradea, Câmpia Turzii, Târgovişte etc.), nici că RAF Oneşti este tăiată la fier vechi, nici faptul că ne-au cerut desfiinţarea Complexului Energetic Hunedoara (termocentralele Mintia şi Paroşeni şi ultimele mine considerate viabile din Valea Jiului) ş.a.m.d.

Oare este doar o întâmplare că această procedură a fost inițiată ca urmare a faptului că ministrul nostru de finanțe a declarat într-un interviu că s-ar putea să nu mai fie necesar un nou acord cu FMI? Nu a nenorocit FMI-ul destule țări în care a acționat, nu este aceasta o măsură de retorsiune la încercarea de a scăpa de influența lui? Cel puțin suntem într-o companie bună, această acuzație fiind formulată şi față de Marea Britanie şi de câteva țări nordice.

Noroc că mai sunt şi câteva veşti bune. Pe lângă cele amintite (creştere economică, inflație redusă), cea mai importantă este că după mulți ani, raportul dintre salariați şi pensionari s-a echilibrat, că există şansa ca cei activi să susțină fondul de pensii.

Vom da în tabelul nr.21 câteva date despre această situație.

Tabelul nr.21 Numărul salariaților şi al pensionarilor (mii persoane)

Anul	Nr. mediu al salariaților	Nr. mediu al pensionarilor	Raport salariați/pensionari
2007	4805	5746	0,84
2010	4376	5775	0,77
2012	4443	5485	0,81
2014*	5599	5195	1,08

Sursa: AS 2013, p.94, 228; * 2014: Ziarul financiar, 15.10. 2014

Trebuie să menționăm că datele pentru 2014 provin dintr-un interviu dat de premierul Victor Ponta. Dar chiar în sursa citată, există şi opinii diferite. Dacă numărul pensionarilor este acelaşi în toate variantele de calcul (5195 mii persoane), el provenind de la Casa de Pensii, în privința numărului salariaților se afirmă că el nu poate fi evaluat corect, Inspecția muncii şi Institutul Național de Statistică oferind cifre diferite. Potrivit INS, raportul salariați / pensionari este subunitar, în jurul a 0,85. Fiind vorba de un raport economic extrem de important, nu ne rămâne decât să sperăm că el tinde măcar să se echilibreze.

La capitolul veşti bune se înscrie, fără îndoială, activitatea din ultimele luni a DNA, ceea ce explică şi creşterea încrederii populației în această instituție şi a şefului ei, doamna Codruța Köveşi. Recunoscând aceste eforturi, percepția noastră – doar avem şi noi dreptul la o percepție – este că lupta anticorupție şi antimafia trebuie să înceapă cu creşterea reală a independenței justiției.

Rămân încă de clarificat anumite lucruri de genul dacă asimilarea procurorilor cu magistrații le conferă primilor aceeaşi inamovibilitate şi independență, scoțându-i de sub controlul Ministerului Public.

Consiliul Superior al Magistraturii este foarte sensibil la orice declarație a unui om politic, dând imediat propriei Inspecții Judiciare sarcina de a constata dacă respectiva declarație nu a adus “atingere independenței justiției”. Dar acelaşi CSM nu a fost la fel de insistent când sute şi chiar mii de judecători din țară au cerut sub semnătură eliminarea din acest Consiliu a unui procuror şi a unui judecător, declarând că nu se mai simt reprezentați correct de către aceştia.

Urmarea: cei doi au fost menținuți în CSM şi chiar în funcții de conducere.

Nu miră pe nimeni faptul că fostul ministru de justiție domnul Chioariu, devenit avocat, cere ca onorariu într-un proces suma de 3 milioane de euro, solicitând ulterior o suplimentare de 2 milioane de euro? Ce fel de proces o fi acesta? Unul în care este vorba de câteva milioane de lei ori câteva zeci ori sute de milioane de euro?

Ex-preşedintele Băsescu a numit peste 3500 de procurori şi judecători. Şi ne întrebăm câți dintre aceştia s-au gândit la ei înşişi, auzindu-l pe domnul Băsescu rostind cunoscuta-i frază: “Nu e bine domnule chestor. Nu e bine deloc. Parcă eu v-am numit chestor… ”.

Eforturile DNA au “decupat” o porțiune din sistemul mafiot generalizat. Există indicii că sistemul se apără încercând să obtureze accesul justiției la alte niveluri şi sectoare ale sale. Sacrificând de nevoie o parte a acestui sistem mafiot ce cuprinde politicieni (Bica, Udrea, Gheorghe Ştefan, David, Sandu Gabriel, Videanu, Hrebenciuc etc.) şi oameni de afaceri (Cocoş, Tender, Gheorghe Stelian, Prisecariu, Gărdean etc.), sistemul încearcă să se autoizoleze. Altfel nu se explică că persoane nominalizate în denunțuri de diferite naturi ca Pricop, Băsescu, Blaga, Boc, Predoiu, Roberta Anastase etc., nu sunt deranjate nici măcar pentru o discuție amiabilă şi explicativă la DNA.

Apoi mai este problema **alegerii şi numirii** în administrația centrală. Cum Guvernul trebuie să primească votul de încredere al Parlamentului, membrii potențialului guvern trec înainte prin procesul audierii în diferite comisii parlamentare. Doar foarte rar, asemenea audieri duc la refuzarea unei candidaturi. Un exemplu este cel al propunerii unei doamne de a deveni ministru al integrării europene,

pe vremea când premier era dl. Boc, candidată înlocuită pentru că nu cunoştea nici măcar diferența dintre Consiliul European şi Comisia Europeană.

Validarea de către Parlament, nu certifică automat competența şi onestitatea membrilor guvernului, dovadă cazurile Udrea, Sandu, Videanu, Mitrea, David, Kerestely, Sereş, Borbely, Funeriu etc.

Dar în cazul secretarilor de stat şi al directorilor generali, nu este vorba de alegere ci de **numire.** La aceste niveluri, algoritmul de partid, preferințele, relațiile şi subiectivismul se pot manifesta din plin (vezi cazurile Bica, Topoliceanu, Nastasia, Diacomatu, Lungu etc.).

Concluzia este că în domeniul marii corupții, care a cuprins cele mai înalte poziții în stat, este încă mult de lucrat. Şi percepția noastră este că în această țară sunt suficienți procurori şi judecători cinstiți şi competenți care, dacă sunt lăsați să lucreze, pot limita – nu elimina – o bună parte din marea corupție.

Un specific al acestor practici mafiote este totala lor lipsă de sentimente umane. Nu este zi în care, la mai multe televiziuni, să nu apară apeluri umanitare pentru dotarea unor maternități cu incubatoare, ajutorarea unor copii bolnavi de diferite forme de cancer ori ajutorarea unor familii muritoare de foame. Şi se solicită ca şi cei cu venituri mici să dea un SMS în valoare de cel puțin 2 euro, din puținul lor, în timp ce mafioții trăiesc într-o opulență sfidătoare, îşi fac vacanțele în zone exotice şi jonglează cu milioane şi zeci de milioane de euro.

În ce priveşte “corupția mică” nu ne aşteptăm la aceleaşi şanse de success. Nu credem în teza destul de vehiculată potrivit căreia “corupția se găseşte între genele poporului român, în AND-ul acestuia.” Dar apreciem că un obicei al “ciubucului” şi “şpăgii”

practicat timp de secole, are nevoie de mult timp şi educație pentru a fi eliminat.

Totuşi, sunt şi în privința obiceiurilor unele veşti bune. Ne gândim la faptul că sărbătoarea tradițională de “Dragobete” a fost în 2015, mult mai mediatizată decât în anii anteriori. Şi nu doar mediatizată ci şi folosită ca simbol şi practicată efectiv.

Iată deci că obiceiurile bune legate de buna cuviință, politețe şi respectarea tradițiilor, se pot dovedi perene.

În ce le priveşte pe cele negative, fie ele tradiționale (ex. şpaga) ori de import (ex. drogurile), nu ne rămâne decât să sperăm că prin acțiunea punitivă a autorităților, ele vor fi măcar diminuate.

Din orice punct de vedere privim chestiunea corupției, ne regăsim în situația că toate problemele încep cu educația şi instruirea. Iar în acest domeniu nu stăm bine deloc, cu toate “pactele pentru educație” susținute în vorbe în mod unanim.

BIBLIOGRAFIE

ACADEMIA ROMÂNĂ (1998 –ediția a II-a), **Dicționarul Explicativ al Limbii Române – DEX,** Edit. Univers Enciclopedic, 1192 p.

BĂDESCU CONSTANTIN – editor (1969), **Reflecții şi maxime,** Edit. Ştiințifică, Bucureşti, 475 p.

BĂDESCU ILIE (1993), **Cultură,** (p.148-152) în Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coord.), **Dicționar de sociologie,** Edit. Babel, Bucureşti, 775 p.

BAUMAN ZYGMUND (f. a.), **Globalitatea şi efectele ei sociale,** Edit. Antet, 128 p.

BIRO ATTILA, DINCĂ THOMAS (2013), **Mafia retrocedărilor,** www.gândul.info.ro

BRYANT MAYNAR, MEHRTENS SUSAN (1997), **Al 4-lea val. (Suntem unul şi alegem să creem împreună),** Edit. Antet, 203 p.*

BUNECI PETRE, **Crima organizată. Considerații privind grupul infracțional organizat,** www.mpublic.ro/jurisprudența/crima organizată.

BUZĂRNESCU ŞTEFAN (f.a.), **Sociologia opiniei publice,** Edit. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 294 p.

BULAI ALFRED (1993), **Dezinformare,** în Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coord.), **Dicționar de sociologie,** Edit. Babel, Bucureşti, 775 p.

CAMPOS DAVID HEYLEN (2008), **Minciuni oficiale,** Edit. Litera internațional, Bucureşti, 170 p.

CAPITAL (2014), **Evaziunea fiscală a fost de 16 % anul trecut,** revista din 15 iunie 2014.

CARAGEA DAN (2014), **Rata de omucidere,** dan-caragea.ro/blog

CHOMBART DE LAUVE PAUL – HENRI (1982), **Cultura şi puterea,** Edit. Politică, Bucureşti, 344 p.

COSTIN CORNELIA (1996), **Politicile culturale şi calitatea vieții,** Edit. De Vest, Timişoara, 302 p.

FIRCZAK GHEORGHE (2007), **Hunedoara, o cronică a revoluției Române din decembrie 1989,** vol.I, Edit. Cetate Deva, 277 p.

GALBRAITH JOHN KENNETH (1982), **Ştiința economică şi interesul public,** Edit. Politică, Bucureşti, 418 p.

GOODMAN NORMAN (1997), **Introducere în sociologie,** Edit. Lider, Bucureşti, 249 p.

GROSU NICOLAE (1997), **Esențele sociologiei,** Edit. Militară, Bucureşti, 191 p.

HERNEA ADRIAN, **Delincvența juvenilă – cauze şi condiții favorizante,** www.criminalistic.ro/delincvența juvenilă

IACOB ADRIAN (f.a.), **Conceptul de crimă organizată în dreptul european,** procuror.ro (PDF)

ILUȚ PETRU (2004), **Valori, atitudini şi comportamente sociale,** Edit. Polirom, Iaşi, 252 p.

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (2009), **Anuarul Statistic al României,** 845 p.

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (2013), **Anuarul Statistic al României,** 796 p.

JOULE R.V., BEAUVOIS J.L. (1997), **Tratat de manipulare,** Edit. Antet, Bucureşti, 176 p.*

KAPLAN D. ROBERT (1998), **Imperiul sălbăticiei. America – o națiune în comă,** Edit. Antet, 318 p.*

KRAUSZ SEPTIMIU (1999), **Obsesiile tranziției,** în vol. Krausz Septimiu (coord.), **Sociologia tranziției,** Edit. Universitas Petroşani, 185 p.

KRAUSZ SEPTIMIU (1999), **Inerția mentalității ca frână a tranziției: exemplul atitudinii față de restrângerea activității,** în vol. Krausz Septimiu (coord.), **Sociologia tranziției,** Edit. Universitas Petroşani, 185 p.

KRAUSZ SEPTIMIU (2001), **Sociologie generală,** partea I-a, Edit. Universitas, Petroşani, 71 p.

KRAUSZ SEPTIMIU (2004), **Sociologia conducerii,** Edit. Universitas, Petroşani, 125 p.

KRAUSZ SEPTIMIU, STEGAR IRINEL (2007), **Metodologia şi metodica sociologiei,** Edit. MatrixRom Bucureşti, 269 p.

LAROUSSE (1996), **Dicționar de sociologie,** Edit. Univers Enciclopedic, Bucureşti.

MALIȚA MIRCEA (1998), **Zece mii de culturi, o singură civilizație,** Edit. Nemira, Bucureşti, 367 p.

MC LUHAN MARSHALL (1964), **Understanding Media. The extensions of man,** Edit. Routledge and K. Paul, London and New York, 378 p.

MC LUHAN MARSHALL (1975), **Galaxia Guttemberg,** Editura Politică, Bucureşti, 453 p.

MIHĂILESCU IOAN (2000), **Sociologie generală,** Edit. Universității din Bucureşti, 398 p.

OPREA IOAN (2010), **Argou, Căpuşeală, Corupție, Jargon,** în **Dicționarul Universal Ilustrat al Limbii Române,** vol.1, vol.2, vol.3, vol.5, Edit. Litera, Bucureşti.

PAMFIL CARMEN GRAȚIELA (2010, 2011), **Manipulare, Mimetism, Mitomanie, Protecție, Reclamă, Stereotipii** în **Dicționarul Universal Ilustrat al Limbii Române,** vol.6, vol.9, vol.10, Edit. Litera, Bucureşti.

PANDREA MARIA (2000), **Munca intelectuală. Metode şi tehnici,** Edit. Victor, Bucureşti, 224 p.

POPA ADRIAN (2012), www.9am.stiri.ro/stiri-revista-presei-social

ROTARIU TRAIAN (1993), **Anomie,** în **Dicționar de sociologie,** Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coord.), Edit. Babel, Bucureşti, 775 p.

ROTARIU TRAIAN, ILUȚ PETRU – coord., (1996), **Sociologie,** Edit. Mesagerul, ediția a II-a, Cluj Napoca, 478 p.*

SCHWARTZEMBERG ROGER (1995), **Statul spectacol,** Edit. Scripta, Bucureşti, 325 p.

STEGAR IRINEL (2014), **Dezastrul programat al Văii Jiului**, Edit. Focus, Petroşani, 109 p.

SZCZEPANSKI IAN (1972), **Noțiuni elementare de sociologie,** Edit. Ştiințifică, Bucureşti, 440p.

TEODORESCU ALIN (1993), **Manipulare,** în **Dicționar de sociologie,** Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coord.), Edit. Babel, Bucureşti, 775 p.

THOVERON GABRIEL (1996), **Comunicarea politică azi,** Edit. Antet, 184 p.*

TURCMURUZ ION (2011), **Crima organizată transfrontalieră,** Edit. Militară, Bucureşti, 231 p.

VALADE BERNARD (1997), **Cultura** (p.521 – 554) în Boudon Raymond (coord.), **Tratat de sociologie,** Edit. Humanitas, Bucureşti, 636 p.

VLĂSCEANU MIHAELA (1993), **Comunicare,** în **Dicționar de sociologie,** Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr (coord.), Edit. Babel, Bucureşti, 775 p.

VOLKOFF VLADIMIR (f.a.), **Tratat de dezinformare,** Edit. Antet, 314p.

ZAHARIA DIANU (2014), **Cum vindecăm evaziunea, cancerul economiei?,** Revista Capital din 27 nov. 2014.

YZEBERT VINCENT, SCHADRON GEORGES (1997), **Stereotipuri şi judecată socială,** în vol. Bourhis Richard, Leyens Jaques (coord.) **Stereotipuri, discriminare şi relații intergrupuri,** Edit. Polirom, Iaşi.

www.ana.gov.ro

www.anaf.ro

www.anrp.gov.ro

www.antievaziune.ro

www.antifrauda.ro

www.criminalistic.ro

www.customs.ro

www.curteadeconturi.ro

www.diicot.ro

www.dna.ro

www.ec.europa.eu

www.gandul.info.ro

www.insse.ro

www.integritate.eu

www.integritate-resursepentrudemocratie.org

www.mediafax.ro

www.politiaromana.ro

www.pna.ro

www.presalibera.net
www.romanialibera.ro
www.transexpress.ro
www.ziare.com
www.9AM NEWS.ro
www.wikipedia.ro

OBSERVAȚII

* Editura ANTET are prostul obicei de a nu indica anul apariției şi localitatea editurii. Uneori am putut deduce anul pentru că el coincidea cu cel al ediției princeps, după care s-a făcut traducerea. Din acest motiv, folosim simbolurile f.a. (fără an) şi f.l. (fără localitate).

* Cartea, de altfel valoroasă („Sociologie”, ed. Mesagerul, 1998) este coordonată de reputații profesori clujeni Rotariu şi Iluț. Dar ea are 15 capitole şi alți 5 autori: Vasile Dâncu, Horvath Istvan, Marius Lazăr, Lemenyi Agnes şi Andrei Roth. Este logic să presupunem că nu toate cele 15 capitole au fost scrise de coordonatori. Ori – cu excepția primelor două capitole – nici la cuprins, nici la titlul capitolelor nu sunt indicați autorii lor. Deontologia ne-ar obliga să-i citățm pe aceştia, similar modului în care citățm din Dicționarul de Sociologie, 1993. Acesta are doi coordonatori (Zamfir, Vlăsceanu) dar şi 32 de coautori. Astfel că atunci când citățm un articol (ex.”Cultură”), îl citățm în bibliografie pe Ilie Bădescu – autorul articolului – şi apoi Dicționarul… şi coordonatorii săi.